יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 59 | Łódź, Piątek, 9 marca 1934 r. | צוועלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ״ב אדר תרצ״ד | № 59

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

ארב. ספארט-געזעלשאפט
„שטערן“
לאדז, אל. קאשטשושקי 21.

מארגען, שבת, דעם 10 מערץ, 10.45 פריה, קומט פאר אין זאל „ראזמאיטאשטשי“ צענעלניאנא 27 (פריהער שטאטיש טעאטער)

אגרויסער טורן-פעסט

אין פראגראם: דעפילאדע, פריי-איבונגען פון מענער, פרויען- און קינדער-גרופען, מכשירים-איבונגען, שפרונגען איבער פערד, באק און קאסטען, רינגען און פלאסטישע איבונגען, איבונגען מיט ווירבעלסטעקעס, לעבעדיגע בילדער און פיראמידען.

די איבונגען פיהרען אויס 15 גרופען מיט 250 ספארטלער

בעת די איבונגען שפילט דער אייגענער „שטערן“-ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ג. ראסטאווסקי.

די פערבליבענע בילעטען אין א בענרעניצטער צאהל צו בעקומען אין דער בראכאוו-ביבליאטעק אל. קאשטשושקי 9 און „שטערן“ אל. קאשטשושקי 21 און מארגען ביי דער קאסע.

ארב. ספארט-געזעלשאפט
„שטערן“
לאדז, אל. קאשטשושקי 21.

DYREKCJA

Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego, Spółki Akcyjnej

Elektrownia Łódzka)

zawiadamia PP. Odbiorców, że ceny energji elektrycznej za miesiąc **LUTY** 1934 roku. obliczone na dzień 7 marca 1934 roku stosownie do §§ 75, 80, 81, 82 i 96 uprawnienia rządowego № 12, wynoszą za jedną kilowatogodzinę dla światła 88,39 gr., a dla siły 32,74 gr. z opustami, przewidzianemi w uprawnieniu rządowem.

Zarazem zaznacza się, że obliczone podług uprawnienia i podane powyżej ceny nie wpłyną na zmianę dotychczas pobieranych cen za energję elektryczną.

קויפט נישט פריהער קיין סחורה

ביז איהר וועט זיך נישט איבערצייגן, אז די ביליגסטע קוועלע פון די נייעסטע

הערען- און דאמען-שטאפען

פון די נייעסטע פארבען און מוסטערן צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאן פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער אויסארבייטונגען

צו די ביליגסטע פאבריקס-פרייזען איז נור ביי דער גוט-בעקאנטער און רעעלער פירמע

M. i Sz. Rabinzon

ŁODŹ, PIOTRKOWSKA 45, tel. 120-41.

הורט און דעטייל! — רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג! — הורט און דעטייל!

געזעלשאפט „תוצרת ארצנו ביי אגודת ישראל“

עמפפעהלט פאלגענדע

ארץ-ישראל-פראדוקטען:

ווינען כרמל-אריגינאל (צו בעקומען אין אלע ווין - געשעפטען)

פלאנצונגס-שמאלץ „שומאליך“ (פארהאן אויך כשר לפסח למהדרין)

הויפט-פערקויף

געברידער פייטלאוויטש

5 קאשטשעלנא 5

פאמעראנצן-עקסטראקט „עסים“, פאמעראנצן סאק „מיץ“. מארמעלאד. קאנפיטורען און כל-ערליי צוקערווארג, צו בעקומען אין:

י. פוקס, סטארי רינעק 11 — ש. בעקער, פיאטרקאווסקא 31

מ. שרייבער, פאמארסקא 41 — מ. ליפ קער, צעגעלניאנא 5

בעמ.: מען פערשפרייטן די אלע א״י-פראדוקטען וועט מען צו נח אלתר, נאווראטא 28

יודען לאזט אייך נישט נארען!

אזוי ווי איינציגע יונגלעך פון געשעפטען רעקלאמירען זיך אין דער צייטונג, אז זיי זענען געווען די ווערק-פיהרער. געשעפטס-פיהרער פון דער פירמע חיים מענדראווסקי אגראדאווא 8 און דאס געשעפט איז געווארען ליקווידירט, ערקלער איך, אז עס איז א ליגען, עס איז זאגאר געווארען פערבעסערט און פערגרעסערט.

אין בעזיץ א ריזען-לאגער פון

יודישע לאנגע מלבושים

ווי אויך קורצע אנציגער פון די בעסטע שטאפען ווידענע יופיצעס, אלפאגענע רעק ווי אויך מארינארקעס, זומער- און ווינטער-פאלטענס, נעהאקטע אנציגער, שלאפראק, פיזשאמעס—זומער און ווינטער ווי אויך בעזיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון קינדער-זאכען ווי אויך א גאנצען אויסשטייער פאר 100 זל.

בעמערקונג 1) א ספעציעלער רעכטס פאר רביים, רבנים, הורט-סוחרים און שטיבעל-בחורים. 2) מען קויפט פון בראווינץ ווערט פארגענוטבענט פאר א האלבע הוצאה. 3) אמבעגע ווערקשטאט אויפ׳ן ארט און אויפען פערלאנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה.

מיכל שאלדאיעווסקי

8 אגראדאווא 8.

8 אגראדאווא 8 — 8 אגראדאווא 8

8-ונג, לוין-זאקען-פאבריקאנטען פון פיינע רונד-מאשינען

עס ווערט גערופען א אלגעמיינע

פערזאמלונג

אויף זונטאג, 11-טען מערץ 11 אזייגער פאר-מיטאג, פאלודניאווא 4.

די זיצונג קומט פאר ביי יעדע צאהל מיט-גלידער ווענען פערפעסטיגען דעם צעניס און וועגען נאך פערשידענע וויכטיגע אנגעלעגנהייטען. עס זאל יעדער מיטברענגען בלאנקא-וועקסלען געגען קויציע.

די פערוואלטונג

רעשטען

אויף אנציגער און פאלטענס

פאר הערן און דאמען

פון די בעסטע קוואליטעטן פון ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען איז צו בעקומען נור ביי דער פירמע

M. TAZBIR

לאדז, פעטריקאווער 23

טעל. 226-39. — פריוואט-וואוינונג.

קאנקורענץ-פרייזען! — קאנקורענץ-פרייזען!

דאנקזאגונג.

די פערוואלטונג פון „מחזיקי חולים“

דריקט אויס איהר הארציגסטען דאנק אלע מיטארבייטער, אנ-טיילנעהמער, שפענדער און געסט, וואס האבען מיטגעהאלפען דורכצופיהרען מיט ערפאלג דעם פורים-באל „עדלידע“ דעם 4. מערץ, און א בעזונדערן דאנק די קינסטלערישע לייטונג מיט ה׳ יודקעוויטש (פליט פון דייטשלאנד) בראש.

די פערוואלטונג פון „מחזיקי חולים“

קילינסקיעגא 120

ווי אויך די פרויען-סעקציע

שפענטליכער דאנק פון פעראיין

„לינת-המשמורים“

זשעלאנא 26.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען דאנק, אלע פערזאנען, וועלכע האבען אונז מיטגעהאלפען, צו דער ער-פאלגרייכער פערווירקליכונג פון דער טעאטער-אימפרעזע, וועלכע אונזער אינסטיטוציע האט אדורכגעפיהרט, דעם 4-טען מערץ אין, זאל פילהארמאניע. בעזונדערס דריקען מיר אויס דעם הערצליכסטען דאנק, דעם פרויען-קאמיטעט ביי „לינת המשמורים“ וועלכער האט מיט זיינע ענערגישע מעשים פיל געלייסטעט לטובת אונזער אינסטיטוציע, און מיר האפען, אז אויך אין דער צוקונפט וועלען מיר זיך טרעפען אויפ׳ן געביט פון אונ-זער פילאנטראפישער טעטיגקייט. גאנץ בעזונדערס דריקען מיר אויס א דאנק די ארטיסטען-טרופע, מיט ה. דזשייקאבסאן און שיינפעלד אין דער שפיץ, ווי אויך דעם דירעקטאר א׳ בעזמאן און ה׳ גוטמאן, פאר זיין איינלייטונגס-ווארט לטובת אונזער אינסטיטוציע.

די פערוואלט. נג.

פארזיכטיג ביים קויפען פלייש!

אזהרה פון ראבינאט

פאלגענדע קצבים זענען געאסר׳ט דורכ׳ן ראבינאט און געפינען זיך אהן מנקרים און משגיחים:

1) הערשעל פאגעל — וואלבארסקא 3
2) אפרים עפשטיין — אנדזשעיא 27
3) יודא גרינשפאן — פשענדזשעלניאנע 34
4) ליפמאן ראזענבלום — לאגעווניצקא 16
5) יצחק מאשקאוויטש — קעלבאך 32
6) דניאל לייב געלבארט — קעלבאך 14
7) חיים ראזענבלום — קעלמא 22
8) משה גארזיקאוויץ — בזשעזשינער 60
9) יעקל גערשט — נענשע 2
10) דוד הערש געלבארט — סאאצעראווא 12

ה׳ ויק״פ תרצ״ד — ועד הרבנים לעדת לודז.

אויפפאדערונג!

דערמיט פאדער איך אויף די פרוי מירל פריימאן און מנחם קאהן (פילסודסקיעגא 11) צו ערלעדיגען דעם חוב פון 3 טויזענד זלאטעס, וואס מיר קומט דירה-געלד פאר איינציגע יאהר. שפעטסטענס ביז זונטאג, ד. 11-טען מערץ, אין בעגענפאל וועל איך זיין געצוואונגען אויסצופיהרען די עקסמיסיע לויט׳ן פס״ד פון הרב ר׳ לייביש ראזענבערג שליט״א

דער פערוואלטער

933

דעם טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס אונזער ג׳ וו.-פרעזעסן פון פרויען-קאמיטעט פרוי לטעלע ראדזינער צוליב דעם טויט פון איהר אונפערגעסליכען פאטער ד׳

נ״ע שמחה בונם בערגער

זיינט בעטרייסט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג און פרויען-קאמיטעט פון „תומכי אורחים“.

לאדז כ״א אדר תרצ״ד.

פערלאנגט **ווינער געבויגענע שטיהלען** גאר פון דער פירמע **„VIENPOL"**

גאראנטירט מיט איהר שטארקייט און דויערהאפטיגקייט

צו בעקומען אין אלע מעבעל-געשעפטען

פאבריקס-לאגער אויף **5 זאוואדזקא 5**

FABRYKA KRZESEŁ GIĘTYCH
A. SZNURMAN
Zawadzka 5, tel. 117-78.

צו דער חתונה פון אונזער ליבען זוהן דוד זיסמאן מיט פרל.
רעגינא פיעקארסקא
(בענדין) ווינשן מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.
עוזר זיסמאן און פרוי.

צו דער חתונה פון אונזער ליבען ברודער **דוד זיסמאן**
מיט פרל.
רעגינא פיעקארסקא
(בענדין) ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
יוסף און פרוי
יודל, ישראליק, יצחק, הערשל און שוועסטער חיה

צו דער פערלאבונג פון אונדזער קאלעגע **דוד מאשענבערג**
מיט פרל **בעלא ראזענבלום**
ווינשען א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
ד. פוקס און פרוי
מ. מ. קארנבלום און פרוי
א. באגנא, ל. שפערלינג און ש. מעדערמאן.
993

צו דער פערלאבונג פון אונדזער קאלעגע **דוד מאשענבערג**
מיט פרל **בעלא ראזענבלום**
ווינשען מיר זיי אז זייער לעבען זאל מיט בלומען בעצירט זיין.
מאיר כאבאנסקי און פרוי
748

צו דער חתונה פון אונזער ליבען פריינט און חבר
יהודה אייזענבערג
מיט פרל. **רוזשע בעסערמאן**
ווינשען א הארציגען מזל-טוב
ש. פרידמאן
ש. שווארץ און פרוי

מזל טוב. א הערצליכען מזל טוב ווינטש איך מיין ליבען שוואגער
מיכאל דושאלאווסקי און פרוי
צו דער בר - מצוה - פייערונג פון זייער ליבען זוהן **דוד** און ווינש אז זיי זאלען דערלעבען פון אים פיל נחת.
לעאן ראזענבערג און פאמיליע.

צו דער פערלאבונג פון
ה׳ איידיק האוט
מיט פרל. **בעלא מאך**
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
לייזער כומעץ
לייביש ראזענצווייג
לייביש קראקאווסקי
און אנשל מיכאלוואן

בעלא ראזענבלום
דוד מאשענבערג
פערלאבט
מערץ 1934

צו דער פערלאבונג פון מיין פריינד
דוד מאשענבערג
מיט פרל. **בעלא ראזענבלום**
גראטולירט הארציג
ישראל ראזענבערג
996

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מיר פערקויפען

מעהל כשר לחג הפסח

בעסטע קוואליטעט

די מיהל געפינט זיך אונטער דער השגחה פון היגען ראבינאט

Młyn Elektryczny „KORONA"
Sp. z ogr. odp.
Łódź, CIESZYŃSKA 10 tel. 240-66, 148-08

צום פריהלינג

די עלעגאנטסטע

שיך

הערען= און דאמען=

עמפפעהלט:

A. Ogórek
ŁODŹ, ZAWADZKA 11.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען חבר
חיים הענעך גרינער
מיט פרל. **מיניא ליבערמענש**
ווינשן מיר א הערצליכן מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט

זיסקע זילבערינג און פרוי — משה וואלף
חיים וויטענשטיין און פרוי — משה ראפאפארט
מיכאל האפמאן און כלה — שמאי אלשער
פישעל געמשטיין — משה שווארצבערג

מזל - טוב
אונזער חשוב׳ן פרעזעס ר׳
יוסף בעכער
צו די האכצייטס-פייערונג פון זיין זוהן ה׳
דוד משה בעכער
מיט פרל. **רחל זיילבערט**
ווינשט גליק, נחת און פרייד.
די פערוואלטונג און פרויען-קאמיטעט
פון „תומכי אורחים".

ליטווישע מצה

ליטווישע מצה ערשטער סארט אין פאפיר פאקונג איינצעלנע קילא ווי אויך קארטאן פאקונגען 2 קילא און 8 קילאדיגע קאסטען
מיט דעם צייכען
י.ש.כ.ר. מפינסק
בעסטע קוואליטעט
איז נאר צו בעקומען אויף
פאמארסקא 18
קומט און איבערצייגט אייך.

Dr. med. Z. LEWINSON
כירורג
פיעטריקאווער 86, טעל. 143-64
האט בעגיינט די אופנאהמען אין אהרינירט פון 3—5 נאכמיטאג.
לעמשניצע-פריזען. הייזונג פון די אדערן.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער פריינדין
עלקע ארענשטיין
צוליב׳ן טויט פון איהר
פאטער נ"ע
די מיטארבייטערינס
פון דער פירמע
ב. עטינגאן.

אכטונג, בעקער און מעהל-סוחרים!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז איך פערקויף שוין

מעהל כשר לחג הפסח

פון דער בעסטער קוואליטעט אויף גוטע בעדינגונגען
צו גינציגע מיהל-פרייזען.

דאס מעהל געפינט זיך אונטער דער השגחה פון קאלישער און לאדזער ראבינאט. דאס מעהל טראגט די מארקע **„ZŁOTY MEDAL"**

הוילעט-פערקויף אין מיין פאבריקס-לאגער

9 אלטשטאט 9 טעל. 241-96

מיט אכטונג **Nowoczesny Młyn**
Ch. NOWAK, KALISZ.

בעמערקונג: אויף לאגער בעזיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון אלע סארטען מעהל צו גינציגע פרייזן. פינקטליכע צושטעלונג פון יעדען קוואנטום מעהל.

גאנץ לאדז האט זיך שוין איבערצייגט

אז די בעסטע, שענסטע, עלעגאנטסטע און ביליגסטע

שיך

בעקומט מען נאר אין דער לאנגיעהריגער בעוואוסטער פירמע

פ. קירשטיין

לאדז, 8 פאמארסקא 8

איך בעזיץ צום איצטיגען **פריהלינג- און זומער-סעזאן** א גרויסען אויסוואהל **פון מענער-, דאמען- און קינדער-**

שיך

מיט אכטונג
פ. קירשטיין
לאדז, פאמארסקא 8.

אייגענע אויסארבייטונג! רעעלע בעהאנדלונג!

לעהרערין

גוטע פעדאגאגין
ערטיילט אונטעריכט פאר דערוואקסענע, אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען.
לאסמאן,
בזשעזשינער 15.

מיין ליבען פריינד און געוועזענעם שילער
שלום גראנים
צו דער בר-מצוה-פייערונג
פון זיין ליבען זוהן **אברהם**
ווינש איך פיל גליק און נחת.
מ. דארגוזשאנסקי.

אמבעסטן וועט מען קענען פערברענגען פסח

נור אין דעם גוט-בעקאנטן **פענסיאנאט „עלבינגער"**
קאלומנא (25 מינוט פון לאדז), טעלעפאן נומ׳ 2, שעהנע זוניגע צימערן, טעראסען מיט אלע קאמפארט-בעקוועהמליכקייטען, ווי אויך גאז-בעלייכטונג.

בעמערקונג: צוגערייזטע אויף שבת בעקומען בעטציג. עס איז געווינשען זיך פאראויס צו פערזאהען מיט א צימער. עס ווערען אנגענומען אלערליי שמחות.
796

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען ביילייד די פאמיליע טיגער צוליב׳ן טויט פון זייער ליבע און אונפערגעסענע

מוטער נ"ע

זייט געטרייסט!

דער פעראייניגטער קירזשנער-צעך
אין לאדז, זאוואדזקא 4

קמח חטים כשר לפסח

תחת השגחת הרבינאט דפה

אונטער דער אויפזיכט פון דיגען ראבינאט איז אונזער מיהל געכשר׳ט און אזוי ווי ס׳פוריגע יאהר וועלען מיר דאס **שענסטע מעהל** צושטעלען פאר אונזערע ג׳ קונדען, דערפאר נישט צו פערגלייכען מיט דער פראווינץ, וואס אויסער שלעכטעס מעהל און נישט שענעס, קענען זיי ביי דער ליפערונג נישט נאכקומען אזוי ווי מיר, וואס ערפילען יעדענס פערלאנג.

מיט אכטונג **„ELEKTROMŁYN"**
Łódź, Zakątna 47, tel. 147-40.
בעמ.: בעשטעלונגען ווערען אנגענומען פערזענליך אדער טעלעפאניש 147-40.

ווארנונג פון ראבינאט

מיר ווארנען ווידער די יודען, וואס ווילען נישט נבשל ווערען אין נבלות וטרפות, אז קויפענדיג א געשאכטען עוף **זאלען זיי אכטונג געבען אויף דער פלאמבע און דאטע פון דער שחיטה.**

ועד הרבנים לעדת לודז.

ח"י אדר, תרצ"ד.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז געכטען געשטארבען אין עלטער פון 21 יאהר מיין ליבע מאכטער, אונזער טייערע שוועסטער

נ"ע חנה מלכה בוים

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, דעם 9. מערץ 1934, 12 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז, מלינארסקא 30, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע פאמיליע

ערשטקלאסיגער שניידער=אטעליער
M. FAJN
(POMORSKA 33) מאכט בקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז דער אטעליער איז געווארען אי= בערטראגען אויף
פיעטריקאווער 43,
לינקע אפ׳צינע, 1 שטאק, טעל. 200-48 און פיהרט אוים זעמטל. בקעסטעלונגען לויט די לעצטע מאדעלן. מעסיגע פרייזן

מעבעל
צום קומענדיגען סעזאן איז מיין לאגער פארזעהען מיט א גרויסער אויסוואהל פון
ווי: שלאפצימערן, עס-צימערן, גאבינעטען, ווי אויך איינצעלנע געגענשטענדען
אלץ לויט די לעצטע מאדעלען. בעזוכט מיין לאגער און איהר וועט זיך איבערצייגען!
I. NASIELSKI, 9 PIOTRKOWSKA 9
ערשטער שטאק tel. 147-09. ערשטער שטאק
בעמערקונג: איך בעזיץ אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון שטוהלען און טישען צו אויסנאהמס בילינע פרייזען. קיין פיליע בעזיץ איך נישט!

PRACOWNIA RĘCZNYCH ROBÓT, Piotrkowska 90
tel. 155—99
na nadchodzący sezon wykonuje: FIRANKI, STORY, OBRUSY, KAPY itp.
pg. ostatnich najnowszych modeli. Wikwintna damska bielizna.
Ceny znacznie zniżone.

1000 אומזיסטע בילעטען
אויף שוויץ-בעדער

וועלען פערטיילט ווערען אין אדמיניסטראציע פון
„נייעם פאלקסבלאט", פיעטריקאווער 21

ווילענדיג נאכטון דעם ביישפיל פון זייער אונפערגעסליכען מעסער **הערש אפּעלבאך** ז״ל האבען די קינדער בעשלאסען ווי ביים לעבען פון זייער פאטער נאכצוטון זיין איידעלען טאט און צו שפענדען

1000 אומזיסטע שוויץ-בעדער= אונבעמיטעלטע יודן

אלעמען איז בעוואוסט, ווי שווער ס׳קומט אן דעם ארימען יודען צוצוגרייטען דעם יום-טוב פסח, ווי שווער עס קומט אן צו היינטיגע צייט יעדע קלייניגקייט. איינע פון די הויפט-זאכען פאר פסח איז אויסצורייניגען די שטוב און אליין זיך ברענגען אין ארדנונג, וואס ס׳איז וויכטיג און געזונט, הן צוליב דער הייליגקייט פון יו״ט און הן צוליב היגיענישע טעמים.

די שוויץ-בעדער קענען גענומען ווערען דינסטאג, ד. 27-טען מערץ ה. י. א גאנצע טאג פון 8 פריה ביז 6 אווענד

אין צענטראל=באד זאכאדניא 38

צו דעם צוועק האבען די קינדער איבערגעגעבען אין רשות פון „נייעם פאלקסבלאט" 1000 בילעטען אויף שוויץ-בעדער און די בילעטען וועלען פון דאנערשטאג, ד. 15-טען ביז׳ן 26-טען מערץ פערטיילט ווערען אין דער אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" אין די שעה׳ן פון 10 א זייגער ביז 3 נאכמיטאג.

בעמערקונג: די בעקומענע בילעטען גילטען נאר דינסטאג, דעם 27 מערץ, אין געגענפאל פערלירען די בילעטען זייער גילטיגקייט.

—•••—

פראפּאָרציאנעל צו די פערקויפטע בילעטען ... ביישפיל פון די אייגענטימער פון צענטראל-באד (זאכאדניא 38), וואס האבען געשפענדעט 1000 אומזיסטע שוויץ-בעדער פאר ארימע יודען, האט דער זייף-פאבריקאנט

ה׳ ה. קאנטאראוויטש זאכאדניא 35
געשפענדעט פון זיין זייט

1000 שטיקלעך זייף

פאר די יודען, וואס וועלען דורך אונז בעקומען די אומזיסטע שוויץ-בעדער אין צענטראל-באד.

די 1000 שטיקלעך זייף האט ה׳ קאנטאראוויטש איבערגעגעבען אין רשות פון די אייגענטימער פון צענטראל-באד און ביים אריינגעהן אין שוויץ-באד, וועט יעדער, וואס וועט האבען אן אומזיסטען בילעט, אויך בעקומען א שטיקעל זייף אומזיסט.

Dr. med.
Ignacy Grynberg
ספעצ. פאר אינערליכע קראנקהייטן
צעגעלניאנא 17, טעל. 174-15
נעמט אן פון 6 ביז 7 אווענט.

Dr. med. J. PIK
Al. Kościuszki 27 tel. 175-50
נערוועין=קראנקהייטען.
ספעציאליסט פון נערוועין-קראנקהייטען
און סעקסועל-נערוועין-ליידען.
עמפפאנגס-שעה׳ן פון 5–7 נאכמ.

רופּטורען
(ברוך=קראנקהייטען)!!

ספעציעלע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע לאקאליזירן ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציע אפילו די עלטעסטע און בעטעהרליכסטע רופּטורען (ברוכען) פון אלע מינים ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפּלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך אליינען ספעציעלע צונעפאסטע בויך-באנדאזשען.

אויף אויסגעקרימטע רוקען=ביין (הויקערס) הייל-ארטאפּעדישע גארסעטען. אויף אויסגעקרימטע פיס און קניהען, ביינער=שווינדזוכט הייל-ארטאפּעדישע אפּאראטען, אויף פלאט-שיגע וועהטאגליכע כמאפּעס (פּלאטפיס)

ספעציעלע ארטאפּעדישע וואקלאדקעס לויט גיפס-מאדעלען.
קינסטליכע הענד און פיס.

ספּעציעלער לאנשטאלט פאר הייל=ארטאפּעדיע
Spec. Ortop. O. Petrykiewicz אוים לעמבערג
לאדז, פּיראמאוויטשא 9 (פראנט פארטער) טעל. 177-09
בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז וויטיג... (אין זגעזש אויף סלאוואצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

וויכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערען פאר איבערגע-מאכט די עלטעסטע
היטען
אויף גאנץ ניי און אויך נייע היטען צו 3.50
געדענקט די אדרעס
Modystka „TOLA"
23 Żawadzka 23
II wejście parter.

שיימלען
מיט פאריזער שרינדען און פערטיגע שיימלען ווערען ערשטקל. און רעיעל אויסגעפיהרט
ביי קערש, סקווערא 15

Odlewnia Żelaza
„FERRUM"
Łódź, Kilińskiego 121, tel. 218-20.
זעמטליכע אבגוסען פון גרויען אייזען מעכאנישער ווערקשטעל
די פרייזען זענען בעדייטענד פערקלענערט
די אייזערנע ... זענען טעטיג אלע טאג

בשבת זו פ׳ ויק״פ שמברכין החודש ניסן יתפלל בבית התפלה
„שער מזרחי"
רחוב זאכאדניא 63
הש״ץ הנודע לתהלה
ר׳ דוד ווייסבערגער
מעיר הבירה ווינן וכל המתפללים ואוהבי נגינה בטח יתענגו בעונג היותי לשמוע אל הרנה ואל התפלה מהחזן הטוב הנ״ל.

Konkurs.

Zarząd Gminy Wyzn. Żyd. w Zelowie, pow. Łaskiego, wojew. Łódzkiego ogłasza

KONKURS na stanowisko RABINA w Zelowie.

Kandydaci odpowiadający wymaganiom par. 1 Rozp. Min. W. R. i O. P. z dn. 24/10 1930 r. (Dz.U.R.P. Nr. 75 poz. 593) mogą złożyć oferty z żądanemi dokumentami do dn. 18 marca 1934 r. do tutejszej Gminy.

922 Gm. Wyzn. Żyd. w Zelowie.

שפּארען געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„באראווין"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש=וויין
ביז די געשמאקסטע פּאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען׳ס און מעהר.

מעטאל-בעטען
קינדער=וועגעלעך
מאטראצען אלער ארט
אין א רייכען אויסוואהל.
וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!

וויכטיג נייעס
פאר לאנג-געקליידעטע בעפעלקערונג!
איהר דארפט שוין נישט טראגען קיין סטאנדייט-מלבושים דען איך דער געוועזענער געשעפטס-אנפיהרער פון דער בעוואוסטער פירמע ח. מענדראווסקי האט צוליב זיין אפרייזע נאך ארץ-ישראל ערעפענט א געשעפט פון
יודישע לאנגע מלבושים
מיט גוטע בעסטעלטע ארבייט און גאראנטירטע צופרי-דענהייט אויך פאר נישט טייערע פרייזען ווי סטאנדיימער איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער אלערליי יודישע מלבושים אויך גאנצע אויסשטייערס פאר חתנים. — אויף פערלאנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה. געדענקט די אדרעס:
אביגדור ווארטסקי, לאדז
פולנאצנא 5 אין הויף. סאלידע בעדינונג
וויכטיג פאר עלעגאנט געקליידעטע! אין מען געשעפט ווערט אויסגעפערטיגט מלבושים לויט די נייעסטע פאסאנען.

פאבריק פון שפולען און האלץ=אויסארבייטונגען
Bracia SCHOLZ, dawn. (F. SCHOLZ)
גרינדונגס-יאהר 1900 Łódź, Nawrot 82 גרינדונגס-יאהר 1900
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזער אונטערנעהמונג אונטער דער פירמע „פאבריק פון שפולען און האלץ-אויסארבייטונ-גען נעבר. שאלץ פריהער פ. שאלץ איז פון דער קילינסקיעגא 145
אויף נאווראט 82 איבערגעטראגען געווארען
נידריגסטע פרייזען.
אונזער לאגער איז מיט אלע האלץ-אויסארבייטונגען אלער ארט פאר אינ-דוסטרי און האנדווערקער שטעטס רייך פערזעהען. נידריגסטע פרייזען מיר עמפפעהלען זיך דער ג׳ קונדשאפט מיט אכטונג
פאבריק פון שפולען און האלץ-אויסארבייטונגען
B-cia Scholz (dawn. F. Scholz) tel. 117-46

Czytelniku „Najer Folksblat"!

Pozwól mi bezinteresownie określić Twój charakter, zdolności, przeznaczenie i wyszczególnić najważniejsze fakty Twego życia, Określić kim jesteś, kim być możesz. Poradzić jak żyć i postępować, by zwycięsko przeciwstawić się losowi. A ponadto wybrać na zasadzie astrologji i obliczeń kabalistycznych szczęśliwy numer Twego losu do bieżącej Loterji Państwowej i wskazać, gdzie takowy można nabyć. W tym celu proszę natychmiast napisać własnoręcznie imię, nazwisko, rok i miesiąc urodzenia. Nie przesyłaj żadnego wynagrodzenia, lecz tylko na koszty pocztowe i kancelaryjne załącz 1 zł. w znaczkach pocztowych.

Na los Nr. 122627 wybrany przezemnie, padła wygrana 150.000. zł. Na niewielką ilość wybranych przezemnie numerów padło mnóstwo wygranych lecz z braku miejsca podaję tylko niektóre: Jozef Cabała, Limanowa, Rafinerja 10 000 zł. — E. Zausznicka, Bank Rzemieślników, Włocławek, 3-go Maja 7, 5000 zł. — Frychel Wilhelm, Katowice Brunów, Wodospady 3, 5000 zł. — Alfons Malach, Budzyń Dworcowa 115, Zakład Fotograficzny, 2000 zł. — Piotr Słowik, Mościce nad Tarnów, Elektrownia, 5000 zł. — Aksiuczycówna Helena, poczta Hołubicze, pow. Dziśnieński, woj. Wileńskie, Maj. Alizberg, 5000 zł. — Marjan Łomnicki, Podhajce, 5000 zł. — Stefanja Starkowa, Bydgoszcz, Gdańska 41, 2000 zł. — Harosimowicz A., Piotrków Tryb., Narutowicza 18, m. 13, 2000 zł. — Konstanty Migura, ogrodnik, Zakład Um. Ch. Lubliniec, 2000 zł. — Stefan Piechota, Katowice, Francuska 47, 2000 zł. — Jan Kühn, Łódź, Młynarska 25, 5000 zł. — Berla Frenel, Warszawa, Trębacka 5, 1000 zł. — Stanisław Krawczyk, Poznań, Wrocławska 20, 1000 zł. — Antoni Parkitny, Mstów k/Częstochowy, Urząd Gminny Wanceszów 2000 zł. — Poprawski Bolesław, Grudziądz, Lotnicza Szkoła Bombardowania, 2000 zł. Pozatem kilka osób, którym w udziale przypadły większe wygrane, postanowiły zachować incognito, co zobowiązuje nas do nie ujawnienia nazwisk. Jeżeli ktokolwiek wątpi w autentyczność podanych adresów, może się zwrócić do powyższych osób, podając swój adres i załączając znaczek pocztowy na odpowiedź. W naszej kancelarji są do przejrzenia oryginały zamieszczonych powyżej, listów dziękczynnych. Ogłoszenie niniejsze załączyć. Warszawa, Redakcja „Swit", Żórawia 47, Redaktor Szyller-Szkolnik.

נאָוועלע צום אינדוסטריע=געזעץ

האָט נעכטען אָנגענומען דער סיים אין דער דריטער לעזונג

וואַרשאַ, 8. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) די זיצונג פון סיים האָט זיך אָנגעהויבן מיט אַ באַריכט פון דעפּ. האַנדעלס- און אינדוסטריע-קאָמיסיע וועגן דער נאָוועלע צום אינדוסטריע-געזעץ.

דער רעפערענט דעפּ. סאַווינסקי האָט אָנגעוויזן, אַז דאָס אײַנפירען די נאָוועלע איז אַ נויטווענדיקייט פאַר'ן ווירטשאַפטליכען לעבען. די דאָזיגע נאָוועלע ווערט אויך אונטערשטיצט דורכ'ן האַנדעלס און אינדוסטריע-מיניסטעריום, וועלכעס דאַרף קאָנטראָלירען די פּערזאָנען, וועלכע ווילען זיך פאַרנעמען מיט אינדוסטריע און האַנדעל. די וויכטיגסטע ענדערונגען זענען בנוגע די אינדוסטריע-פעראײַנען און פאַרבאַנדען, וועלכע ווערען איבערגעבויט, זיי זאָלען קאָנען שפּילען די ראָלע וואָס פאַלט אויף זיי. ...לויט'ן פאָרשלאָג פון דער קאָמיסיע, זאָל די נאָוועלע ערשט אַרײַן אין קראַפט אין 3 יאָהר אַרום.

דעפּ. ראָטענשטרייך האָלט אַ לענגערע רעדע געגען דער נאָוועלע.

אויך די דעפּוטאַטען זאַמערשטיין און ראָזמאַרין האָבען זיך אַרויסגעזאָגט געגען דער נאָוועלע.

באַלד נאָך דער רעדע פון דעפּ. אַריה דעפּוטאַטען איז מען צוגעטרעטען צו דער אָפּשטימונג. עס זענען אָפּגעוואָרפען געוואָרען אַלע אויסבעסערונגען און די נאָוועלע איז אָנגענומען געוואָרען אין דער צווייטער לעזונג.

די דריטע לעזונג ווערט פאָרקומען הײַנט.

פאַרוואָס האָט מען אײַנגעפירט אַן אָפּצאָהל פאַר אַ דאָקטאָר און מעדיצין אין דער געזעלשאַפטלעכער פאַרזיכערונג

וואַרשאַ, 8. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) נעכטען איז פאָרגעקומען אַ פּרעסע-קאָנפערענץ אין מיניסטעריום פאַר געזעלשאַפטליכער אָפּזיכט, געווידמעט דער „געזעלשאַפטליכער פאַרזיכערונג".

מיניסטער הוביצקי האָט אין זײַן רעדע מודיע געווען, אַז די אַלע ענדערונגען אין דער „געזעלשאַפטליכער פאַרזיכערונג" זענען געווען די איניציאַטיוו פון דער רעגירונג, נאָר פון די קרײַזען פון אינדוסטריעלער, האַנדווערקער און אַרבייטער.

וויצע-מיניסטער דוך האָט פעסטגעשטעלט, אַז די אָפּצאָהלונג פאַר דאָקטוירים און מעדיצינען, זע־

דאָס פלעגט מען טון כדי זיך צו באַפרײַען פון דער אַרבייט און צו געניסען פון שטיצע.

בען אײַנגעפירט געוואָרען צוליב דעם, וואָס אין דער קראַנקען-קאַסע פלעגט מען סימולירען קראַנקייטען און די מעדיצינען פלעגט מען אוועקגיסען.

די ענדערונג פון דער קאָנסטיטוציע

ווערט שוין נישט פאָרקומען אויף דער איצטיגער פאַרלאַמענטאַרישער סעסיע

נאָך דער מיטוואָכדיגער גרויסער פּאָליטישער באַראַטונג

וואַרשאַ, 8. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) נאָך דער מיטוואָכדיגער באַראַטונג פון די גענ. פּרעמיערען פון די נאָך-מאַי-רעגירונגען מיט'ן מאַרש. פּילסודסקי און מיט'ן אַנטייל פון מלוכה-פּרעזידענט, דאַרף מען אין די נאָענטסטע טעג דערוואַרטען וויכטיגע געשעהענישען אויפ'ן געביט פון די וויכטיגסטע מלוכה-פראַגען.

דער הויפּט-מאָטיוו פון דער דאָזיגער באַראַטונג איז דער בעשלוס, אַז מאַרש. פּילסודסקי זאָל אָפּפאָהרען אויף אַ לענגערע צײַט קיין אויסלאַנד, ווער אַפּפאָהרט, זאָל פאָרקומען דעם 18, אָדער דעם 20. מערץ.

זינט כמעט 3 יאָהר ווי מאַרש. פּילסודסקי האָט זיך אָפּגערוקט פון אַ דירעקטער אַרײַנמישונג זיך אין אינערליכע פּאָליטישע פראַגען, איבערלאָזענדיג פאַר זיך גלײַכצײַטיג די הערצידרעגנע שטים אין אויסלענדישע און מיליטערישע פראַגען, איצט, ווי עס ווײַזט די העכרנעכטיגע באַראַטונג, קומט פאַר אַן אינטערוועניץ פון מאַרש. פּילסודסקי אין 2 פראַגען פון גרויסער באַדײַטונג, וואָס געהען אַרײַן אין דער אינערליכער פּאָליטיק. די דאָזיגע אינטערוועניץ ווערט אין די פּראָ-רעגירונגס-קרײַזען באַצייכענט מיטן וואָרט: אַרביטראַזש. די 2 פראַגען זענען בנוגע דעם עטאַט-באַזעטצען אין קאָנסטיטוציע-ענדערונג.

פּילקאָוויק סלאַוועק האָט נעכטען ערקלערט פאַר פּרעסע-פאַרשטעהער, אַז עס וועט גערופען ווערען אַ ספּעציעלע סענאַט-סעסיע אויף צו ענדערען די קאָנסטיטוציע. בעת דער דיסקוסיע אין סענאַט קאָן געענדערט ווערען דער פּראָיעקט פון הי צאַר, אין הסכם מיט די בעשלוסען, וואָס זענען אָנגענומען געוואָרען אויף דער מיטוואָכדיגער באַראַטונג.

אויף יעדען פאַל איז שוין בעכטען געווען בעוואוסט, אַז די קאָנסטיטוציע-ענדערונגען וועלען נישט ווערען אָנגענומען אויף דער איצטיגער פאַרלאַמענטאַרישער סעסיע, וואָס ווערט געשלאָסען ווערען אין דער קומענדיגער וואָך.

טשערטשיל בעשולדיגט דײַטשלאַנד

אין צוגרייטען אַ לופט-מלחמה

לאָנדאָן, 8. (ספּ. טעל.) בעת די נעכטיגע דעבאַטען אין ענגלישען פאַרלאַמענט איבער'ן בודזשעט פון מיליטערישער לופט-פליהעריי, איז טשערטשיל אַרויסגעטרעטען מיט אַ שאַרפע בעשולדיגונג געגען דער דײַטשער רעגירונג, פאָרוואַרפענדיג דאָס צוגרייטען אַ לופט-קריג, דעריבער דאַרף ענגלאַנד פאַרשטאַרקען דעם לופט-פלאָט.

די דיסקוסיע האָט זיך פאַרצויגען זעהר לאַנג.

צום בעפאַר-שטעהענדען יום=טוב

בעזיצט דעם גרעסטען אויסוואַל פון דער נײַעסטער אין- און אויסלענדישער קאָסמעטיק ווי:

פּערפומען פודערן

טואַלעט-זײַפען, קרעמען, זאַמטליכע סעלנישע און בלומען וואַסערן.

די איבעראַל-באַקאַנטע קאָנקורענץ-פּערפומעריע פון

J. DRUKIER, 5 ZAWADZKA 5 — tel, 175-92 —

בעמערקונג: פאַר ענגראָסיסטען בעדײַטענדער ראַבאַט.

בעזוכט מײַן פּערפומעריע און איהר וועט זיך איבערצייגען.

יודיש טעאַטער „פילהאַרמאָניע" נאַרוטאָוויטשאַ 20

זונטאָג, ד. 11 מערץ, 9 אָוונט פײַערליכע דאָפּעלטע יובל=פאָרשטעלונג

XXV צום 25=יעהריגען יובילעאום XXV

פון פאָרדינסטפולען און באַקאַנטען אַרטיסט

דוד האַמבורגער

אונטערן פּראָטעקטאָראַט פון אַ ספּעציעלען יובל-קאָמיטעט ווען די גאַנצע לאָדזשער אַרטיסטען-משפּחה, צוזאַמען מיט די שוין בײַ אונז בעליבטע אַמעריקאַנער קינסטלער פון דער יודישער בּינע

מעי שײַנפעלד — און — אירווינג דזשייקאָבסאָן

פּראָגראַמען דעם בעל-היובל מיט אַ יום-טובדיגער דאָפּעל-פאָרשטעלונג

2 ● 2 פאָרשטעלונגען אין איין נאַכט ● 2

1) די פּרעכטיגע שלאַגער-אָפּערעטע אין 3 אַקטען

„אוי, אַמעריקאַ!"

2) ספּעציעל פאַר דעם אָוונט צום 1-טען מאָל אין לאָדז דער גרעסטער שלאַגער מיט געזאַנג און טענץ

„יאַקל כל=בּוניק"

מיט מעי שײַנפעלד און אירווינג דזשייקאָבסאָן אין די הויפּטראָלען.

גרויסער פײַערליכער יובל-קאָנצערט: 1) באַגריסונגען: רעד. י. אונגער און דיכטער משה בראָדערזאָן. 2) קאָנצערט פון די בעליבטע אַרטיסטען: עליזאַ פישער און יוזעף ווינאַווער, די רעגיע-אַרטיסטען יאַנינאַ זגאַזשעלסקאַ, טאַנץ=מריאַ אַדאַלפיני, מעי שײַנפעלד און אירווינג דזשייקאָבסאָן.

אָרקעסטער אונטער דער לײַטונג פון ל. זעלמאַן. בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

KSIĘGARNIA
F. Ch. Frank
ul. PIOTRKOWSKA 73

בעזיצט שטענדיג אויף לאַגער די נײַעסטע מאַגאַזינען און סעזאָן-מאָדע-זשורנאַלען פאַר הערן און דאַמען.

אַכטונג, טוריסטען!

אַלע טוריסטען, וועלכע ווילען פאָהרען קיין פּאַלעסטינע אויף דער צײַט פון פּסח און מזרח-יריד, דאַרפען זיך גלײַך ווענדען אין טוריסטען-ביוראָ בײַ דער „יודענשטאַטס=פּאַרטיי" וואַרשאַ, לעשנאָ 8/37.

וועלכע אָרדענט אײַן גרופּען-טוריסטען קיין ארץ=ישראל.

די רײַזע קיין א"י קאָסט פון 615 זל.

אַרטאָפּעדישע אַנשטאַלט

ר. קאָוואַלסקי,

11 ליסטאָפּאַד 26, טעל. 132-59

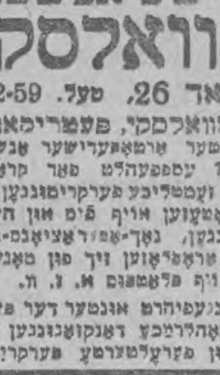

ווי אויך דער זוהן ז. קאָוואַלסקי, פּעטריקאָווער 62 טעל. 243-93 — עלטסטער אָרטאָפּעדישער אַנשטאַלט בעגרינדעט אין יאָהר 1895 עמפּפעהלט פאַר קראַנקע אויף ברוכען, גאָרטעלעך אויף זאַמטליכע פּערקרימונגען פון רוקען-בײַן, אַלערליי אָרט פּראָטעזען אויף פיס און הענד, אָרטאָפּעדישע פּערקרימונגען, נאָך-אָפּעראַציאָנס-בויך-פּאַסען אויף נערקעס, אויף פּלאַטפוס...

דער אַנשטאַלט ווערט אָנגעפיהרט אונטער דער פּערזענליכער פאַכמענישער לײַטונג, צאָהלרײַכע דאַנקזאַגונגען פאַר געלונגענע אויספיהרונג פון פאַרשידענע פּערקרימונגען.

Dr. med.
M. JAKOBSON
כירורג
פּאָליקליניקער אַסיסטענט אויף K. Ch. אַשאַדעק זלאַטאַ
Spec. Chirurgja Kostna
(צוּבראָכענע און אויסגעלענקטע ביינער)
D-ra STERLINGA 22
telefon 174-42. (נאָוואָ-טאַרגאָווע)

Lek. dent.
KNOPFOWA
האָט זיך איבערגעצויגען אויף זאַבאַדניאַ 66
טעל. 103-97
פּראָנט, 1-טער שטאָק
עמפּפאַנגט פון 3—7 נאָכם.

Dr.
Szymon Grinberg
פּילסודסקעגאָ 55
טעל. 168-58
נעמט אָן פון 10 — 12 פרי
און פון 4.30 — 6.30 אָוונט.

Mentopinol-Glob
אַ מיטעל געגען שנופּען, אַסטמע און לײַדען פון אָטעם-וועגען
„Uniwersal"
היילט רעוומאַטיזם און אַלערליי נערווען-ווייטאַגען.
„Hebrolin"
אַ מיטעל געגען ליִשאַיעס, עקזעמע און הויט-...
Bobo - Glob
פודער פיר קינדער.
Proszek „Glob"
בעזייטיגט קאָפּ-ווייטאַגען.
עמפּפעהלען
Laboratorjum przy Aptece
Dr. Far. ST. TRAWKOWSKIEJ
w ŁODZI.

פאַרזיכערונגס-אַגענטען-פאַראײַן
אין לאָדז און לאָדזער וואָיעוואָדזשטוואָ
מיר מאַכען בעקאַנט, אַז דעם 20-טען מערץ 1934 קומט פאָר די
גענעראַל=פאַרזאַמלונג
אויף פּילסודסקיעגאָ 50 אין הויף רעכטס צווייטער אײַנגאַנג פּאַרטער, מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג.
1) באַריכט, 2) וואַהלען פון אַ נײַער פאַרוואַלטונג, 3) פאַרשידענעס. די וואַהלען קומען פאָר 6 אַ זייגער צום ערשטען טערמין און 8 זייגער צום 2-טען טערמין בײַ יעדע צאָהל אַנוועזענדע.
מיט אַכטונג
די פאַרוואַלטונג

פאַר גאָלד, בריליאַנטען
ביזשוטעריע
און לאָמבאַרד-קוויטען
צאָהלט די העכסטע פּרײַזען
איזידאָר פּיאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

וועגן אַרטעריטיז און רעוומאַטיזם
פון דאַנציגער דאָקטאָר
איז צו ערפאַהרען פּאָמאָרסקאַ 19,
וואוינונג 30 פון 3 ביז 6

Lek. dent.
L. GECEWOWA
przyjmuje od 11–1 i 3–8 w.
ZIELONA 3, I p. fr. tel. 131-91
Dawniej w lecznicy „Vita"

יודיש קאמעראל־טעאטער
אליע 1 מאי 2.

לעצטע טעג!

מארגן, שבת 3 פארשטעלונגען:
12 פארמיטאג)
4 נאכמיטאג) הנחה־פרייזען
און 9 אוונט

מארגען, שבת, 12 פארמיטאג, שבת, 4 נאכמ. זונטאג, 12 פארמ. 3 גרויסע הנחה־פארשטעלונגען פון „אורטייל" מיט די רעווי „אלץ ווערט געכשר׳ט" פרייזען פון 50 גר. ביז 1 זל. ערשטע רייה.

גאסטשפילען פון אנסאמבל פון
ווארשאווער „פאווילאן" - טעאטער
אנפיהרונג:
חיים סאנדלער

15.000 מענשען

האבען שוין געזעהען דאס סענסאציאנעלע ביהנע רעפערטואר

דער „אורטייל"
פון
ס. לעוויטין

זונטאג, דעם 11 מערץ
2 פארשטעלונגען
12 פארמיטאג הנחה־פרייזען
און 9 אוונט

2 פארשטעלונגען פאר 1 בילעט: — נאך דער פארשטעלונג גרויסע פרעהליכע רעווי א. נ.

„אלץ ווערט געכשר׳ט"

אין פראגראם צווישען אנדערע:
1) „אין לאדזשער ראבינאט"
2) „פאר דאבראניצקי׳ס האלע"
2 אקטועלע לאדזשער סקעטשען:

קירצליך: סענסאציאנעלע פרעמיערע!
? וואס ?
די קאסע איז אפען פון 11 ביז 2 און פון 5 נאכמ.

היינט, פרייטאג, איז די טרופע איינגעלאדען געווארן קיין בזשעזשין.

ערשטע בודזשעט־זיצונג פון קהלה־ראט

נעכטען אין אווענד איז פארגעקומען די ערשטע בודזשעט־זיצונג פון קהלה־ראט. קיין גרויס אינטערעס האט די זיצונג נישט ארויסגערופען, נישט גאר די גאלעריע איז געווען כמעט לעדיג, נאר פון 25 פרנסים זענען אנוועזענד געווען 15. די ציוניסטישע פרנסים זענען צו דער זיצונג בכלל נישט געקומען, צושיקענדיג א בריף מיט די מאטיווען פון זייער סאבאטירען די בודזשעט־זיצונגען.

אויף די בענק פון די פערוואלטונגס־מיטגלידער איז אויך געווען שיטער, די פערוואלטונגס־מיטגלידער פון דער מעהרהייט שפילט איצט א ברוגז־שפיל און קומען אויך נישט אין דער קהלה.

די אפאזיציע איז בעשטאנען פון די פאלקיסטישע פרנסים אדוו. ווייצמאן און כארי, וועלכע האבען געהאלטען שארפע רעדעס.

די בעסטיגע זיצונג האט זיך אנגעהויבען מיט אן עקספאזע פון פרעזעס פון דער קהלה־פערוואלטונג דעפ. מינצבערג, דאן האט דעם בודזשעט רעפערירט פרנס פרידענזאן, נאכהער איז פארגעקומען די אלגעמיינע דיסקוסיע וועגען בודזשעט, אין דער דיסקוסיע האבען אנטיילגענומען די פרנסים: ה׳ ד. זילבערשטיין, ראזענבערג, אדוו. ווייצמאן און כארי. געענטפערט די אפאנענטען האט פרעזעס מינצבערג, די זיצונג האט זיך פערצויגען ביז שפעט אין דער נאכט אריין. גענוי וועגען דער זיצונג אין זונטאגדיגען נומער.

פון דער געז. „פריינד פון יווא" אין לאדז

די טעג איז פארגעקומען די קאנסטיטואירענדע זיצונג פון דער ניי־געוועהלטער פערוואלטונג פון דער לאדזער געזעלשאפט „פריינד פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט" (יווא)

די זיצונג איז געעפענט געווארען דורך מ. האלטמאן, וועלכער איז געווען פארזיצער אויף דער יעהרליכער אלגעמיינער פערזאמלונג פון לאדזער יווא.

דאן האט זיך די פערוואלטונג קאנסטיטואירט אויף פאלגענדען אופן: פארזיצער ד״ר. לאזאר פוקס, וויצע פארזיצער׳ס: ד״ר שוואלבע און ל. לעווין, וויסענשאפטליכער סעקרעטאר ד״ר פ. פרידמאן, סעקרעטאר, י. זעלקאוויטש, קאסירער: א. פרידריך, מיטגלידער: י. שולמאן, אדוו. י. ווייצמאן, און י. שפער. קאנדידאטען אין דער פערוואלטונג: . צימערמאן, י. אקנא, און מאגר. באלבארישסקי, רעוויזיר־קאמיסיע: פ. נאדעל, ש. קאץ און מ. [illegible]טקין.

א גרויסע דיסקוסיע האט ארויסגערופען די פראגע וועגען קאנטאקט צווישען דער לאדזער אפטיילונג פון יווא און דער סעקציע פאר יווא־ארבייט, וועלכע עקזיסטירט ביי זש. ט. ק. ד״ר פרידמאן, וועלכער שטייט בראש פון דער סעקציע, האט אפגעגעבען א בעריכט וועגען דער פערצווייגטער וויסענשאפטליכער ארבייט, וואס ווערט געטון דורך דער סעקציע אויפ׳ן היסטארישען, עטנאגראפישען, סטאטיסטישען און אנדערע וויסענשאפטליכע געביטען. ווי ווי א גרויסער טייל מיטגלידער פון דער סעקציע זענען גלייכצייטיג מיטגלידער פון יווא און די סעקציע גופא טוט אין רעגיאנאלען מאסשטאב ארבייט, וואס געהערט צו די געביטען פון יווא, שטייט די פראגע וועגען קאארדינירען די טעטיגקייט פון דער געזעלשאפט „פריינד" און פון דער סעקציע. עס איז בעשלאסען געווארען זיך צו ווענדען צו דער פערוואלטונג פון זש. ט. ק. מכח א געמיינזאמער קאנפערענץ וועגען דעם ענין.

אויף דער זיצונג איז בעשלאסען געווארען זיך צו פערשטענדיגען מיט יעקב לעשטשינסקי, וועלכער איז איינער פון די טעטיגסטע טוער פון יווא, מכוח זיינער א פארלעזונג פאר יווא, אין לאדז.

עס איז בעשלאסען געווארען זיך נאכאמאל צו פערשטענדיגען מיט דער צענטראלע פון יווא אין ווילנא וועגען דער געפלאנטער יעהרליכער יווא־אקציע אין אונזער שטאט.

מארגען ווערט געעפענט די בעוועגליכע אויסשטעלונג פון מוסטערן פון דער לאנד־אינדוסטריע

מארגען שבת 12 א זייגער בייטאג קומט פאר די פייערליכע עפענונג פון דער בעוועגליכער אויסשטעלונג פון מוסטערן פון דער לאנד־אינדוסטריע.

די אויסשטעלונג וועט זיך געפינען אין בנין פון דער האנדעלס־קאמער אין לאדז, אל. קאשטשושקי 15 און איז ארגאניזירט געווארען אונטער׳ן פראטעקטאראט פון וואיעוואדע הויקע־באוואק און האנדעלס־מיניסטעריום. עס נעמען אויך אנטייל הונדערטער לאדזער פירמעס און אויך פון גאנצען לאנד. עס וועלען דארט זיין רעפרעזענטירט אלע בראנזשעס פון דער אינדוסטריע און האנדווערק, אזוי ארום וועט די אויסשטעלונג מיט זיך פארשטעלען א גאנצע איבערבליק פון די צווייגען אין לאנד.

די פייערליכע ערעפענונג וועלען בעערען מיט זייער אנוועזענהייט פארשטעהער פון דער רעגירונג און א גרויסע צאהל איינגעלאדענע רעפרעזענטאנטען פון די ווירטשאפטליכע קרייזען און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס.

דער גאנג פון דער פייערליכער ערעפענונג וועט טראנסמיטירט ווערען דורכ׳ן לאדזער ראדיא. די טראנסמיסיע וועט פיהרען רעד. סטעפאנסקי.

פאר׳ן פובליקום וועט די אויסשטעלונג זיין צוטריטלעך פון שבת 2 א זייגער בייטאג.

איבער דער צייט פון דער אויסשטעלונג וועלען איינגעארדענט ווערען קאנצערטען, קאנקורסען, פארלעזונגען א. ד. גל.

די בעקאנטע לאדזער וויין־פירמע „האלווין"

בעקומען די גענעראל־פערטרעטונג פון די צענטר. וויין־סעלערייען אין אונגארן

(געשפרעך מיטן אינהאבער ה׳ הערשעל ליבערמאן)

ענדליך איז אונז געלונגען צו דערגעהען א סוד, דעם סוד פון דעם קאלאסאלען ערפאלג פון דער אין לאדז ווי אין גאנץ פוילען בעקאנטער וויין־פירמע „האלווין" לאדז, פולנאצנא נומ. 10.

די דאזיגע פראגע האט פעראינטערעסירט אלעמען, און ס׳איז אויך קיין חידוש נישט, פארוואס דער אינטערעס איז אזוי גרויס, ווארום אין יעדער יודישער שטוב, אויף יעדער יודישער שמחה, שבת און יום־טוב, זעהט איהר אויפ׳ן טיש א פלאש וויין פון דער פירמע „האלווין". צי אויף א רבי׳שען טיש, ביי חסידים און אינטעליגענטען, ביים דאקטאר און ביים אדוואקאט, צי ביי א פשוטען בעל־הבית — אומעטום זענען די טישען בעשיינט מיט א פלאש וויין פון דער פירמע „האלווין", פון פולנאצנא 10.

דער שרייבער פון די שורות, האט געהאט א געלעגענהייט די טעג צו בעזוכען די פירמע „האלווין" און אין א געשפרעך מיט דעם אינהאבער פון דער פירמע, ר׳ הערשעל ליבערמאן, זענען מיר געוואויר געווארען אט וואס:

די פירמע „האלווין" האט זיך קונה שם געווען מיט די וויינען פון איהר אייגענער אויסארבייטונגען אין גאנץ פוילען און געווינען דעם פולסטען צוטרוי, אזוי אז דער נאמען „האלווין" אליין גיט שוין די פולע גאראנטיע, אז די פלאש וויין איז קאנקורענצלאז הן אין דער קוואליטעט הן אין פרייז.

די פירמע „האלווין" האט בעקומען די גענעראל־רעפרעזענטאנץ אויף גאנץ פוילען פון די בעריהמטע אונגארישע צענטר. קעלערייען אין טאקיי העגיאליא.

נישט קוקענדיג וואס די צענטראלע אין אונגארן איז געשטיגען מיט די פרייזען אויף פולע 100 פראצ. האט די פירמע „האלווין" די פרייזען נישט געהעכערט און פערקויפט דעם דאזיגען באטוד־אונגאר־וויין צום רעקלאמע־פרייז פון 2,75 זל. א. ז. די אונגארישע וויינען, וועלכע זענען אין דריי סארטען: זיס, האלבגעצעהרט און גאנץ געצעהרט, זענען בעצייכענט מיט די נומערען: 1000, 2000 און 1918 ווי אויך דער פאפולערער נומער 3000.

וועגען די אייגענע אויסארבייטונגען פון דער פירמע „האלווין" איז איבעריג צו רעדען, דאס האט זיך שוין יעדער יוד איבערצייגט, אז די וויינען האבען קיין קאנקורענט נישט.

בעזונדערס מאכט אונז דער אינהאבער פון דער פירמע הערשעל ליבערמאן אויפמערקזאם אויף דעם בעליבטען נומער 33־ער, הגם די קוואליטעט איז געבליבען די זעלבע איז דער פרייז בילינער געווארען א קווארט—2,20 זל. און א באטשינקע 1,60 זל. (ביז איצט האט דער 33־ער געקאסט 2,50 זל. און 1,80 זל.).

די פירמע „האלווין" האט בעקומען די אויסשליסליכע פערטרעטונג אויף לאדז און אומגעגענד פון פסח׳דיגע שליוואוויץ מהר״צ האלבערשטאם מ׳באבוב (גאליציען), וועלכע שם׳ען מיט דעם גוטען געשמאק און צוגענגליכע פרייזען. ביים קויפען דארף מען דערבער פערלאנגען דייטליך דעם אויפשריפט „האלבערשטאם", ווייל נאר דער גאראנטירט פאר עכטער שמירה לחג הפסח למהדרין מין המהדרין.

די צענטראלע פון דער פירמע וועלכע געפינט זיך אויף פולנאצנא 10 האט איבערגעגעבען דעם ווידער־פערקויף צו פאבריק־פרייזען אין פאלגענדע פערקויף־שטעלען:

באר „גאסטראנאמיא", (פעטריק. 45). ש. קארא, (פעטריק. 23). ל. ראזענבערג — בורשטין, (גרינער מארק 3). פ. הערצבערג — שובערט, (6־טער שערפיען 43). ש. שטראסמאן, (גלובנע 63). מ. ראטהאלץ. (פלאץ רעימאנטא 2). י. יודקעוויטש, (אנדראדזא 12). ה. גרינדמאן, (זגערזשער 10). ל. גאלדבערג, (ציגעל־גאס 4). ע. מ. סאוויצקי, (בזשעזשינער 21). י. ראזענבלום, פעטריק. (317). מ. לאנדוי, (זגערזשער 64). י. זילבערמאן, (זגערזשער 36). ב. סליעפון, (לאגעוויניצקא 2). ל. יאקובאוויטש, (לאגעווניצקא 1). ר. שמורלעוויטש, (באלוטער פלאץ 1). באר „צענטראל", (פולנאצנא 12). מ. דזשאלאווסקי, (לימאנאווסקיעגא 102). באר „ראדזשיקא", (זשעלאנא 11). באר „מעטראפאל", (זשעלאנא 2). י. בעלכאטאווסקי — בזשעזשינסקי, (בארוטאוויטשא 31). ב. קארנגאלד, (לימאנאווסקיעגא 93). י. קארנבלום, (וואלבארסקא 14). ע. מ. קושינסקי — ביעזשונסקי, (לוטערמירסקא 18). צ. סלופסקי, (דרעווגאווסקא 16). מ. שייבע, (פאמארסקא 41). ח. ב. קרעל, (זשידאווסקא 5). א. ד. קרעל — ראטענבערג, (לאגעוויניצקא 7). י. זימערמאן, (פולנאצנא 8). ה. גאלדשטיין, (זשידאווסקא 8). ב. שעטשין, (לימאנאווסקיעגא 6). קליינבערג, (לימאנאווסקיעגא 29). מ. הערץ, (קילינסקיעגא 46). צ. דזשאלאווסקא, (קילינסקיעגא 33). פ. איצקאוויטש, (וואלבארסקא 19), מ. שיינהאלץ, (זגערזשער 42). ר. וואלקאוויטש, (פילסודסקיעגא 49). אדלער, (זשעראמסקיעגא 9). י. זילבערמאן, (קילינסקיעגא 71). ה. ווינשטיין, (וואלאדזקא 28). ש. פריימאן, (זאוואדזקא 6). א. פאביאניק ביי ע. ברוינער (פל. דאמבראווסקי 7). און ש. סקרזיקאווסקי (ווארשאווער גאס).

צו דער בעקוועמליכקייט פון דער קונדשאפט, נעמט די צענטראלע אן בעשטעלונגען טעלעפאניש, נומ. טעלעפ. 40—219.

מיר רעקאמענדירען דעריום די לאדזער יודען, צום קומענדיגען פסח זיך צו פערזעהען מיט וויין פון דער בעליבטער פירמע

„האלווין" (אינה. הערשעל ליבערמאן)
לאדז, פולנאצנא 10. טעל. 40־219.

בעמערקונג: די פירמע „האלווין" מאכט ביי געלעגענהייט אויפמערקזאם, אז דער הורט־פערקויף פאר בעגעמער איז ביז׳ן 26־טען ד. ח. נאכ׳ן 26־טען ווערט דער הורט־פערקויף ביז פסח אפגעשטעלט.

467

ביי דארם־טרעגהייט

לעבער דין גאל־ליידען, געשוואלסט און גיכט, מאגען און דארם־קאטאר, ערקראנקונגען פון ענג־דארם־בעוועגונג דאס נאטירליכע ביטערוואסער

Franciszka Józefa

אלע שמערצען שנעל און ווירקונגספול. עמפפעהלט פון דאקטוירים.

אברהם לעווינסאן אין לאדז

היינט קומט צו פאהרען דער דעפ. פון קרן־היסוד אין פוילען אברהם לעווינסאן, וואס וועט היינט אוונט רעפערירען אין לאקאל פון דער ארלאזאראוו היים, פילסודסקי 76, איבער אקטועלע ארבייטס־ציוניסטישע פראבלעמען.

א שלום־עליכם־פריהמארגען

דאס קוראטאריום פון די מעדעם־שולען אין לאדז ארדענט איין שבת, ד. 17. מערץ, 10 פריה אין פילהארמאניע א גרויסע שלום־עליכם־פייערונג.

עס קומט ספעציעל פון ווארשא דער רעד. י. פאט, וועלכער וועט רעפערירען א. ד. ט. „מאטל פייסי דעם חזנס אין יאהר 1934". אין פראגראם נעמט אנטייל דער כאר פון „קולטור־ליגע", די קינדער פון די מעדעם־ און מיכאלעוויטש־שולען, פרויען גרופע פון „מארגענשטערן" און רעציטאציעס.

קלאנג־קינא־טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!
דער שענסטער שלאגער פון סעזאן!
— I. —
סופערפילם־קאמעדיע, וואס מ׳האט ביז איצט נישט געזעהען, מיט׳ן אנטייל פון טויזענד שעהנע מיידלעך א. נ.
Urwis z Hiszpanji
מיט EDDIE CANTOR
אין דער הויפטראלע.
— II —
אלס אויסערן פראגראם ווערט געגעבען די אונגעוועהנליכע דראמע א. נ.
אויסטערלישע הויז
אין דער הויפט־ראלע
BORIS KARLOFF
אנהייב 4 נ״מ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

Dr.
Wołkowyski
4 ציגעל־גאס 4, טעל. 90־216
נעהמט אן אין הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוואכע
אויפנאהם שעה׳ן פון 8–1 מיטאג און 5–9 אוונד.

Dr. med.
JULJUSZ KOKOTEK
אינערליכע קראנקהייטען
אינפעקציאנס־קראנקהייטען (טיפוס, דיפטעריט, רויז, בלוט־פערגיפטונג א.זו.)
CEGIELNIANA 7, tel. 163-90
נעמט אן פון 5 ביז 7 אוונד.

CASINO
מיט יעדען טאג
פערגרעסערט זיך די פרעקווענץ
אויף דער פיקאנטער
קאמעדיע א. נ.
PAPRYKA
מיט דער רייצענדער
IRENA de ZILAHY
אומזיסטע בילעטען און הנחה־קארטען — אונגילטיג.
אנהויב טעגליך 4 נ״מ, שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג.

„דער תנ"ך און תלמוד אינם ליכט פון פאלקס-הומאר
רעפעראט פון יוסף זעלקאוויטש

אויף דער דערמאנטער טעמע, וועט דער באקאנטער שריפטשטעלער יוסף זעלקאוויטש היינט 9 אוו. אין לאקאל פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט (וואולטשאנסקע 35) האלטען א פארלעזונג.

די פארלעזונג ענטהאלט פאלגענדע טעמעס: הומאר אין תנך און תלמוד, די השפעות פון חסידיזם און השכלה אויפ'ן יודישען הומאר, די ווירקונג פונ'ם פראגרעס אויפ'ן פאלקס-געמיט, למדנות און עם-הארצות אלס געגענשטאנד פון יודישען הומאר און דעפיניציעס.

עס איז צו האפען, אז סיי די אינטערעסאנטקייט פון דער טעמע, סיי די פערזאן פון פרעלעגענט, וועלכער איז אויסער זיין שריפטשטעלערישע, אויך באקאנט פון זיין פאלקלאריסטישער טעטיגקייט, וועלען צוציהען דעם ברייטערען עולם און די פארלעזונג וועט צאהלרייך באזוכט ווערען.

פארלעזונג פון לעאן קרוטשקאווסקי

זונטאג 12 בייטאג וועט אין קינא „סטילאווי" דער ליטעראט לעאן קרוטשקאווסקי האלטען א פארלעזונג א. ד. ט. „די קעלערס פון דער ליטעראטור".

פון יודישען טעאטער „פילהארמאניע"

די פארשטעלונגען פון דער מעלאדישער אפערעטע „אוי, אמעריקא" וואס ווערט געשפילט אין יודישען טעאטער אין פילהארמאניע מיט גרויס דערפאלג ווערט ווייטער געשפילט. היינט פרייטאג אוונט, מארגען שבת 4 נאכמיטאג און אוונט מיט מעי שיינפעלד און אורווינג דזשייקאבסאן אין די הויפט-ראלען.

לעצטע פארשטעלונגען פון „אורטייל"
אין יודישען קאמעראל-טעאטער

היינט גאסטראלירט די טרופע אין בזשעשין, מארגען שבת 12 פארמיטאג, 4 נאכמיטאג און 9 אוונט, לעצטע פארשטעלונגען פון דעם סענסאציאנעלען ביהנע רעפערטואר דער „אורטייל" צו-זאמען מיט אנ'אקטועלע לאדזער רעווי א. נ. „אלץ ווערט געכשר'ט.

פון די פוילישע טעאטערס

היינט און מארגען אוונט ווערט אין שטאטישען פוילישען טעאטער געשפילט „חבר". מארגען בייטאג ווערט געשפילט „פרויען און איבעראכטען".

* * *

אין פאפולארע טעאטער ווערט היינט און מארגען בייטאג און אין אוונט געשפילט די אפערעטע „א גליקליכע רייזע"!

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי —	—	—	—	78.50
3 פראצענטיגע	בודאוולאנע		—	42.00
4 „	דאלארובקא		—	52.75
7 „	סטאביליזאציע (אמ.)			57.50
8 „	ווארשאווער פאנד-בריף			53.25
8 „	לאדזער	„	„	48.75
ענגלישער פונט	—	—	—	27.00
דאלאר — אפיצ.	— 5.31	נישט אפיצ.	—	5.27
גאלד-דאלאר —	—	—	—	9.05
גאלד-רובל —	—	—	—	4.71
דייטשער מארק	—	—	—	2.10

Dr. REICHER
פאלודביאווע 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג.
סעקסועלע בעראטונגען און פסיכא-אנאליזע.
נעהמט אן פון 8 — 11 פריה און פון 5 — 8 אוונט
זונטאג און חגאות פון 9—1 פארמיטאג.

טוריסטען-רייזעס קיין ארץ-ישראל
מיט דער שיף „פאלאניא"
אינדיווידועל און גרופענווייז
דעם — 21 מערץ אויף פסח
„ 4 און 18 אפריל — צום מזרח-יריד
ארגאניזירט די טוריסטען-אפטיילונג ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.
אינפארמאציעס און איינשרייבונגען אין ציוניסטישען ביורא, שרודמיעסקא 29.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע" נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84

3-טע וואך פון רעקארד-ערפאלג!
10.000 מענשען האבען שוין בעוואונדערט
די אמעריקאנער אפערעטען-סטארס
מעי שיינפעלד און אורווינג דזשייקאבסאן
אין דער פרעכטיגער אפערעטע
„אוי, אמעריקא"!
היינט, פרייטאג, 9 אוו., מארגן שבת 4 נאכמ. (פון 70 גר. ביז 2.20) און 9 אוו.
אכטונג! זונטאג, ד. 11 מערץ 9 אוונט 25-יעהריגער יובילעאום פון ביהנע-טעטיגקייט פון ערדינסטפולען ארטיסט
דוד האמבורגער
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

פון „חד גדיא"
מאריאנעטען-טעאטער פון י. בריינער און מ. בראדערזאן

די ערשטע וואך פון די „חד גדיא"-פארשטעלונגען, וואס ווערען יעצט אוועק געגעבען אין קאפע „קאפריז" (פעטריקאווער 29) קען פערציי-כענט ווערען, אלס פולשטענדיגער ערפאלג פון דער דאזיגער פריילעכער אימפרעזע, וועלכע איז די איינציגע פון דעם ארט ביי יודען.

דער עולם ווילט זיך אויסגעצייכענט און אפלא-דירט שטורמיש די „גדולים און די קטנים", ווי זיי ווערען דארט געריפען, פון דער ליאלקע-פאראדע.

און עס איז דאך קיין חידוש נישט: דער עולם בעגעגענט זיך דאך דא מיט איינשטיינען און סאקא-לאוו'ן, מיט זשאבאטינסקי'ן און היטלער'ן, מיט דעם דייטשען יוד און מיט דעם פוילישען יודען, און מיט אונזערע לאדזער פערזענליכקייטען, וועלכע ווערען פראפאר'ירט און צוגעטראגען מיט שפרודעלדיגען הומאר זינגענדיג און טאנצענדיג.

עס איז כאראקטעריסטיש פאר דער דאזיגער אימפרעזע, אז אידער זי איז נאך רעקלאמירט און מפורסם געווארען, האבען זיך שוין בעוויזען יעניגע איהר אויסגעצייכענטע שמועות אין דער אויסערוועלטיגער פרעסע, און זי איז שוין פערבעטען צו שפי-לען אין פאריז, אין ווילנע, און... אין דער נאהנטער פראווינץ.

היינט ווערט געשפילט איין מאל — פון האלב עלף, און מארגען שבת: 2 מאל — פון 10 און פון 12 א זייגער.

ספארט

אינטערעסאנטער פראגראם
פון מארגענדיגען גרויסען טורן-פעסט פון „שטערן"

מארגען שבת פארמיטאג קומט פאר אין נייער מאנטירטען זאל „ראזמאיטאשטשי" (פריהער שטא-טיש טעאטער) דער טורן-פעסט פון ארבייטער ספארט געזעלשאפט „שטערן".

נעבען די טעטיגע ספארט-צווייגען ביי „שטערן" פערנעמט די גימנאסטישע סעקציע איינע פון די אנ-געזעהענסטע ערטער אין קלוב און דורך דער לייטונג ווערט אויף דער טעטיגקייט פון דער גימנאסטיק סעקציע געלייגט די גרעסטע אויפמערקזאמקייט, די פערשידענע סעקציעס ביי „שטערן" האבען די מעג-ליכקייטען אפט זיך צו בעוויזען פאר דער עפענט-ליכקייט, דער מארגענדיגער ארויסטריט פון „שטערנס גימנאסטיק-סעקציע איז דאהער דער ערשטער עפ-פענטליכער ארויסטריט אין לאדז זייט דער לעצטער צייט און האט דעריבער ארויסגערופען אזא גרויסען אינטערעס.

דער פראגראם פון פעסט איז צוזאמענגעשטעלט געווארען פון 15 פערשידענארטיגע נומערען, אנהויבענדיג פון א פשוטער גימנאסטיק-לעקציע, מכשי-רים-איבונגען, שפרינגען, פיראמידען א. ד. גל. און וועט אבשפיגלען די ארבייט, וועלכע פיהרט זיך א גאנץ יאהר אין טורן-זאל פון „שטערן".

• דעם פראגראם פיהרען אויס 15 גרופען פון מע-נער, פרויען און קינדער און א צאהל ביי 250 אנ-טיילבעהמער וועלכע וועלען זיך בעווייזען מיט זייערע דערגרייכונגען אויפ'ן געביט פון גימנאסטיק. די צו-גרייטונגען, וועלכע זענען דורך דער אינסטרוקטאר-רען-גרופע פון „שטערן" געפיהרט געווארען זעהר ענערגיש און די ערנסטע בעציהונגען פון די ספארטלער — זאגען צו, אז דער מארגענדיגער פעסט וועט דערפילען די האפנונגען און וועט זיין איינע פון די אימפאזאנטסטע היי-יאהריגע ספארט-אימפרעזען.

דער רייכער און אלזייטיגער פראגראם פון די גרויסע צאהל בעטייליגטע, וועט די מארגענדיגע אימ פרעזע פערוואנדלען אין א פראפאגאנדע פאר קער-פער-איבונגען און וועט פאר די ליב-האבער פון פי-זישער קולטור שאפען א הערליכע פארשטעלונג.

Dr. HELLER
ספעצ. פאר הויט און וענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
8 טראגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט.
זונטאג פון 11—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן

ראדיא-פראגראם
פרייטאג, דעם 9-טען מערץ 1934

7 צייט-סיגנאל, 7,05 גימנאסטיק, 7,20 גראמאפאן, ידיעות, 7,40 גראמאפאן, 7,55 הויז-ווירטשאפט, 11,40 פרעסע' 11,50 ידיעות, 11,57 צייט-סיגנאל, 12.05 מוזיק, ידיעות, 12,33 גרא-מאפאן, ידיעות, 3,25 עקספארט, קאמוניקאט, 3,40 דזשעז-מוזיק, 4,55 געזאנג, 5,15 קאנצערט, 5.50 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאט פון לאדז, 6 רעפעראט, 6,20 גראמאפאן, 6,50 לאדזער פאסט-קעסטעל, 7,10 פערשידענעס, 7,25 פעליע-טאן, 7,40 ספארט, ידיעות, 8,05 מוזיק, שמועסען, 8,15 סימפ. קאנצערט, 10,40 טאנץ-מוזיק, 11 ידיעות, קאמוניקאטען, 11,05 טאנץ-מוזיק.

פון אויסלאנד

5,25 מאסקווע, אפערע „פאוסט". 8 אסלא, סימפ. קאנצערט. 8 בוקארעשט, סימפ. קאנצערט. 8 10 שטוטגארט, סימפ. קאנצערט. 8,10 קעניגסוואוס-טערהאוזען — אפערעטקע „מיקאדא". 8,10 לייפ-ציג, קאמ. אפערע. 8,15 היילסבערג, סימפ. קאנ-צערט. 9 פראג, סימפ. קאנצערט. 9 מיילאנד. סימפ. קאנצערט. 10 לוקסעמבורג, סימפ. קאנצערט.

שבת דעם 10-טען מערץ

7 צייט-סיגנאל. 705 גימנאסטיק. 7,25 גרא-מאפאן, ידיעות. 7,40 גראמאפאן. 7,55 הויזווירט-שאפט. 11,40 פרעסע, ידיעות. 11,57 צייט-סיגנאל 12.05 סאלאן-מוזיק. 1230 ידיעות. 12,33 סאלאן-מוזיק. 12,55 ידיעות. 3,25 עקספארט-קאמוניקאט. 3,40 גראמאפאן. 3,55 געגען גאז- און לופט-אנ-גריפען. 4 אודיציע פאר קראנקע. 4,40 לעקציע פראנצויזיש. 4,55 קאנצערט. 5,50 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאטען פון לאדז. 6 רעפאר-טאזש. 6.20 מוזיק. 7,05 פערשידענעס. 7,25 לי-טעראריש פערטעל-שעה. 7,40 ספארט-ידיעות. 802 מוזיק. 9 פאסט-קעסטל. 915 שאפען-קאנצערט. 11 ידיעות, קאמוניקאטען. 1105 טאנץ-מוזיק.

* * *

אויסלאנד

5,25—מאסקווע - אפערע. 8 – וויען – אפע רעטקע פון אייזלער. 8 — בערמענסטער – סימפ. קאנצערט. 8,40—מיילאנד - אפערעטקע. 9 – רוים - אפערע. 9 – לאנדאן – אפערע. 9,30—שטראסבורג-אפערן-אוונד.

קלאנג-קינא-טעאטער
„MUZA"
(dawn. „Luna")
היינט פרעמיערע
פון רעוואלאציאנס-דאפעלטען פראגראם:
2 גרויסע מייסטערווערק אין איין פראגראם
דאס אויסגעצייכנעטע 4-טעל
אמעריקאנער ארטיסטען:
Elissa Landi, Esther Ralston
Nils Asther i Paweł Lukas
שפילן אין דער בעקאנטער קאמעדיע
מאסקאראד פון ליבע
II
S. O. S. אייזבערג
אין די הויפט-ראלען:
Rod la Roque i Gibson Gewland
מיר נעהמען אן בעשטעלונגען אויף ספעציעלע פארשטעלונגען פאר שולען און געזעלשאפטען. געוועהנליכע פרייזען. אנהויב פון די סעאנסען: 4, 6, 8, און 10 אוונט. שבת און זונטאג— פריהמארגען-פארשטעלונג פון 12—2 בייטאג.

Dr. med.
Z.Rakowski
ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעהמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11—1 און פון 2—3 נאכמ.

יובל פון דוד האמבורגער
וואס קומט פאר זונטאג

אנ'אקטיאר וואס דינט דעם יודישען טעאטער גאנצע 25 יאהר. שטעהט מיט ביידע פיס אין דער דאזיגער ארבייט, לעבט אדורך און לעבט מיט און טראגט מיט אלע די צרות, ליידען פון דער דאזיגער אינסטיטוציע. אלע שטערונגען פון אינווייניג און שטערונגען פון אויסווייניג, אנאטאמיע פון אינווייניג און שפאס פון אויסווייניג, און ווען מען ווערט נישט מיד, ווען מען ברעכט נישט צוואמען דארף מען האבען א גרויסע דאזע אידעאליזם און ליבע פאר דעם יודישען טעאטער פאר דער יודישער קולטור.

דוד האמבורגער, דער ארטיסט פון יודישען טעאטער איז נישט מיד געווארען, הגם ער האט מיט-געמאכט די שווערסטע צייטען פון דער דאזיגער אינ-סטיטוציע. ער איז נישט אנטלאפען, ווייל ער האט געגלויבט אין דעם, אז ס'וועלען קומען בעסערע צייטען פאר אונזער יודישער קולטור און אונזער יו-דישען טעאטער, אין דעם גלויבען האט ער מיט-געווירקט די גאנצע 25 יאהר.

טאג-איין טאג-אויס אין די פערשידענסטע רא-לען מיט די פערשידענסטע טרופעס, נישט אויסשלי-סענדיג אפילו די בעריהמטע ווילנער טרופע אין איהרע פעסטע בליהונגס-צייטען האט האמבורגער בשלמות, מיט א בעציהונג פאר דעם ענין געדינט דעם יודישען טעאטער.

דעריבער איז איהם דער יודישער טעאטער-עולם דאנקבאר און וועט ווי געהעריג פייערען זיין יום-טוב אין טעאטער — זיין 25-יעהריגען יובל.

מעלדונגען

רעפעראט פון ד"ר. א. לעווינסאן אין דער ציוניסטי-שער ארבייטער-פארטיי „התאחדות" לאקאל ארלאזא-ראוו-היים, פילסודסקי 76.

היינט 8 א זייגער אוונט קומט פאר א רעפע-ראט פון ד"ר. פון קרן-היסוד חי' אברהם לעווינסאן פון ווארשא, איבער אקטועלע ארבייטס-ציוניסטישע פראבלעמען דער רעפעראט האט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס.

פון דער רעוויזיאניסטישער ארגאניזאציע „מנורה" אין לאדז.

פרייטאג דעם 9. ד. ח. פינקטליך 8,30 אוונט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל (6. שערפיען 2) א גרויסע בעריכטס-פערזאמלונג פון דער זעקסטער אלפוילישער רעוויזיאניסטישער קאנפערענץ, מיט-אנטייל פון אלע לאדזער דעלעגאטען.

הנחה-בילעטען אין טעאטער און אין קינאס

די באראכאוו-ביבליאטעק גיט ארויס הנחה-בילעטען אין טעאטער און אין די בעסטע קינאס ביי אונז אין שטאט.

אויף פרייטאג דעם 9-טען מערץ ארגאני-זירט די באראכאוו-ביבליאטעק א הנחה פארשטע-לונג אין שטאטישען טעאטער אויף דער בעריהמ-טער פיעסע „טאווארישטש". בילעטען פון 35 גר. ביז 230 שוין צו בעקומען.

ס'ווערט ארויסגעגעבען הנחה בילעטען אין קאמעראל-טעאטער צו זעהר ביליגע פרייזען. ס'ווערט געשפילט די בעריהמטע פיעסע „דער אורטייל" מיט סאנדלערן אין הויפט-ראל.

דער סעקרעטאריאט איז טעטיג אויף אל. קאשטשושקי 9 טעל. 191-50 פון 10 פריה ביז 10 אין אוונט.

Dr. med.
L. Berman
צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער-שוואכע-בעהאנד-לונג און סעקסועלע בעראטונג.
אלע ארט אנאליזען.
נעמט אן פון 8—11 און 4—8 אוו. זונטאג פון 9—1 בייטאג
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען

KAROL JANKOWSKI i Syn Fabryka Sukna Bielsko

מיר מאַכען העפליך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז מיר האָבען פערזעהען אונזער לאַגער פאַר דעטייל-פערקויף אויף פּיעטריקאָווער 96 מיט די נייעסטע מוסטערן פון אונזערע עלעגאַנטע הערען, דאַמען און מיליטער-שטאָפען. גענויע פאַבריקס-פרייזען.

קלאַנג-קינא **CAPITOL** זאַוואַדזקאַ 16

היינט פּרעזענטירען מיר

דאָס גרויסע מייסטערווערק, דער רעוואָלוציאָנס-זיסטעם-פילם

„אין דיינע אָרעמס"

אין די הויפּטראָלען: Jean Harlow, Clark Gable • רעזשי: SAM WOOD •

אויסערן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאָבע — ווי אויך אַקטואַליטעטען פון P. A. T. —

אָנהויב אין געוו. טעג 4.30 אַ זייגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12.30 אַ זייגער בייטאָג.

CZARY

היינט גרויסע פּרעמיערע!

I. דער גאָניאַלער טענאָר JOSE MOJICA אין רעוואָלוציאָנס-מייסטערווערק פון ציגיינער-לעבען א. נ.

„ציגיינער-קעניג"

מיט'ן אנטייל פון ROSITA MORENO

אָנהייב פון די סעאַנסען 4 נאָכמיטאָג.

2 שלאַגערן אין איין פּראָגראַם!

II. **Arsen Lupin**

דזשענטעלמען איינברעכער

גרויסע סענסאַציאָנעלע קרימינעלע דראַמע מיט'ן אַנטייל פון Lionel i John Barrymore

—:— אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען די פּרייזען פון 54 גר.

קלאַנג-קינא-טעאַטער **„CORSO"** זשעלאַנאַ 2-4

היינט און פאָלגענדע טעג!

גרויסער דאָפּעלטער רעוואָלוציאָנס-פּראָגראַם

I. **„דאָס האַרץ פון אַ ייד"**

דאָס גרעסטע מייסטערווערק פון דער היינטיגער צייט. אין די הויפּט-ראָלען: Walrace Beery i Ricardo Certez

II. **„די טאָכטער פון פאָלק"**

אין דער הויפּטראָלע: ANNA ONDRA דער פּרעהליכסטער און מעלאָדישער מיליטער-מאַרש.

אויסערן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאָבע פון P. A. T.

פּאָפּולערע פּרייזן פון די פּלעצער. אָנהייב אין געוו. טעג 4 נאָכמ., שבת און זונטאָג 12 בייטאָג. אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען די פּרייזען בעדייטענד פערקלענערט.

ערשטקלאַסיגער ק.-אנג-קינא-טעאַטער **„AMOR"** 89 פּאָמאָרסקאַ 89 טעל. 248-05

היינט און פאָלגענדע טעג!

גרויסער קאָנקורענצלאָזער דאָפּעלטער שלאַגער-פּראָגראַם

— I. —

מאַנדזשוריען בּרענט

דאָס בילד שילדערט די קאַמפען אין כינע און אין מאַנדזשוריען.

אין די הויפּטראָלען: דער זינגער פון ווארשא E. BODO אין די איבריגע ראָלען: K. Tom, M. Ćwiklińska, Ina Banita

— II. —

די בעסטע פּוילישע קאָמעדיע א. נ.

„זיין עקסצעלענץ סוביעקט"

אָנהייב 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג. אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען אַלע פּלעצער פאַר דערוואַקסענע 54 גר. פאַר קינדער 25 גר.

קלאַנג-קינא-טעאַטער **PALACE** Piotrkowska 108.

היינט און פאָלגענדע טעג!

די וועלט געהער צו דיר...

עסטרייכישע פּראָדוקציע, רעזשי פון בעקאַנטען Ryszard Oswald א. נ. (ווען דו ביזט יונג, געהער צו דיר די וועלט). אין די הויפּטראָלען: דער וועלטבערימטער טענאָר Józef Schmidt ווי אויך דער בעקאַנטער קאָמיקער Szöke-Szakall די 100-פּראָצענטיגע ווינערין, די וואונדערבאַרע Liljana Dietz און Frieda Richard. דער גאַנצער פילם ווערט געערדט און געזונגען אין דער דייטשער שפּראַך. אויסערן פּראָגראַם: רעוואָלוציאָנס וואָכען-זשורנאַל פון FOX

אָנהייב 4 נמ. ביז 6.30 זענען די פּרייזען פערקלענערט. שבת און זונטאָג 2 פרימאָרגען-סעאַנסען פון 12—2 און פון 2—4 צו פערקלענערטע פּרייזען. פּאַספּאַרטוס און פּרייקאַרטען אונגילטיג.

זיכערע הילף און אַ רפואה!

אָהן אָפּעראַציע, אָהן אַ מעסער און אָהן בלוט-פערגיסונג פאַר קראַנקע אויף ברוכען, ביי מענער, פרויען און קינדער, אַלערערט קאַליקעס פון גוף, הויקערס אָהן פיס און הענד.

ברוכליידענדע פערלאָזט נישט די קראַנקהייט, ווייל דער ווינקעל-ברוך וואַקסט גרוים ווי אַ מענשען-קאָפּ, און עס פאַלט אַראָפּ אין דעם כיס און דער קראַנקער אין אַ גרויסער סכנה, דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטאַרבליך. ספּעציעלע גומענע אָרטאָפּעדישע היילבאַנדאַזשען פון מיין אָרטאָפּעדישע היילאַנשטאַלט היילען שנעל און בעזונטיגער: זיכער דעם שווערסטען און פערעלטערסטען ברוך. אויך פאַר הויקערס, ליימונגען (ביין-שווינדזוכט) ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע היילגאָרסעטען און אַפּאַראַטען פאַר פערקרומטע פיס און פלאַט-פיס, קונסטליכע גומענע פיס און הענד, ווי אויך ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע באַנדאַזשען פאַר צוריקגעקומענע ברוכען נאָך אָפּעראַציע.

אַכטונג! זייט דעם ערשטען אָקטאָבער ד. י. ווערען אַלע קראַנקע אין מיין אָרטאָפּעדישע היילאַנשטאַלט נור פון מיר פּערזענליך בעהאַנדעלט / 30-יעהריגע פּראַקטיק און פולע גאַראַנטיע! ערמעסיגטע פּרייזען! עמפּפאַנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אָוו.

איינציגע אָרטאָפּעדישע הייל-אַנשטאַלט

Specialist Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped

פון לעמבערג

Łódź, Wólczańska 10, tel. 221-77, front, parter.

מיר נעהמען אויך אָן פּערזיכערטע פון דער קראַנקען-קאַסע. ערמעסיגטע פּרייזען!

דאַנקזאָגונג.

דעם געעהרטען ספּעציאַליסט ה' ראַפּאַפּאָרט, דיר. פון אָרטאָפּעדער אַנשטאַלט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10 (פראָנט, פּאַרטער) דריק איך אויס עפענטליך מיין הייסע דאַנקבאַרקייט פאַר זיין אָנלעגען מיר דעם ספּעציעלען אָרטאָפּעדישען הייל-גומי-באַנדאַזש לויט זיין אויסגעצייכנעטע מעטאָדע, וועלכער האָט מיך גענצליך אויסגעהיילט. ער האָט מיר געראָטען צו פּלאַצען דער בויך, און יעצט בין איך געזונד און בין פעהיג צו דער אַרבייט.

Dr. M. Morgenroth,
Sędzia apelacyjny.

צו דער בעקוועהמליכקייט פון אונזער געעהרטער קונדשאַפט, עפענען מיר מיט דעם מאָרגענדיגען טאָג

אַ 2-טען סאַלאָן פאַר דעטייל-פערקויף

אויף פּיעטריקאָווער 55, טעל. 118-95

דער דאָזיגער לאַגער איז אויך פערזעהען מיט אַ רייכען אויסוואַהל פון אונזער בעקאַנטער אין קוואַליטעט און עלעגאַנץ וועש, הענטשקעס, פּולאָווערס, באָד-קאָסטיומען, שטרימף, שקאַרפּעטען א. אַ. וו.

אויסשליסליכער פערקויף פון שטרימף פון דער בעקאַנטער מאַרקע „Marwo" און „Manon" גענויע פאַבריקס-פּרייזען.

„PAW"

ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 154, tel. 141-96
PIOTRKOWSKA 55, tel. 118 95

Oto jedno z damskich praw
Noś bieliznę marki „Paw".

Dr. med. **Z. DATYNER**

אוראָלאָג

ספּעצ. פאַר נירען, בלאָז און אורין-קראַנקה.

ZACHODNIA 59a, tel. 148-95

נעהמט אָן פון 8—6 און פון 3—2 אוו.

יעדן קוואַנטום אויסגעברענטע זשאַרובקעס קויפט און צאָלט די העכסטע פּרייזען

Skład żarówek
M. SZEPS
Magistracka 16,
tel. 247-13.

מודעה!

מיר מאַכען אויפמערקזאַם יעדען בעקער פון לאָדז, וואָס וויל באַקען מצות אויף פסח, מוז וויסען, אַז דער ראַבינאַט וועט נישט פריהער מכשיר זיין ביי איהם דעם אויווען ביז ער וועט האָבען אַ קוויטל פון די שומרי ומזהירי שבת וועלכעס האָט זיך איצט איבערגעצויגען אין נייעם לאָקאַל אַריין קאַמיעננאַ 20 פראָנט, 2-טער שטאָק, אָדער פון די שומרי שבת אַלעקסאַנדריסקאַ 19, די בעקערס וואָס געהערען אין יענעם ראַיאָן, אַז ער איז אַ שומר שבת און ביי איהם איז נישטאָ קיין חלול ש"ק. און אויך דער, וואָס וועט וועלען דינגען ביי וועלכען בעקער אַ אויווען צו באַקען מצות, מוז אויך פריהער געוואויר ווערן ביי די שומרי שבת צי דער אויווען פון דעם בעקער איז אַ כשרער אָן חלול ש"ק. די לאָקאַלען פון די שומרי שבת זענען עפענען אַלע נאַכט פון 8 ביז 10.

שומרי ומזהירי שבת, קאַמיעננאַ 20
ושומרי שבת אַלעקסאַנדריסקאַ 19.
עם ועד הרבנים בראש.

צום זומער-סעזאָן!

בעזיצען מיר אויף לאַגער אַ גרויסען אויסוואַהל פון די מאָדערנסטע

דאַמען-פּולאָווערקעס ריינע וואָלענע פון 3 זל. אָן.

אויך אַ רייכען אויסוואַהל קאָסטיומען פון דזשימפּערס אויך רעפאָרמעס פאַר קינדער

איך עמפּפעל אַ גרויסן אויסוואַהל פון מענער-אויבער-העמדער פון די נייעסטע קאָלירען און פון די בעסטע קוואַליטעטען צו די ביליגסטע פּרייזען. רייכער אַסאָרטימענט שטרימף און שקאַרפּעטען

Tricot
Łódź, Zgierska 4 (przy Nowomiejskiej)
Telefon 191-06

קומט און איבערצייגט אייך!

פּערלאַנגט אין די טאַבאַק-געוועלבער די ביליגע און דאָך די אויסגעצייכנטע

גילזען מיט וואַטע

צו פּאַפּיראָסען א. ט.

KRYZYSOWE PASCHALSKIEGO

אַ שאַכטעל 25 שטיק - 5 גר.
„ 10 - „ 50 „

Dr.
S. Kantor

ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע וואָרינט יעצט

Piotrkowska 90, tel. 129-45

נעמט אָן פון 8—2 נאָכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאָג און יום-טוב פון 8—2 נאָכמ.

DR. MED. **M. RUNDSZTAJN**

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען

POMORSKA 7, tel. 127-84.

נעמט אָן פון 4 ביז 7 אָוונט.

Dr. med. **D. WAJSKOPF**

אינערליכע קראַנקהייטען

ספּעציאַליסט פון מאַגען, דאַרם און לעבער, רענטגען

האָט זיך איבערגעצויגען אויף פּיעטריקאָווער 101. טעל. 114-82.

עמפּפאַנגט פון 4—7 אָוונט.

Dr. ŁAGUNOWSKI

Piotrkowska 70 i róg Traugutta
Telefon 181-83.
choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgenoleczniczy.
Przyjmuje od 8^{30} do 10 1 — 2^{30}, do 6. od 8^{30} w. w niedzielę i święta od 10—1
Oddzielna poczekalnia dla pań.

Nowoczesne **KURSY** kroju—szycia i modelowania zatwierdzone przez Minist. W. R. i O. P. **Liny Kaufman** **Piramowicza № 2** róg Cegielnianej, I p. front, tel. 207-23. Przyjmuje się zapisy od 10 r., do 7 wiecz. Po ukończeniu wydaje się dyplomy

METRO 2 פושעיאזד 2

גערערט און געזונגען אויף דייטש, ווינער דיאלעקט
היינט און פאלגענדע טעג!
„די פאסירונג אויף לידא"
אין די הויפטראלען: ALFRED PICAVER, NORA GREGOR i SZÖKE SZAKALL
אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבע.

ADRIA 1 גלובנא 1

דאס עמאציאנירענדע מייסטערווערק
אוויב איך נאכט
Mary Glory
מיט דער שענסטער ארטיסטין פון דער וועלט
Henry Garat און Mec Lemonier מיט „דו ווערסט נישט זיין קיין קורטיזאנע" נעבנפראגראם:

RAKIETA
קלאנג-קינא
Sienkiewicza 40 Tel. 141-22.
היינט און פאלגענדע טעג!

די שפריצנדע מיט הומאר שאמפאנער קאמעדיע א. נ.
„מיין ווייב JOSETTA פריילין"
היינט און פאלגענדע טעג!
אין די הויפטראלען: דאס וואונדערבארע פארל ANNABELLA i JEAN MURAT
אנהייב פון די סעאנסן 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.
דער זאל איז גוט בעהייצט
דער זאל איז גוט בעהייצט

קלאנג-קינא-טעאטער
SZTUKA
קאפערניקא 16

די וואונדערבארע ארטיסטין LILJAN HARVEY און דער עלעגאנטער JOHN BOLES אין פילם א. ג.
„איהר קעניגליכע האהייט"
נעבנפראגראם: פראקוראטאר ALICJA HORN מיט Jadwiga Smosarska i W. Brodniewicz
דעם 10 מערץ 1934, 12 א זייגער בייטאג, דעם 11 מערץ, 11 א זייגער פרימ. א פריהמארגן-פארשטעלונג פאר יוגנד.
אנהייב פון די סעאנסן 4 א זייגער נאכמיטאג, זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
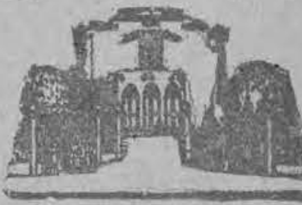
זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)
היינט און פאלגענדע טעג

פרייז פון אנאנסן ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי
קליינע אנאנסען
פרייז פון אנאנסן ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

ראקאלען

2 בעווּלבער 170 זל. און 160 א קווארטאל פאלודניאווא 12 ביים ווירט זאפארט צו פארמיטען. 907

א צימער מיט א בעזונדערן איינ-גאנג פאר איינעם אדער צוויי יונגעלייט פון זאפארט אפצוגעבן, צו ערפאהרען זאחאדזקא 2 סרעבּרני. 931

א צוקערלעך-פאבריק מיט אלע איינריכטונגען און א געוועלב דערביי נעבען לייכטע בעדינגונגען איז פון זא-פארט איבערצוגעבען, אפערטען אונטער „פאבריק" אין אדמינ. 906

א געוועלב אויף מצות איבערצו-געבען וּוסכאדניא 5 אין דער מלע-טשארניע. 929

---

2 שטיבען מיט א קוך 1 שטאק, באלקאן מיט בעקוועמליכקייטען זאפארט צו פארמיטען. גלובנא 67 וו. 7. 940

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט אדער פריילינס אין א בע-זונדער צימער. פילסודסקיעגא 56 פראנט 1 שטאק, וו. 5. 936

אן ארט צו שלאפען פאר א פריי-לין זאפארט אפצוגעבען. סקלאדאווא 22, ליבערמאן פון 10–1 נמ.

צו פארדינגען פון זאפארט א גרויס געוועלב אויף מצות קילינסקיעגא 50, ביי קראקאווסקי וו. 4. ביליגע פרייזען. 946

---

2 לאקאלען, גרויסע, פארטער, געאייגנעט אויף א צוזינגעריי, עווענטועל אנדערע מאשינען, נארוטאוויטשא 82, ביי דער ראמיזע. צו ערפאהרען שאכטעל-פאבריק פאלודניאווא 20. 952

צו פארמיטען צימער און קוכען ווי אויך צוויי שטיבען און קוכען מיט עלעקטרי און וואסער. זגערזשער 43/45 ביים ווירט. 914

א געוועלב מיט א צימער אדער יעדעס בעזונדער צו פארדינגען אל. 1 מאי 4, צו ערפאהרען ביים ווירט. 918

עס איז דא איבערצוגעבען א בע-קעריי, איבערן זומער-סעזאן. אין צענ-טרום פון שטאט. ערפאהרען זיך, זא-וואדזקא 17 ביי קינרוס. 801

אפצוגעבען א צימער פאר 2 פריי-לינס אדער פרויען צו שלאפען עס קען אויך זיין אויף א פראצאוניע. נאוואמיעסקא 19 וו. 53 2-טער הויף. 956

איבערצוגעבען א האלב געוועלב מיט א וויטריגע מיט א צימער און קיך עווענטועל יעדעס בעזונדער, צו ערפאה-רען בזשעזשינער 13 אין גאלאנטערי-געשעפט. 950

וואוינונגען געטיילט, איבערגעבאר-בייט, פון גרויסע אויף קלענערע, ווי 1, 2, 3, 4, 5, שטיבען און קוכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען אין צענ-טרום שטאט אהן אבטרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערע איינ-גענג אויף מאנאטליכען דירה-געלד, גע-וועלבער, געשעפטען און פאבריקס-לאקא-לען, דינגט און פארדינגט. הייזער, ווילעס, פלעצער, קויפט און פערקויפט יעדער נאר דורך דער איינציגער פערמיטלונגס ביורא „פאלאנרוך" וואס ערלעדיגט פינקטליך און סאליד.
Biuro „Polonruch" Piotrk. 81 w podw., tel. 132-01.
טעגליך פון 9 פרי ביז 8 אוועגד.

פריוע פאסטענס

עס ווערט געזוכט מאשין-שטיקעריגס נאוואמיעסקא 12, ביי פרענקעל. כ'צאהל גוטע פרייזען. 896

ס'ווערט געזוכט אנ'ערשטקלאסיגער גאזעלען אויף קינדער-ארבייט, זאל אויך גוט קענען דעם שניט. וואלטשאנסקא 3, ראזענבערג. 897

עס ווערט געזוכט קוואליפיציר-טע מאגאזין-שניידערינס צו קליידער. פון זאפארט זיך צו מעלדען אויך ארויסצו-נעהמען ארבייט פיעטריקאווער 317, פאלשלעגעם.

עס ווערט געברויכט א גוטע פער-קויפערין אין א מאנופאקטור געשעפט, נאוואמיעסקא 19 מייעראוויטש. 885

עס איז נויטיג א קאסע ארבייטערין ביים קאסעמאכער אלעקסאנדריסקא 10, (מרדכי-גבאי'ס). 944

קוואליפיצירטע אקריטשע-בצועלען און האנד-נייהערס (ריגס) קענען האבען באלדיגע בעשעפטיגונג, הערשקאוויטש, זאוואדזקא 8. 943

עס ווערט געזוכט א קוואליפיציר-טער ארבייטער אויף 2 מאשינען מאקסים שקארפעטען. צו ערפאהרען קאנסטאנטינער 9 אין פאבריק. 934

א פעהיג יונגעל פון ארענטליכע עלטערן ווערט פון זאפארט געברויכט, אגראדאווא 5 ליסנער. 943

פערשידענעס

וויכטיג פאר א חברה אדער א בית תפילה אוועקצוגעבען א לאקאל צו דאווענען שבת פלאץ וואלנאשטשי 6, חדר תורה ודת. 909

אנ'ערשטקלאסיגער דאמען-שניידער בעשטעלט נעמט אן פאלטענס צו 25 זל. ווי אויך קאסטיומען לויט די נייעסטע מאדעלען, שולץ, ווסכאדניא 49, פארטער רעכטס, אין 2-טען איינגאנג, וו. 27. 906

צו בעקומען שייטלען מיט פאריזער שרינדען ביי פרוי ראזענבערג, קאמיענא 5, 2-טער הויף, 2 שטאק. וו. 36. 927

א גרייטע פרנסה! ס'איז איבער-צוגעבען אנ'ארטיקעל פון ערשטען גע-ברויך, גאנגבאר א גאנץ יאהר און שוין אויף פסח. כל הקודם זכה, פראנציסקאנער 38, ביי י. מ. קרוק. 923

א שאמפס-קוך אין גוטען צושטאנד זוך איך צו קויפען, צו וויסען צו געבען זשעלאזנא 1 פראנט, 2 שטאק, וו. 28. 896

איך לערן אויס ארבייטען פער-שידענע הענטשקעס אין פערלויף פון 4 וואכען. דאס קענען גאראנטירט פאר א ביליגען פרייז. צו ערפאהרען לעגיאנאוו זשעלאזנא 12, וו. 46. 955

Zaginiony został weksel na Zł. 30.— płatny dnia 11/3 1934 z wystawienia S. Szarpańskiej 11 Listopada 40 na zlecenie J. Szarpańska. Weksel zostaje unieważniony. Zwrócić takowy do Zelcera, 11 Listopada 11. 086

Zaginiony został kwit kaucyjny Elektorowni Łódzkiej na Zł. 50 na imię D. Szlagman Piłsudskiego 9. 910

BUCHALTERJA.
Posadę zapewnioną będzie miał ten, kto będzie się uczył buchalterji, polskiego i francuskiego u najlepszego nauczyciela nauk handlowych. 924
Jakóba 12 Szyf.

Radjo Aparat 4 lampowy do sieci Elektr. w nowym stanie okazyjnie do sprzedania. Wiadomość ul. Pomorska 11, mieszk. 12 w podwórzu poprzeczna oficyna 1 piętro. 957

איך זוך אנ'ערליכען שותף מיט 2000 זל. אויסצוארבייטען א גאנגבאר ארטיקעל, פרנסה געזיכערט. מיין אדרעס צו ערפאהרען אין אדמינ. 941

לעכער און געהאלדריסען פון דאמען-און הערען-גארדעראבען ווערען קינסטליך, און נישט צו דערקענען אין ארדנונג גע-מאכט צו זעהר ביליגע פרייזען. נאר-לודקען 12 (נייע גאס) אין דער קונסט-שטאפעריי. 857

איך נעהם אן צו טרייבען און צו שפולען זייד און פערשידענע גארן, 6-טער שערפיצן 25 גאטליב און ווינקעל פאר-טער. 928

פייער-לעשער פארשריפטליכע פאר פאבריקען און ווערקשטעלען צו נידעריגע פרייזען, באטשאן פאמארסקא 25/8 טעל. 157,65. 928

א קוואליפיצירטע קעטלערין מאכט 40 טיין טעגליך אויף א 22 מאשין זוכט א שטעל צו ערפאהרען ביי ח מינסקי סאלנע 6. 409

פון 50 ביז 60 ענגלישע חפצ-שטיהל 72|56 צאל ברייט צוזאמען מיט צוריכטונגס-מאשינען מיט בעטריבס קראפט ווערט געזוכט צו פאכטען. גענויע אפערטען מיט אנגאבע פון בעדינגונגען אנ-צוגעבען אין אדמינ. אונטער Age

---

קיין פאלעסטינא!
וועל איך מיטנעהמען איינעם פאר 1,250 זל. אלטמאן אל. 1 מאיא 88. ערפאהרען טעגליך פון 10–1 נאכמ. א חוץ שבת.

מצות. בעקאנטמאכונג. צו בעקומען פערשידענע מצה-רעדלעך און שטעפער-רעדלעך ביי שלאסער. וואלבארסקא 10 (שול-גאס). 919

א טיכטיגער יונגערמאן זוכט א פערטרעטונג אדער ריינענדער, אינקא-סענט, ביורא-ארבייט מיט קויציע פון 4000 זל. אפערטען אונטער „4000".

א סווימער-מאשין 10X80 ווערט געזוכט צו קויפען. ציטרינאווסקא זגערי-סקא 14. 912

אכטונג, נייערס ראיאן. מוזיק-לערנ-ערטיילט לעקציעס. פידעל, מאנדאלין, גיטארע, באלאלייקע. סענאטארסקא 30 וו. 3. פרייזען – צו'ענגליך. 920

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

דער וואנדערער בעטלער

אמאל האט געלעבט א בעטלער, וואס פלעגט שטענדיג ארומוואנדערן פון שטאט צו דארף און פון דארף צום שטאט, סיי ווינטער, סיי זומער, ביז ער איז געווארען זעהר אלט. דאס ארומוואנדערן איז איהם געווען שוין זעהר שווער, איבערהויפט אום ווינטער, ווייל די קעלט פלעגט גרינג דורכגעהן זיינע אלטע צוריסענע זאכען און ער פלעגט גיך פער־פרוירן ווערען. אבער דער אלטער געניטער וואנדע־רער האט זיך נישט אפגעשטעלט פון וואנדערען. איינמאל, אין מיטען ווינטער, אין די גרעסטע שבט פרעסט, האט זיך דער אלטער בעטלער ארויסגע־לאזט אין וועג. די איינוואוינער פון הויז, וואו ער האט גענעכטיגט, האבען נישט געוואלט לאזען איהם געהן אין אזעלכע גרויסע פרעסט. אבער וויפיל זיי האבען זיך נישט געבעטען ביי איהם אז ער זאל איבערווארטען ביז עס וועט ווערען לינדער אביסעל, האט אלץ נישט געהאלפען. דער געניטער וואנדע־רער האט גענומען די טארבע אויפ'ן פלייצע מיט'ן שטעקען אין האנד, און זיך ארויסגעלאזט אין וועג.

אין דרויסען האט געהערשט א ביטערע קעלט. קיין מענשען האט מען נישט געזעהן, אויסער דעם אל־טען איבערגעמטען וואנדערער. וועלכער איז געווען ארומגעוויקעלט מיט אלטע מלבושים און געטאפטשעט אין טיפען שניי. דער פראסט האט אבער זיך גע־שטארקט. דערצו האט נאך דער ווינט פעראורזאכט א גרויסע זאווערוכע, און דער אלטער בעטלער האט נישט געקענט ווייטער געהן. קיין שליטען, קיין מענשען האט מען נישט געזעהן. ער ווערט אלץ מעהר און מעהר אויסגעמאטערט. די פיס קוים וואס ער הייבט זיך, ער פיהלט, אז ער האט שוין גארנישט קיין כח צו געהן, און אט פאלט ער אנידער און וועט נישט קענען מעהר אויפשטעהן: קוים מיט צרות האט ער זיך דערשלעפט צו א בוים און זיך אוועקגעזעצט אפרוהען אביסעל. יעצט האט ער דער־פיהלט, ווי זיינע גלידער טוען איהם וועה, און ווי ער מוז צולעגען זיך אפרוהען. אבער, ער ווייסט, אז ער וועט איינשלאפען, וועט ער פערפרוירען ווע־רען. די אויגען ווילען זיך שליסען, אבער ער שטארקט זיך נישט איינצושלאפען, ווייל ער האט שוין מעהר נישט געפיהלט ווי זיינע גלידער ווערען איהם וואס ווייטער אלץ מעהר און מעהר פערפרוי־רען. ווען ער האט זיך אויפגעכאפט, טרייסלענדיג פון קעלט, זעהט ער די הענד און פיס געווען פערפרוי־רען. ער האט פרובירט זיך אויפשטעלען, אבער אומ־זיסט: זיינע אלטע בגדים זענען צוגעפרוירען צום בוים. ער שטרענגט אן זיינע לעצטע כוחות, אבער אלץ אומזיסט. ער קוקט זיך ארום, אפשר פאהרט איינער פערביי, אבער קיינער זעהט זיך נישט. ווער וועט זיך האבען לאזען אין וועג ארויס אין אזא זאווערוכע? ער פיהלט, א זוי ווערט אלץ מעהר פערפרוירען. א, טראכט ער זיך: ווען איינער פאהרט איצט אן און מען פיהרט איהם אוועק, ביז דער באהעבנער קרעטשמע און ער וואלט זיך אוועקגעזעצט לעבען דעם גרויסען אויווען — ווי זיין שטייגער פלעגט זיין און אנגעווארימט זיינע אלטע ביינער? אבער קיינער בעוויזט זיך נישט, דער פראסט דריקט איהם אלץ מעהר און מעהר צוזאמען, ביז וואנעט דער אלטער איינזאמער בעטלער פערלירט זיין בעוואוסטזיין און ווערט ווייטער אנטשלאפען... עס ווערט איהם ווייטער ווארעם, ער פיהלט שוין גאר־נישט קיין קעלט. דער שניי דעקט איהם אלץ צו מעהר און מעהר ביז דער אלטער איז איינגאנצען פערשוואונדען אונטער א קופע שניי, שלאפענדיג און חלומ'ענדיג וועגען ווארעמקייט.

טוביה הייכעל.

א רייזע צו דער לבנה

(פאנטאזיע)

איך און מיינער א חבר האבען זיך שטיל אר־רויסגעשלייכט פון שטאט און אוועק צו א גרויסען, ליידיגען געהיימנישפולען פלאץ. דארט האבען מיר שוין געהאט צוגעגרייט א ריזיגען ראקעט, א רע־זולטאט פון א פלאנעווען. דער ראקעט איז געווען צוויי הונדערט פוס די לענג און פינף און דרייסיג פוס די ברייט. אינווענייג זענען געווען קאמפליצירטע מאשינען. די ווענט פון ראקעט זענען געווען פינף פוס די דיק און זענען געווען בעדעקט מיט א ווייכען שטאף צו בעשיצען אונז פון א שטארקען קלאפ. מיר האבען געהאט מיט זיך זויער־שטאף (אקסידזשען) צו אטעמען, עסענווארג אויף א פאר וואכען און א סך פערשידענע ארטיקלען, ווי קאר־מעדעס, לוקסוס־זאכען און קליידער געמאכט פון די טייערסטע פעלען.

מיר זענען איצט גרייט געווען דורכצופיהרען אונזער ווילדען פלאן, אזא וואס איז נאך קיינמאל נישט דורכגעפיהרט געווארען. מיר זענען אריין אין אונזער ראקעט־שיף און אויפמערקזאם פערמאכט די טיר, קיין לופט זאל נישט קענען ארויס אדער אריין. מיר האבען זיך געזעצט אויף אונזערע פלעצער און א קוועטש געטאן א קליין קנעפעל. עס האט זיך דערהערט א פערטויבענדער קראך. א רויך האט אונז ארומגעוויקעלט און דער ראקעט האט זיך א ריס געטאן אין דער הויך פליהענדיג מיט א שנעל־קייט פון פערציג מייל א סעקונדע. אין איין מינוט זענען מיר ארויס פון דער אטמאספערע פון דער ערד און אונזער ראקעט איז געפלויגען שנעלער און שנעלער. מיר האבען זיך איצט געפונען אין א רוים, וואו ס'איז קיין לופט נישט געווען. מיר הא־בען אנגעטאן אונזערע גרויסע פעל־מאנטלען, ווייל עס איז געווארען אזוי קאלט, אז אפילו ביי די פאלען ווייסט מען נישט דערפון.

א קורצע צייט זענען מיר אזוי געפלויגען און מיר האבען פלוצלונג דערפיהלט ווי אונזער ראקעט האט זיך א דריי געטאן. מיר זענען אריין אין דער ספערע פון דער לבנה און מיר האבען צו איהר גרא־וויטירט, באלד האבען מיר דורכ'ן טעלעסקאפ דער־זעהן די בערג פון דער לבנה. מיר האבען אונזער שיף געלאזט געהן לאנגזאמער ביז מיר זענען גע־פלויגען מיט א שנעלקייט פון הונדערט מייל א שעה, טרראך!... מיר זענען אין עפעס אריינגע־פאהרען. און מיר זענען ארויסגעווארפען געווארען פון אונזערע פלעצער. מיר האבען זיך נישט שטארק צוקלאפט, ווייל אויף דער באו פון ראקעט איז געווען א גרויסע ספרונזשינע צו פעריהיטען אונז פון א שטארקען צוזאמענשטויס. מיר האבען אנגעטאן אונזערע גאז־מאסקעס, געעפענט די שווערע טיר און זענען ארויסגעקראכען פון שיפעל.

מיר האבען דערזעהן אזא אינטערעסאנטע סצענע ארום אונז איז געשטאנען א גרופע בעשעפענישען. זיי האבען געהאט קעפ פון הינט און קערפער'ס פון גרויסע מאלפעס, בעדעקט מיט שיפען פון פיש, און זייערע הענט האבען זיי געהאלטען גרויסע שטיי־נער — א סימן, אז זיי האבען מורא פאר אונז. מיר האבען צו זיי געמאכט זשעסטען, פרובענדיג זיי זאגען, אז מיר וועלען זיי קיין שלעכטס נישט טאן. זיי האבען אונז, ווייזט אויס, פערשטאנען און זיך גענומען ארומדרייען ארום אונז מיט אפענע אויגען, ארומשמעקען אונז, אפנים זיך געוואלט איבער־צייגען, צי מיר וועלען זיי נישט שעדיגען. איבער־גיכען האבען זיי אויפגעהערט זיך שרעקען פאר אונז און אוועקגעלייגט זייערע שטיינער. מיר הא־בען זיי געגעבען פערשידענע שפילצייג, וואס מיר האבען מיטגעבראכט. זיי האבען זיך מיט זיי אמוזירט און דערביי מאדנע געשריגען. מיר זענען שנעל גע־ווארען חברים. זיי האבען אונז אוועקגעפיהרט צו זייער קעניג, וועלכער איז געווען דער גרעסטער און שטארקסטער לבנה־בעוואוינער.

א וואך צייט האבען מיר פערבראכט אויף דער לבנה.

מיר וואלטען דארט לענגער פערבראכט, אבער אונזער זויער־שטאף האט אנגעהויבען אויסגעהן, מיר האבען זיך אריינגעזעצט אין אונזער ראקעט, א קוועטש געטאן דאס קנעפעל און אונזער ראקעט האט ווידער אויסגעשאסען מיט א שנעלקייט פון פערציג מייל א סעקונדע, די לבנה איז גלייך פערשוואונ־דען, און אין א קורץ שטיקעל צייט זענען מיר צוריקגעקומען צו דער ערד, צו דער ליבער ערד.

ראובן גארדאן.

קראנקע קינדער

פון י. י. סיגאל.

קראנקע קינדערלעך שלאפען
זייערע פנימ'לעך לייכטען זיך
וואס פאר א פרייד.
שטעהט ביי דער זייט פון די בעטלעך

דער גוטער מלאך פון שלאף,
האלט אין זיין רעכטער האנט
א לויכטיגען זילבערנעם בעכער,
פול מיט די דופטען פון שלאף,
און די קינדער שעפען
מיט די קליינע מיילעך
פרישען געשמאקען שלאף.

קוק זיך באר איין אין זיי,
קוק זיך באר איין און זעה —
די בעקלעך ביי זיי,
די הענטלעך ביי זיי,
די פיסלעך ביי זיי,
קרעפטיגען, פולען זיך,
פולען זיך אן מיט שלאף.
און —

באכדעם איז דא אזא דרויסען,
באכדעם איז דא אזא זון,
באכדעם איז דא אזא וועלט,
איטלעך קליין ווינקעל ווערט גוט,
און פליהט צו צו א קינד.

קינד, קינד, קינד,
גא דיר א גלעט, שעהן קינד.
וואו ביסטו געווען, דו שעהן קינד.
גא דיר מיין פליגעלע, האלט עס.
גאלד, שעהן קינד.

קינדער־טאנץ

פון ח. גרענט

בעהאלט זיך, קינדערלעך ארומעט
אין א גרויסען, גרויסען האר —
וועלען מיר א טענצעל טאנצען
אטא־דא, אין מיטען שטאט.

אלע קינדער מעגען קומען,
אלע בעהמען מיר אריין —
וועלען מיר צוזאמען טאנצען
און צוזאמען פרעהליך זיין...

אלע קינדער, אהן אנאויסנאהם.
אלע קינדער זענען פריינד;
מיר, די קינדער פון דעם „מארגען"
זעהען שוין דעם „מארגען" היינט.

דער אריער־פאראגראף

ר. איזראעל

שפאנענדער ראמאן פון דער איצטיגער ווילדער צייט

55

— ווי געווענליך זענען אלע בלומענשטעהלער אויס־פערשיידענע, וועלכע זענען אין דער אמת'ן געציהען זייערע קאמפעריעס, אדורכגעפיהרט געווארען אין דעם צימער, וועלכער איז געווען ספעציעל בעשטימט אויף איבקוויזיציעס, פייניגונגען און בעליידיגונגען פון די פערהאלטענע.

היינריך איז נישט איבערראשט געווארען אוז אפילו נישט דערשראקען געווארען, ווען מ'האט איהם געריפען אין דעם פייניגונגס־צימער, מעהר ווי מ'האט איהם ביז איצט געפייניגט האט מען מעהר שוין נישט געקענט, טאקע צוליב דער דאר־זיגער בלייכגילטיגקייט איז זיין איבערראשונג גע־ווען נאך גרעסער, ווען ער האט זיך אין דעם דאזיגען צימער געטראפען אויג אויף אויג מיט נישט קיין אנדערען חוץ מיט זיין געוועזענעם הארציגען פריינד פריצי.

היינריך האט זיך גוט ארומגעקוקט אין אלע זייטען, צי אין דעם צימער איז ווירקליך קיינער נישטא, אויסער איהם מיט פריצין. ער האט בער־טראכט זיין פריינד פון קאפ ביז פיס, נישט גלוי־בענדיג זיינע אייגענע אויגען, אז פריצי איז אנ־געטאן אין א ברוין העמדעל מיט האקענקרייץ אויפ'ן ארים, וואס איז געווען דער סימבאל פון די, וועלכע פייניגען און בעליידיגען.

פריצי האט נישט אנגעהויבען דער ערשטער צו רעדען. ערשטענס דערפאר, ווייל ס'האט איהם פערקלעמט ביים הארצען, ווען ער האט געזעהן זיין פריינד היינריך אין אזא לאגע, און אזא שרעק־ליכען אויסזעהען. ווייטער האט פריצי זעהר גוט פערשטאנען פסיכאלאגיש, דאס געמיט פון היינ־ריך, ערשט דאן ווען היינריך האט געמאכט א מינע, ווי ער וואלט געזאגט, אז ביי די היינטיגע ווילדע צייטען איז אלץ מעגליך, האט פריצי אנגעהויבען צו רעדען צו היינריכן, הויך און געמאכטע בכס, דאס איז געווען דערפאר, ווייל פריצי האט מורא געהאט צי שטעהט נישט אימיצער פון די נאצי־לייט הינטער דער טיר און הערט זיך צו צו דעם וואס קומט פאר אין צימער. פריצי האט גוט גע־קענט די אומשטענדען אין דעם דאזיגען הויז, אז ער זאל נישט זיין ווי ווייט מעגליך פארזיכטיג, אז ער זאל נישט ריזיקירען צופיל דא, וואו איז יעדען ווינקעל האט געהערשט פראוואקאציע, גע־מיינהייט און אכזריות.

— היינריך זאקס, אמת? האט פריצי אויס געשריגען.

— יא, האט היינריך געענטפערט, דאס בין איך היינריך זאקס, איך רעכען, אז איהר דארפט מיך קענען.

— איהר דארפט פערגעסען וואס ס'איז געווען ביז היינט, האט פריצי מיט דעמזעלבען טאן גע־זאגט, איצט בין איך א נאציאנאלער פערטרע־טער פון דער מאכט און איהר זענט א ארעסטאנט.

— הלואי, וואלט איך דאס אזוי נישט פערשטא־נען, ווי איך פערשטעה עס, האט היינריך געזאגט.

פריצי האט זיך צוגערוקט צו דער טיר און זיך דארט אוועקגעשטעלט מיט'ן רוקען, כדי קיינער זאל נישט קענען אריינקוקען דורכ'ן שליסעל־לאך, דאן האט פריצי מיט אויגען און מיט די הענד בעגעבען צו ווייסען, אז דאס וואס ער רעדט איז באר לפנים און אז ביידע דארפען זיין זעהר פאר־זיכטיג, ערשט דאן ווען פריצי האט זיך אויף אנ־אמה איבערצייגט, אז קיינער קוקט איהם נישט און הערט איהם נישט אונטער, האט ער אנגעהויבען ערנסט צו רעדען מיט היינריכן.

פריצי האט געכאפט היינריכס האנד און די פעסט געדריקט.

— היינריך, האט ער געזאגט, פון אונזער פריינדשאפט האט זיך ביי היינט גארנישט געענדערט, איך בעפינד זיך דא אויפ'ן ארט נאר צוליב דיר. איך בין אין כסדר'יגען קאנטאקט מיט העלען און מיר ביידע האבען בעשלאסען פאר יעדען פרייז זיך צו ראטעווען.

היינריך האט געקוקט אויף פריצין, נישט גלויבענדיג זיינע אייגענע אויערען.

— איך האב געמיינט, פריצי, אז דו ביזט געווארען דערזעלבער וואס זיי אלע, אז דו ביזט מיטגעשלעפט געווארען מיט דעם אלגעמיינעם משוגעת.

— ווי אזוי האסט דו אפילו אזוי געקענט טראכטען וועגען מיר, מיר קענען זיך צו גוט, אז די זאלסט האבען א פארשטעלונג וועגען דיין בעס־טען פריינד.

— היינט איז אלץ צו גלויבען, איך וואלט דאך מיר קיינמאל אין דער וועלט נישט פארגע־שטעלט, אז מיט מיר וועט ווערען דאס וואס איז ווירקליך אין פערלויף פון עטליכע טעג געווארען.

— האב מוט, היינריך דאס אלץ איבערצו־טראגען, דו וועסט נאך מוזען ביישטעהן נישט איין נסיון, אבער זיי אין דער מיינונג, אז אלץ וועט נאך אנדערש ווערען, אז דו וועסט נאך דער־לעבען בעסערע צייטען, אפשר איצט דארפען מיר עפיס ערלעדיגען און נישט רעדען וועגען פוסטע זאכען.

— און נאך, זאג מיר, פריצי, האט טוט העלען?

— העלען לעבט איצט מיט דעם איבעציגען גע־דאנק, ווי אזוי דיך צו בעפרייען פון דיינע לייצען, זי ליידט מיט דיר מיט, זי האט זיך נישט גע־ענדערט און איז גרייט איינצורייסען מיט איהר גאנצער פאמיליע, אבי צו זיין מיט דיר צוזאמען.

— דאס וועט זיין מיין איינציגע טרייסט, ווען מיר וועט אויסקומען נאך ווייטער צו ליידען, האט היינריך שיער זיך צעוויינט.

— אלזא די ווייסט היינריך, אז איך ביך א בעאמטער, א אין דעם „בראונעם הויז" איך בין דא צוליב דיר, כדי דיך צו ראטעווען, איך האב לאנג געזוכט א געלעגענהייט זיך צו טרעפען מיט דיר אויג אויף אויג און נישט געקענט געפינען, ערשט היינט האט זיך די געלעגענהייט געגעבען. איך האב בעקומען די מיסיע דיך אויסצופארשען און א געוויסען ענין, דו וועסט זיך דארפען מודה זיין און א בלבול, וועלכען מ'האט אויסגעטראכט אויף אלע יודען, איצט דארפען די דאזיגע אויס־וואהרען בעשטעטיגען, אז זייער בלבול איז אמת, און זיי אליין דארפסט געבען אזא בעשטעטי־גונג.

— וואס פארא בלבול? וואס פארא בעשטעטי־גונג?

— די חברה־לייט האבען אויסגעטראכט א בלבול, אז די יודען האבען בעגרינדעט א געהיימע טעראריסטישע ארגאניזאציע, כדי דורך טעראר צו בעקעמפען דעם נאציאנאל־סאציאליזם, דורך דעם ווילען די גערעכטיגע זייערע אלע געמיינע שטיק, דער בלבול געהט אזוי ווייט, אז דו היינריך ביזט איינער, פון די דירעקטע אנפיהרער־פקטע שלוחים איז בעת דער דאזיגער ארגאניזאציע.

— ליגען, געמיינהייט, נידערטרעכטיגקייט האט היינריך, מיט א דערשטיקטער שטים געזאגט.

מיר דארפסט דו דאס נישט זאגען. מיר דארפסטו נישט איבערצייגען, איך ווייס, אז דאס איז אלץ פראוואצירט, אבער די מטרה פון די דאזיגע פראוואקאציע דערפיהרען ביזין סוף. אזוי האט נאך פערשידענע אינקוויזיטארישע מיטלען, בעכטען דאס בעשטעטיגט דורך אדוואקאט פאהל הארין.

— ווי אזוי האט ער דאס געקענט בעשטעטיגען אויב דאס איז ליגען.

— וואס קענסטו ווייסען וואס זיי האבען מיט איהם געטאן.

וואס מארא יסורים דער דאזיגער אומגליקליכער מענש האט געהאט אויסצושטעהן, ביז זיי האבען פון איהם ארויסגעצויגען דעם דאזיגען פראוואָ־קאטארישען דאקומענט, איבריגענס איז דער דאָ־זיגער רעכטסאנוואלט הערץ געווען א שוואך מענ־שעל, מיט א שוואכען כאראקטער...

— וואס הייסט דאס געווען, פאהל הארין געווען.

— דערפאר ווייל ער לעבט מעהר נישט.
— זיי האבען דאך איהם בעפרייט.
— ניין, ער לעבט מעהר נישט.
— זיי האבען איהם ערמארדעט!

— געוויס, זיי האבען איהם נישט געקענט אר־בערלאזען קיין לעבעדיגען, כדי ער זאל נישט קענען אמאל ענדערען זיינע אייגענע ערקלערונגען, כדי ער זאל זיי נישט קענען פערראטען.

— אויסוואָרפען, האט היינריך פערקריצט מיט די ציין.

(פארטזעצונג קומט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
9
כב
אדר תרצ"ד

מערץ

זון-אויפגאנג 6.05
זון-אונטערגאנג 5.29

ליכט-צינדען: 11.5

טאג-נאטיצען

וועגען צוזאמענברוך פון דער אנטי-היטלער-אקציע אין לאדז

זונטאג קומט פאר די יעהרליכע מיטגלידער-פערזאמלונג פון צענטראלען סוחרים-פעראיין (פעטריקאווער 10).

אויף דער פערזאמלונג וועט די אפטרעטענדע פערוואלטונג אפגעבען א דין-וחשבון פון דער טעטיגקייט פון פערגאנגענעם יאהר. אין צוזאמענהאנג דערמיט, מוזען מיר דעם דאזיגען טעטיגקייטס-בעריכט ערגענצען מיט א פיינליכער בעמערקונג אויפן חשבון פון דער אפטרעטענדער פערוואלטונג, נעמליך: מיר האלטען, אז די פערוואלטונג פון צענטראלען סוחרים-פעראיין, איז שולדיג אין דורכפאל פון דער אנטי-היטלער-אקציע אין לאדז

ווי בעוואוסט, איז דער אנטי-היטלער-קאמיטעט אין לאדז געשאפען געווארען לויט דער איניציאטיוו פון צענטר. סוחרים-פעראיין. די ערשטע זיצונגען זענען פארגעקומען אין לאקאל פון צענטראלען סוחרים-פעראיין, פעטריק. 10.

צו די זיצונגען זענען בעקומען פערטרעטער פון אלע שיכטען און קלאסען פון דער יודישער בעפעלקערונג. ס'זענען געשאפען געווארען קאמיסיעס און בראנזשען-סעקציעס. דאס פערזאנאל פון צענטר. סוחרים-פעראיין האט זיך געמעלדען פרייוויליג צו דער מיטהילף פון דער אקציע, די ארבייט האט געהאט אלע מעגליכקייטען אויף ערפאלג.

מיר ווייסען נישט צוליב וועלכע סבות דאס איז געשעהען, אבער א פאקט איז, אז ס'איז געשעהען, די גאנצע אקציע האט זיך ארויסגעליטשט פון צענטר. סוחרים-פעראיין. בעסער געזאגט: די פערוואלטונג האט די ארבייט איבערגעגעבען אין אנדערע הענד. פלוצים דערוויסען מיר זיך, אז דער לאקאל פון אנטי-היטלער-קאמיטעט געפונט זיך אין א פריוואטען לאקאל, אויף וואלטשאנסקא 37, מ'האט אנגאזשירט געצאהלטע דירעקטארען און רעפערענטען — די אנטי-היטלער-אקציע איז געווארען א פריוואטער ענין!

וואס נאך איז געשעהען? דער אנטי-היטלער קאמיטעט האט זיך געשפאלטען: דער גרויסער קאמיטעט האט געבוירען א קליין קאמיטעטל. אויף וואלטשאנסקא גאס זיצט א דירעקטאר מיט בעאמטע, וועלכע פיהרען דעם ווירטשאפטליכען באיקאט און א צווייטער קאמיטעט — א הילף-קאמיטעט פאר די פליטים פון דייטשלאנד.

ווי ס'זעהט אויס די ארבייט פון די ביידע קאמיטעטען איז פאר קיינעם קיין סוד נישט. יעדער קאמיטעט מאכט שבת פאר זיך. איין האנד ווייסט נישט פון דער צווייטער. יעדער קאמיטעט ארבייט „אויטאנאם", אויף אייגענער האנד, און דאס האט דערפיהרט דערצו, אז פון דער אנטי-היטלער-אקציע אין לאדז האט זיך אויסגעלאזט א סיין.

לאדז, די גרעסטע אינדוסטריע-שטאט אין פוילען, וועלכע האט בעדארפט זיין א מוסטער פאר אנדערע שטעט, איז געבליבען הינטערשטעליג, אין דער אנטי-היטלער-אקציע. אין אלע גרעסערע שטעט אין פוילען, ווי ווארשא, לעמבערג, קראקא, ווילנא ווערט די אנטי-היטלער-אקציע געפיהרט פלאנמעסיג, מיט א סיסטעם — איז אין לאדז די אקציע געפיהרט געווארען כאאטיש, אהן שום סיסטעם. אין אנדערע שטעט איז די ארבייט אין פולען ברען און ביי אונז אין לאדז, — איז זי כמעט ווי ליקווידירט.

איצט פאר דער יעהרליכער מיטגלידער-פערזאמלונג זאגען מיר: דער אפטרעטענדער פערוואלטונג פון צענטראלען סוחרים-פעראיין (פעטריקאווער 10) טראגט די גאנצע אחריות פאר דעם צוזאמענברוך פון דער אנטי-היטלער-אקציע אין לאדז!

אב—.

DR. MED. H. LUBICZ

פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנק.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפפאנגס-שטונדען 8–10, 12–2, און 5–8 זונטאג און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

נאך דער בלוטיגער טראגעדיע

אויף וואלטשאנסקא 177

(2) אין שייכות מיט דער נעכטיגער בלוטיגער ליבעס-טראגעדיע אויף וואלטשאנסקא 177, וואו עס זענען, אלס קרבנות פון אייפערזוכט געפאלען 3 פערזאן דערוויסען מיר זיך, אז דער אייגענטליכער גורם פון דער טראגעדיע, דאס מיידעל העלענא ליפינסקא, וועט א סברא דערהאלטען ווערען ביים לעבען.

דער „שיסער" קאראלעווסקי, וועלכער האט דערמארדעט זיין קאנקורענט קורפיק'ן און זיך אליין ארייגעלאזט א קויל אין קאפ, איז נאך אלץ אהן בעוואוסטזיין און זיין לאגע איז האפנונגסלאז.

דער ליפינסקא'ס מוטער איז שווער קראנק געווארען פאר עגמת נפש.

אויסגעטריקענטע וועקסלען

איז אנ'אונטערנעהמונג פון טריקענען פערשידענע אנדערע פירות...

(2) איינער, בערל זעלמאן (פון 11 ליסטאפאד 33) איז נעכטען געשטאנען פארן קרייז-געריכט אלס בעשולדיגטער אין אויסנארען וועקסלען ביי א געוויסען ישראל שינאלענצקי (לאגעווניצקא 46).

די געשיכטע איז די, וואס זעלמאן איז געווארען א שותף פון שינאלענצקין ביי א געשעפט — צו טריקענען פירות.

דערביי האט ער ביי שינאלענצקי'ן גענומען גאראנטיע-וועקסלען אויף 1.100 זלאטעס, און אז דאס געשעפט איז מיט „שלים-מזל" צוגעמאכט געווארען, האט זעלמאן די וועקסלען נישט צוריקגעגעבען, דערקלעהרענדיג, אז אויף זיי איז דא חובות..

דער פראצעס איז אפגעלייגט געווארען בכדי צו פערהערען נייע עדות.

Pod protektoratem Minist.
Przem. i Handlu i P. Wojewody
Łódzkiego A. Hauke-Nowaka

10 marca r. b. otwarcie
(w sobotę)

Wystawy Ruchomej
Prób i Wzorów Przemysłu Krajowego
w Łodzi,
AL. KOŚCIUSZKI Nr. 15, tel. 144-77
w gmachu Banku Handlowego.

Bilety wstępu dla dorosłych gr. 60.
dla uczniów i szeregowych „ 30.
Dla publiczności Wystawa otwarta będzie o godz. 14-tej.

פארן פאלשען שווערען

און פארן צורעדען אפצוגעבען א פאלשע שבועה

(2) איינער יוזעף קאטעצקי איז אנומלט געקומען צו ראמאן זאלעווסקי (פרינציפאלנא 42) און פארשטעלענדיג זיך אלס בעאמטער פון „באנק פאלסקי", האט ער איהם אויפגעפאדערט, ער זאל איס ווייזען צו קאנטראלע די דאלארובקעס זיינע.

זאלעווסקי האט זיך בעפאלגט, און שפעטער האט זיך ארויסגעוויזען, אז די דאלארובקעס זענען נעלם געווארען.

זאלעווסקי האט דאן וועגען דעם ענין געמאלדען, וואו מען דארף, אבער ער האט שפעטער, בעקומענדיג פון קאטעצקי'ן 100 זלאטעס, אפגעגעבען אין געריכט א שבועה, אז די גאנצע מעשה איז א ליגען.

פאר'ן צורעדען פאלש שווערען, און פאר'ן שווערען פאלש גופא האט קאטעצקי בעקומען 6 חדשים טורמע און זאלעווסקי — א חודש.

פרעזעס און קאסירער

און דערצו נאך א שטיק — פערשווענדער

(2) נעכטען איז דורכן היגען קרייז-געריכט געמשפט געווארען דער 46-יאהריגער ברונאן שטענצעל — געוועזענער פרעזעס און קאסירער פון וואוינונגס-קאאפעראטיוו „אגניסקא".

ער איז בעשולדיגט געווארען אין דעם, אז ער האט פערשווענדעט 4,468 זלאטעס מיט 87 גראשען.

דער תירוץ זיינער פאר'ן געריכט איז געווען, אז ער האט אויסגעצאהלט ארבייטער און שקאסער'ס פערשידענע סומען, נישט נעהמענדיג פון זיי קיין קוויטונגען.

דאס געריכט האט ארויסגעטראגען אנ'אורטייל, לויט וועלכען שטענצעל איז פערמשפט געווארען אויף 1 און א האלב יאהר תפיסה און צו בעצאהלען געריכט-קאסטען.

הורט! אכטונג! רעטייל!

פערפום, זייפען און אלערליי קאסמעטישע ארטיקלען אין דעם גרעסטען אויסוואהל קויפט מען צום ביליגסטען אין דער פערפומעריע „קאסמאס" לאדז, פיעטריקאווער 60. די געעהרטע קונדשאפט ווערט העפליך געבעטען זיך צו איבערצייגען. פאר אלע פערקויפער און הענדלער עקסטרא ביליגע פרייזען און גרויסע ראבאטען. וויכטיג פאר מאניקורזשיסטקעס! מיר עמפפעהלען דעם בעסטען פינגערנעגעל-לאק אויף וואג. זעהר האלטבארען אויגענברעם-שטיפט, אויך ווייסען פינגערנעגעל-שטיפט צו גאנץ נידריגע פרייזען.

דרייסטער באנדיטען-אנפאל

אין א דארף

(2) אין דארף פאלטשניק, בזשעזשינער קרייז האבען זיך באנדיטען ארייגעקראגען אין דער וואוינונג פונ'ם 66-יאהריגען פויער וולאדיסלאוו טשאיקאווסקי, און אנגעהויבען צו רויבען.

טשאיקאווסקי, וועלכער האט זיך אויפגעכאפט פון שלאף, האט געמאכט א געוואלד...

די באנדיטען האבען דאן אויף איהם געשאסען און זענען אנטלאפען. טשאיקאווסקי איז מיט איין קויל פערוואונדעט געווארען אין דער ברוסט, און אין א שווערען צושטאנד האט מען איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1912 און עלטערע דארפען זיך שטעלען צו דער קאמיסיע

(2) דעם 15 מערץ, 8 אינדערפריה וועט אין לאקאל פון דער מיליטער-אפטיילונג ביים מאגיסטראט, פיעטרקאווער 165 זיין טעטיג די צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פ. ק. או. לאדז.

עס דארפען זיך מעלדען, די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1912 און עלטערע וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 6, 8, 9 און 11 פאליציי-קאמיסאריאטען, וועלכע האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט, האבען זיך נישט גענויעשטעלט צו א קאמיסיע.

פון ערשטען אפריל

ווערט שוין זיבער גאז ביליגער

(2) נאכן פערענדיגען די פרובען מיט די נייע אויוועגס אין דער שטאטישער גאזאווניע איז אנגענומען געווארען א בעשלוס, אז פון 1 אפריל ה. י. ווערט דער טאריף פון גאז רעדוצירט אויף 10 פראצ.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייגאכט דיזשורירען: מ. קאצ פערקיעוויטש (זגערזשער 54), י. סיטקיעוויטש (קאפערניקא 26), י. זונדעלעוויטש (פיעטריקאווער 25), ס. באיארסקי און וו. שאט (פשעיאזד 19), מ. ליפיעץ (פיעטריקאווער 193), ריכטער און לאבאדא (11 ליסטאפאד 86).

די נייע טראמוואי-ליניעס

בויען זיך שוין

(א) אנהויב היינטיגע וואך האבען זיך אנגעהויבען די צוגרייטונגס-ארבייטען ביים בויען די נייע טראמוואי-ליניעס פון נארוטאוויטשא-גאס ביזן מאשטשיצקי-שפיטאל און פון באלוטער מארק אויף לאגעווניצקא גאס ביז די עקען שטאט.

שנאפס-גנבים

(א) עטליכע גנבים-איינברעכער האבען זיך ארייגעקראגען אין דער פאביאניצער שפירט-מאנאפאל-הורטאווניע, און ארויסגעפיהרט פון דארט 100 ליטער-פלעשער ספירט און 405 האלב-ליטער פלעשער.

בסך הכל בעטרעפט דער „אביעקט" — 3,350 זלאטעס.

די גנבים האט מען נאך נישט נעכאפט.

איינע אלטע געשיכטע...

(א) יאנקעל קריגמאן פון קאליש איז נייעדיג אויף דער פיעטרקאווער גאס פערהאלטען געווארען דורך איינעם א פערשוין, וועלכער האט איהם פארגעלייגט א „מציאה" צו קויפען ביי איס צוויי ברילאנטען-רינגעלעך.

מען האט זיך נישט לאנג געדונגען, און קריגמאן האט בעצאהלט פאר דער מציאה — 100 זלאטעס.

אז ער האט דערזעהן שפעטער, דאס די רינגעלעך זענען אז א סך ווערט איין זלאטע, האט ער געמאכט א געוואלד.

גיי, מאך אבער א געוואלד — אז יענער איז שוין העט ווייט...

VARIETE - DANCING
TABARIN
Narutowicza 20
Tel. 150-66 i 154-60.

היינט און פאלגענדע טעג
פרעמיערע!
פון 5 ביז 9 אווענד „FIVE" פון 5 ביז 9 אווענד
פון 9 א גאנצע נאכט
Kabaret - Dancing
10 וועלט-אטראקציעס 10
פרייזען רעדוצירט!
איינטריט פריי!
80 פראצענט ביליגער!
קומט און איבערצייגט אייך

קרײַז-צוג געגען יודען אין דײַטשלאַנד וואָס ווילן בעקומען לאַנדווירטשאַפט-הכשרה

די רעגירונגס-מאַכט שטיצט אָפּען די אַנטי-יודישע קאַמפּאַניע. — אונטער פערשידענע דראָהונגען מוזען די לאַנדווירטע בעזײַטיגען די יודישע יונגע פון זייערע פעלדער

בערלין. (יט"א) אויסטײַלענדיג לויט די בעריכטען, וואָס די יט"א בעקומט כסדר פון פערשידענע טיילען פון דײַטשלאַנד, דאַרף מען קומען צו דער מסקנא, אַז די בעוועגונג נישט צו דערלאָזען יודען איבערצוגעהען צו ערד-אַרבייט האָט הינטער זיך די אונטערשטיצונג פון דער רעגירונגס-מאַכט.

אין אַ געוויסען דאָרף רהיינלאַנד האָט די אָרטיגע מאַכט צוגעפּרוּפט 70 לאַנדווירטען און זיי אויפגעפאָדערט תיכף צו בעזײַטיגען פון זייערע פעלדער אַלע יודישע יונגעלײַט, וועלכע בעקומען בײַ זיי לאַנדווירטשאַפטליכען אונטעריכט.

דער יודישער גוטבעזיצער מאַקס מייבגיגען וועלכער האָט געגעבען אַרבייט אויף זײַנע פעלדער אַ געוויסער צאָהל יוגענדליכע יודען אין האַגענאו (אין מעקלענבורג) איז דורך דער געהיים-פּאָליצײַ אײַנגעזעצט געוואָרען אין שוץ-האַפט, וואו מען האָט איהם געהאַלטען אַ לענגערע צײַט, און אַרויסגעלאָזט אויף דער פרײַ ערשט דעמאָלט, ווען ער האָט זיך מחייב געווען אָפּצוזאָגען אַלע בײַ איהם בעשעפטיגטע יודען.

די לאַנדווירטשאַפטליכע קאַמער פאַר דער פּראָווינץ בראַנדענבורג אין בערלין האָט אַרויסגעגעבען אינסטרוקציעס צו אַלע פּויערים און לאַנדאיגענטימער אין דער פּראָווינץ, אַז זיי מעגען אָננעמען אויף לאַנדווירטשאַפטליכע צוגרייטונג בלויז פּערזאָנען פון אַרישער אָבשטאַמונג.

אין האַמערפעלד זענען זייער צײַט מיט דער אויסדריקליכער ערלויבניש פון דער מאַכט אײַנגעריכט געוואָרען 30 זידלונגען פאַר לאַנדווירטשאַפטליכער אויסבילדונג פון יודען. איצט זענען אַלע פערמעס אין האַמערפעלד אויפגעלעזט געוואָרען, און די מאַכט-אָרגאַנען האָבען צווישען געגעבען די יודען, אַז דער באָדען איז נויטיג פאַר אַנדערע צוועקען.

אין קרייז גיסען האָבען די פּויערים בעקומען אַ התראה, אַז זיי וועלען באָיקאָטירט ווערען, אויב זיי וועלען נישט בעזײַטיגען פון זייערע גיטער אַלע יודען, וואָס בעקומען בײַ זיי לאַנדווירטשאַפטליכע אויסשולונג.

אין פערשידענע אַנדערע ערטער ווערט לגבי פּויערים, וואָס זענען גוי. מלחמה-בעטייליגטע און בעקומען אינוואַלידען-רענטעס, אַנגעווענדעט די דראָהונג, דאָס אויב זיי וועלען ווייטער בעשעפטיגען אויף זייערע פעלדער יודען, וועלען זיי פערלירען זייערע אינוואַלידען-רענטעס

צערעס איז נישט קאָנקורענצבאַר, דער אידעאַלער קאָקאָס-פעטס ווערט אויסגעאַרבייט אונטער דער שטרענג ריטואַלער השגחה פון הרב ר. שמחה פרענקעל, סקאווינא-קראָקאָו. צערעס קאָן צוליב דעם אהן מורא באַנוצט ווערען צו די פסח'דיגע מאכלים. צוליב די פּאַרזיכטיקע ריטואַלע פאָרשריפטען.

צערעס קאָן מען בעקומען אין די בעוועלבען נאָר אין אָריגינאַל-פּאַקונג צו ½, ¼ און ⅛ קילאָגר.

דער פלאַנצען-פעטס, וועלכער ווערט פערקויפט אויף דער וואָג אָן פּאַקונג, איז נישט קיין אמת'ער צערעס.

Ceres-tłuszcz jadalny

ריזיגער עפענטליכער משפּט אין ניו-יאָרק איבערן היטלעריזם

20 טויזענד מענשען שטעמפּלען היטלער'ן פאַר'ן גרעסטען טיראַן פון אַלע צײַטען

ניו-יאָרק, 8. (יט"א טעלעגראַפיש) אין גאַרדען סקווער איז אויף דער איניציאַטיווע פון יודיש-אַמעריקאַנישען קאָנגרעס פאָרגעקומען אַ ריזיגער עפענטליכער משפּט איבערן היטלעריזם, אין דער מאַניפעסטאַציע האָבען זיך בעטייליגט העכער 20 טויזענד מענשען. ס'זענען אויך געקומען פיל נישט יודישע פערזענליכקייטען, צווישען אַנדערע: דער ניו-יאָרקער בירגער-מייסטער לאַגאַרדיאַ און דער געוו. ניו-יאָרקער גובערנאַטאָר סמיט. אינ'ם משפּט האָבען זיך בעטייליגט: ראַבי סטיפען ווייז, יאַב קאַהאַן, וויליאַם גרין א. אַנד.

צום משפּט איז אויך אײַנגעלאַדען געוואָרען דער דײַטשער אַמבאַסאַדאָר. ווען מען ס'איז געבליבען געוואָרען, אַז זײַן פערטיידיגונגס-וואָרט וועט נישט געשטערט ווערען. ער איז אָבער נישט געקומען.

דער ריזיגער עפענטליכער משפּט האָט עפענטליך געשטעמפּעלט היטלער'ן פאַר דעם גרעסטען טיראַן פון אַלע צײַטען, און אַז ער האָט זיך אַליין געשטעלט אויסערן געזעץ.

יודישע דאָקטוירים בעזײַטיגט פון די עפענטליכע אנשטאַלטען

ווינער שטאַדט-ראַט צוגעטרעטען צו דער יודען-ריינגונג

ווין, 8. (יט"א טעלעגראַפיש) דער פאַשיסטישער שטאַדט-ראַט איז צוגעטרעטען צו ריינגען יודען פון די עפענטליכע אנשטאַלטען. 8 יודישע דאָקטוירים זענען שוין בעזײַטיגט געוואָרען. דעם זעלבען גורל ערוואַרט אויך די אַנדערע יודישע אַדוואָקאַטען.

יודען וועלען געניסען פון בירגער-רעכט

וואָס זייערע עלטערן האָבען געלעבט אין דײַטשלאַנד אין יאָר 1812

בערלין, 8. (יט"א טעלעגראַפיש) דאָס נײַע בירגער-געזעץ וועט פערעפענטליכט ווערען נאָך פסח.

לויט דעם נײַע געזעץ וועלען די בירגער איינגעטיילט אין צוויי קאַטעגאָריעס. פון פולע בירגער-רעכט וועלען געניסען בלויז די יודען, וואָס וועלען קענען בעווייזען, אַז זייערע אבות האָבען געלעבט אין דײַטשלאַנד אין יאָהר 1812. אַלע אַנדערע יודען וועלען פערלירען די בירגער-רעכט.

—:00:—

דראָהענדע פּאָליטישע סיטואַציע אין שפּאַניען

פּאַריז, 8. (ספּ. טעל.) די פּאָליטישע סיטואַציע אין שפּאַניען פערשאַרפט זיך אויף אַזוי ווייט, אַז די רעגירונג איז געצוואונגען אײַנצופירען אויסנאַהם-צושטאַנד, כדי צו שטערען דעם פּראָקלאַמירטען גענעראַל-שטרייק.

אונטערערדישע בעוואַפנונג אין פראַנקרייך

פּאַריז, 8. (ספּ. טעל.) אַ פּאַריזער צײַטונג האָט אַנטדעקט אַ סענסאַציאָנעלע ידיעה וועגען געהיימע בעוואַפנונגען פון מאַנכע פּאָליטישע אָרגאַניזאַציעס אין פראַנקרייך, פון אויסלאַנד ווערט אַרײַנגעבראַכט מאַסען געווער, וואָס ווערט בעהאַלטען אין געהיימע אַרסענאַלען אויף דער פּראָווינץ, דער פּאָליצײַ איז נאָך ביז איצט נישט געלונגען פעסטצושטעלען וועלכע פּאָליטישע אָרגאַניזאַציע פערמאָגט דאָס געווער און וואו די געהיימע אַרסענאַלען געפינען זיך.

נאַציס צובראָכען 121 מצבות אויפ'ן יודישען בית-עולם אין קעלן

סאַאַרבריקען (יט"א) די „דײַטשע פרײַהייט", סאָציאַל-דעמאָקראַטישער אָרגאַן, טיילט מיט, אַז מיט אַ קורצער צײַט צוריק האָבען נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען אין קעלן צובראָכען 121 מצבות אויף דעם דאָרטיגען יודישען בית-עולם. מעהרערע פאַמיליען-אַנגעהעריגע פון די מתים, וואָס זייערע קברים זענען פערשוועכט געוואָרען, האָבען זיך געווענדעט צום רעגירונגס-פּרעזידענט, וועלכער האָט ערקלערט, אַז „עס איז אונמעגליך, דאָס נאַצי-מיטגלידער זאָלען האָבען עטוואָס אַזוינס געטאָן". דער רעגירונגס-פּרעזידענט האָט אויפגעפאָדערט די יודישע קהלה תיכף צו בעזאָרגען אין אָרדנונג דעם חרוב-געמאַכטען בית-עולם.

קינאָ „ROXY"
נאַראָטאָוויטשאַ 20

הײַנט פּרעמיערע! הײַנט

פון רעוואָלוציאָנס-פילם, וועלכער שטעלט אין שאָטען אַלע ביז-איצטיגע דערגרייכונגען פון דער קלאַנג-קינאָ-קונסט. פּראָדוקציע SOWKINO MOSKWA

לויט דער איניציאַטיווע פון פּרעזעס פון וו.צ.י.ק. א. נ. סטאַלין

„בונט אויף מאַלינין"
(אַדלערס אין קייטען)

אין די הויפּטראָלען: די בעדייטענדסטע אַרטיסטען פון פּאָלקס-טעאַטער אין מאָסקווע

J. PIEWCOW i W. SOFRONOW

ווי אויך די אַרטיסטען פון די מאָסקווער ביהנעס:

J. Azanczewskij G. Miczurin
A. Kostrzyczkin W. Czerniawowczyj

אָרקעסטער פון לענינגראַדער פילהאַרמאָניע
אונטער דער לייטונג פון דיריגענט ב. ראַבינאָוויטש.

אָנהייב פון די סעאַנסען אין וואָכען-טעג פון 4 נאָכמיטאָג, שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג. אויף די פריהמאָרגען-פאָרשטעלונגען זענען די פּרייזען פערקלענערט.

די עפענטליכע מיינונג פאָדערט עס

אבער ווער איז עס, די עפענטליכע מיינונג?

די סים-קאָמיסיע האָט אָנגענומען דעם פראָ־יעקט פון באוועליזירען דאָס אינדוסטריגעזעץ, וואָס ברענגט אריין אַ גאַנצע ענדערונג אין דער ווירט־שאַפטליכער אָרדנונג פון לאַנד. אמת, דער פּראָיעקט פון דער באוועליזאציע האָט בלויז אַ ראַהמען־כאַראַקטער, אָבער דער פאַקט גופא, וואָס עס וועלען עקזיסטירען מעגליכקייטען צו רעגלאַמענטירען דעם האַנדעל און די אינדוסטריע, ווען דער גאַנצער אַד־מיני ביוראָקראַטען שוין צוגעבען חשק צו פערניכטען אַלע ערשיינונגען פון פרייהייט אין ווירטשאַפטליכען לעבען.

כאַראַקטעריסטיש איז געוועזן די ערקלערונג פון דעפּאַרטאַמענט - דירעקטאָר פון האַנדעלס - מיניס־טעריום קאַנדעל און זיין ענטפער דעם דעפּ. ראַד־סעגשטריין. הי׳ קאַנדעל טענה׳ט, אַז די רעגירונג האָט אייגענטליך ליבעראַלע כוונות, און באַר די עפענטליכע מיינונג פאָדערט פון דער רעגירונג, זי זאָל אַרויסגעבען געזעצן, וואָס רעגולירען די ווירט־שאַפטליכע פערהעלטענישען.

הער קאַנדעל איז גערעכט. פון צייט צו צייט הערען זיך אין פּוילען שטימען וועגען דער נויט־ווענדיגקייט אַרויסצוגעבען דאָס אָדער יענץ געזעץ. די שוסטערס, אַ שטיגער, פאָדערען, עס זאָלען גע־שטערט ווערען די אַרבייט פון די מעכאַנישע שיך־פאַבריקען, די שניידערס טרעטען אַרויס געגען די קאָנפעקציע־פאַבריקען, אייניגע פאַבריקאַנטען פון געוויסע פּראָדוקציאָנס־צווייגען פאָדערן קאַרטע־לען א. אז. וו. די ביוראָקראַטיע הערט בלויז יענע שטימען, וועלכע זענען איהר ליב. ווען מען הערט אלזא אין פּוילען עפּעס אַ שטים וועגען דער נויט־ווענדיגקייט צו שאַפען עפּעס אַ פאָנד אָדער מאָנאָפּאָל, אָדער עמיצען גלוסט זיך נאָך מעהר צו בע־לעסטיגען דאָס ווירטשאַפטליכע לעבען, אָדער נאָך מעהר צו באַגרענעצען דאָס פעלד פון פּריוואַטער ווירטשאַפטליכער איניציאַטיוו, דאַן געפינט אַזאַ שטים אַ געהאָרכזאַם אויער אין די מיניסטאַרישע קאַבינעטען. עפּעס אַ באַנקראָטירטער פאַבריקאַנט, וועלכער איז נישט פעהיג צו פיהרען זיין אונטער־נעהמונג און וועלכער האָט מורא פאַר יעטוועדער קאָנקורענץ, אַפּעלירט צו די הערען ביוראָקראַטען וועגען אַ צאָל־שוץ, כדי צו ליקווידירען דעם אויס־לענדישען קאָנקורענט, און שוין בויט די ביוראָקראַ־טיע אַ צאָל־באַריערע. ווייל דאָס פאָדערט דאָך די עפענטליכע מיינונג.

פאַרוואָס הערען אָבער נישט די ביוראָקראַטען די אמת׳ע עפענטליכע מיינונג? פאַרוואָס שווייגען זיי, ווען דאָס גאַנצע לאַנד קרעכצט אונטער דער אומבאַהערטער לאַסט פון שטייערען? ווען די עפענט־ליכע מיינונג פאָדערט צו ליקווידירען די ווירטשאַפט פון די מאָנאָפּאָלען, ווען מען פאָדערט צו מאַכען אַ סוף צום מערדערישען דעמפּינג? ווען מען פאָדערט אַ סוף אַ באַמעי פון אונגעהויערע סומען איינעמאַהנטע שטייערען, עס זאָל ענדליך געמאַכט ווערען אַ סוף צום אַזוי בעקעמפטען עטאַטיזם?

וואָס איז עס פאַר אַן עפענטליכע מיינונג, וועל־כע פאָדערט איינצופיהרען אַ צענז אין האַנדעל? וואָסער עפענטליכע מיינונג פאָדערט צו קאָנצעס־אָני־רען דעם האַנדעל און די אינדוסטריע? צי האָט זיך אַמאָל דער קאָנסומענט בעקלאָגט דערויף, אַז דער סוחר, ביי וועלכען ער קויפט זיין סחורה, בעזיצט נישט קיין ספּעציעלע קוואַליפיקאַציע אויף צו פיהרען זיין אונטערנעהמונג?

און אַ חוץ דעם, צי האָט די ביזאיצטיגע עטאַ־טיסטישע און מאָנאָפּאָליסטישע ווירטשאַפט גע־געבען בעוויזען דערויף, אַז דער ביוראָקראַט דאַרף זיין דער דערציהער פון סוחר, אינדוסטריעלער און בעל מלאכה? צי וויל אפשר דער ביוראָקראַט אויסלערנען דעם סוחר, דעם פאַבריקאַנט און דעם האַנדווערקער, ווי אַזוי מען דאַרף נישט פיהרען קיין אונטערנעהמונג? ווי אַזוי מען דאַרף אַרבייטען, כדי צו דערגרייכען דעם גרעסטען דעפיציט? ווי אַזוי מ׳דאַרף אַרבייטען כדי אַרויסצורופען די גרעסטע עמפּערונג פון קאָנסומענט און נישט זיין דאַנקבאַר־קייט? (ווירטשאַפט פון די מאָנאָפּאָלען, פון דער פּאָסט, פון די באַהנען), זאָלען די בעאַמטע, וועלכע פיהרען די באַלעבאַטישקייט פון די באַהנען, וואָס שטעלען מיט זיך פאָר אַ ווערט פון צוויי מיליאַרד זלאָטעס, בעסער היטען, אַז דער דעפיציט פון דער דאָזיגער ריזען־אונטערנעהמונג זאָל זיין אַביסעל קלענער, און זאָלען די נישט אַריינקוקען אין די אויסגאַבען, זאָלען זיי זיך נישט אינטערעסירען מיט דער קאָנקור־רענץ, וואָס העי׳שט אויף דער אָדער יענער ליניע. קאָנקורענץ האָט נאָך קיינעם נישט געשאַדט, געשאַדט האָט גיכער דער מאַנגעל אין קאָנקורענץ. ווען די באַהנען וואָלטען געהאַט אַ קאָנקורענט, וואָלטען די טאַריפען נישט געווען אַזוי הויך און דער דעפיציט וואָלט געווען קלענער. די פאָסט וואָלט נישט געגעבען קיין דעפיציטען, און די ווירטשאַפט פון אַנדערע מלוכה־אונטערנעהמונגען וואָלט געווען איינגעשטעלט אויף דעם וואונש פון קאָנסומענט, וואָס איז אין גרונד גענומען דאַרפען איהם בעדינען אַלע אונטערנעהמונגען.

די דיקטאַטור פון מלוכה־בעאַמטען איבער דעם בירגער וועט זיין אַ פּולשטענדיגע. דער שטייער־עקזעקוטאָר וועט דעצידירען וועמען זיין פערמעגען און דער בעאַמטער, וועלכער וועט פערטיילען קאָנ־צעסיעס, וועט דעצידירען, צי דער געגעבענער בירגער דאַרף בכלל אַרבייטען, וואָס גרעסער עס איז די אַרמעע פון בעאַמטע, אַלץ שווערער איז צו דערגרייכען די ריינקייט און די מנהגים אין זיטען. וואָס גרעסער עס איז די מאַכט פון בעאַמטען, וועל־כער ווערט נאָך שלעכט בעצאָהלט, וועלכער פיהרט שלעכט אויס די געזעצן, אַלץ לייכטער איז די דעמאָראַליזאַציע צווישען די בירגער און אַלץ שנעל־לער קומט פאַר דער דעמאָראַליזאַציע־פּראָצעס צווי־שען די בעאַמטע. וואָס מעהר בעאַמטע, אַלץ מעהר קרובהשאַפט צווישען דער אַדמיניסטראַציע־מאַכט און די בירגער, אַלץ מעהר פּראָטעקציע, און פּריוויל־עגיען פון געזעץ, און וואָס מעהר אַנטיסעמיטיש עס איז געשטימט דער בעאַמטער, אַלץ טיפער לאָזט זיך אַריין דעם שפּיץ פון די אַנטי־בירגערליכע גע־זעצען אין אָרגאַניזם פון דער יודישער בעפעלקערונג.

די פּוילישע רעגירונג מוז וויסען, אַז נאָכ׳ן אַרויסשטויסען די יודען פון האַנדעל האָבען זיי מעהר נישט וואוהין צו גיין! די דייטשע רעגירונג האָט נישט געקאָנט פערטרייבען איהר פּראָצענט פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע איז צוויי־מאָל גלייכמעסיג איבער די פערשידענע צווייגען פון דער אינדוסטריע, האַנדעל, באַנקוועזען, און די פרייע בערופען און אין דער אַדמיניסטראַציע. קיין שום, אפילו דער גרעסטער ביוראָקראַטישער אַפּאַ־ראַט, וועלכער בעזיצט אפילו די סאַמע אייראָפּעאישע מיטלען פון באָיקאָט און פון עקסטערמינאַציע, איז נישט אימשטאַנד צו צוקריגען די צעהן פּראָצענט פון דער יודישער בעפעלקערונג, אַ דאַנק וועלכע דער האַנדעל אין פּוילען עקזיסטירט נאָך. (ז)

די ריזען-ווערק קוזניעצקאסטראי אין סיביר

דער גרעסטער פאבריקען-קאָמבינאט אין אייראפא

איינדריקען פון א פוילישער שריפטשטעלערין

אין איהר רייזע איבער סאָוועט־רוסלאַנד איז די שריפטשטעלערין וואַנדאַ קראַיען, וועמענס אַר־טיקלען מיר האָבען שוין אייניגע מאָל רעפערירט, פערפאָהרען קיין סיביר. דאָ האָט זי בעזוכט די ריזיגע ווערק פון קוזניעצקאָסטראָי, וועלכע שטיי־גען איבער כמעט אַלע גיגאַנטישע אונטערנעהמונגען, וואָס זענען אין פערלויף פון די לעצטע עטליכע יאָהר אויפגעבויט געוואָרען אין רוסלאַנד.

די שרייבערין איז זיך מודה, אַז דאָס, וואָס זי האָט געזעהן אין קוזניעצק און וואָס איז ענט־שטאַנען אין פערלויף פון דריי יאָהר, האָט איהר איבערראַשט און אויפגעטרייסעלט. דאָ איז בע־האַלטען דער שוואונג און די קראַפט פון אַ קטיכיע, וועלכע איז אומשטאַנד אַלצדינג צו בעזיגען און אָפּווישען פון וועג יעטוועדען ווידערשטאַנד. דאָ געפינען זיך די מאַשינען, וואָס זייער צוזאַמענהאַפּ־טיגע קראַפט האָט אַרומגענומען גאַנץ רוסלאַנד, וועלכע זענען געוואָרען דער אָפּגאַנג פון דער רוי־טער רעפּובליק, וועלכע דאַרפען פערענטפערן אַלע טענות וועגן פּראָוואָרפען. דאָ געפינט זיך אַן אונ־געהויערע עלעקטראָ־סטאַנציע מיט די סאַמע נייעסטע טורבינעס און פערטיילונגס־סטאַנציעס, אַ סטאַנציע פון אַ האַלבען מיליאָן קילאָוואַט־קראַפט, די מעכ־טיגסטע עלעקטרישע סטאַנציע פון אייראָפּע און אַזיע.

דאָ אין דעם דאָזיגן גיגאַנטישן קאָמבינאַט די פון פאַבריקען און זאַוואָדען, ווערט פערשטענדליך דעם דער טיפער אמת: דאָ איז שוין נישטאָ קיין אַזיע! דאָ האָבען די מענשען דעם בעוואוסטזיין פון דעם, וואָס זיי טוען, פון דעם, וואָס זיי שאַפען, זיי זענען פעראַנטוואָרטליך דערפאַר, וואָס זיי טוען. זיי שמידען אויס נישט בלויז שטאָל. זיי שמידען אויס דאָס נייע פנים פון אוראַלטען אַזיען.

דער פאַבריקס - קאָמבינאַט קוזניעצקאָ־סטראָי שטייגט שוין איצט איבער אין דער הינזיכט פון פּראָדוקציע דעם בערימטען מאַגניטאָגאָרסק. ער איז אויך שנעלער אויסגעבויט געוואָרען. וועגען דער אונגעהויערער אַרבייט, וואָס איז דאָ אַפּגעטון געוואָרען, קאָן מען האָבען אַן אַהנונג בלויז, ווען מען זעהט עס מיט די אויגען, ווייל אַלע בעשרייבונגען און ציפערען וועלען בלייבען אַ פּוסטער קלאַנג. דאָ האָט מען געדאַרפט אָוועקרייסען בערג פון אָרט, כדי אָוועקצושטעלען אַ פאַבריק. אונטער די פאַב־ריקען האָט מען אויסגעגראָבען טונעלען פאַר ראָד־בעוועגונג. גלייכצייטיג האָט מען געמוזט אויסבויען צאָהלרייכע הייזער פאַר די הונדערטער טויזענטער אַרבייטער, וועלכע וואוינען שוין דאָ. מען האָט גע־בויט צעגעלניעס און טישלעריי־וואַרשטאַטען, פער־וויסט ריזיגע פעלדער, כדי די אַרבייטער זאָלען האָ־בען וואָס צו עסען. און דאָס אַלץ איז געטון גע־וואָרען אין אַ האַלב וויסטען לאַנד, צווישען האַלב ווילדע מענשען, ווייט פון די גרויסע שטעט, אין די שווערסטע קלימאַטישע בעדינגונגען. אויף אַט דעם ווייטיגען אָפּשניט פון דער שווערער אַרבייט האָט מען געוואָרפען די בעסטע שטורם־בריגאַדעס. בריגאַדעס פון העלדען — און די ברי־גאַדעס האָבען געזיגט. אין פערלויף פון דריטהאַלבען יאָהר איז דאָ אָנגעטון געוואָרען אַן איבערמענש־ליכע אַרבייט.

דער קוזניעצקער קאָמבינאַט נעהמט אַרום אַ רייה בעזונדערע פאַבריקען און הוטעס, וועלכע פער־נעהמען אַ שטח פון זעקס קוואַדראַט־קילאָמעטער און זענען אַרומגערינגעלט מיט אַ מויער, וואָס ווערט איצט פערענדיגט. אין קאָמבינאַט געהען אַריין: קאָקס־ברענעריי, גרויסע אויוועגס פון אייזען־גיסעריי, מאַרטענס־אויוועגס, וואָס פּראָדוצירען שטאָל, אַ וואַלצעריי פון שינעס און, ווי געזאָגט, אַ ריזיגע, אויפ׳ן מאָדערנסטען אופן איינגעאָר־דענטע, עלעקטראָוויע, וואָס בעדינט אַלע פאַבריקען און די שטאָט.

די יעהרליכע פּראָדוקציע פון שינעס קאָן שוין היינטיגען טאָג בעדעקען די ליניע אויפ׳ן שטח אַנהויבענדיג פון דער פּוילישער גרעניץ ביז וולאַדיוואָסטאָק. די וואַלץ־ווערק פון קוזניעצקער קאָמבינאַט האָבען נישט, לויט דעם פערנעהם פון דער פּראָדוקציע, לויט דער מאַשינקייט און גרויס פון די מאַשינען, זייער גלייכען אין אייראָפּע. בלויז די גערי־ווערק אין אַמעריקאַ פּראָדוצירען אין אַזאַ ריזיגען מאַסשטאַב.

דער הונגער מארש אויף לאנדאן

און די ריזיגע דעמאנסטראציעס אין הייד-פארק

ס׳איז גרוי, נאַס, קיהל. די גאַסען זענען ווי אויסגעשטאָרבען, דערפאַר געפינט זיך אויפ׳ן גריגעם פעלד אין הייד־פּאַרק אַ ריזיגער המון. פאַהנען, טראַנספּאַראַנטען, טריבונעס, פּאָליציי, רייטער־פּאָלי־ציי, אַמבולאַנסען, וואָס וועט זיין? צי וועט נען ווידער פערטרייבען די דעמאָנסטראַנטען? וועט דאָר דער זיין אַ מהומה, פערוואונדעטע? אַזוי ווי פאַראַ־יאָהרען? ניין, דאָסמאָל איז אַלץ געשעהן אין אַ מוסטערהאַפטער אָרדנונג.

דער המון האָט אַ ציטער געטון. עס גייט דער „הונגער־מאַרש". מעהרסטענטיילס יונגעלייט און מיידלעך, מאַרשירען אין טאַקט פון פּויקען. אַ זעהר פּרימיטיווער אָרקעסטער. זיי זענען געקומען פון צפון שאָטלאַנד, זענען געווען דריי וואָכען אין וועג. אויס־געמאַטערטע, אָרים אָנגעטוענע, אָבער די „הונגער אַרמעע" זעהט אויס מונטער. זיי זינגען דעם אינטער־נאַציאָנאַל. נאָך זיי קומט אַן אָפּטיילונג פון אויטאָס, די אויפשריפטען אויף די טראַנספּאַראַנטען זענען דראָהענדע, פּראָטעסטען, אויסגעשרייען, וואָס זאָגען אָן אַ נייע אָרדנונג. אייניגע זענען ווי איבערגעזעצט פון רוסישען.

דער צוג גייט אָהן אַ סוף. וואָס איז דאָס — עפּעס אַן אַנדער קאָליר? עס שטעלען זיך אויס די גריגע העמדער. דאָס איז די גוואַרדיע פון מאָזאָר

(קאָרעספּאָנדענץ פון לאָנדאָן)

דוגלאַס, דעם אַפּאָסטאָל פון קאַמף מיט די בענק און מיט דער מאַכט פון דער אַנאָנימער פינאַנסיער׳ע, מאַיאָר דוגלאַס פאָדערט די נאַציאָנאַליזאַציע פון די קרעדיטען, ער וויל פערנעמען די באַנק פון ענג־לאַנד, ער האָט זיין טעאָריע וועגען קאָנסומציע־געלד און פאָלקס־דיווידענדע, אָבער דאָס זענען בלויז עפּיזאָדישע געשטאַלטען און בונטען ספּעק־טאַקל. עס פעהלען אויך נישט קיין אַנדערע, וואָס האָבען נישט קיין שום שייכות צום מאַרש, יעדען זונטאָג איז פיל מיט זיי אין הייד־פּאַרק. עטליכע טויזענד מענשען הערען זיך איין צום בעטער, וועלכער שרייט מיט אַ שרעקליכען קול. ס׳איז שווער צו פערשטיין, וואָס ער וויל אייגענטליך. ער פּראָטעס־טירט אויך, אָבער נישט געגען דער רעגירונג, נאָר געגען די פערד־געזעצע און געגען אַזאַרט. נעבען איהם רעדט פייערדיג עפּעס אַ מזרח־מענש מיט אַריענטאַלישער זשעסטיקולאַציע. שוויס רינט פון איהם, ר׳האָט אָראַפּגעוואָרפען די מאַרינאַרקע. דאָס פּובליקום האָט רחמנות אויף איהם.

אַכט גרויסע טריבונעס, ס׳איז שווער אויסצו־קלייבען, וועמען דאָ פריהער צו הערען. צום ערש־טען מאָל געפינען זיך דאָ אויף די זעלבע טריבו־נעס קאָמוניסטען מיט פאָרשטייער פון דער אונ־אָפּהענגיגער אַרבייטער־פּאַרטיי און אַפילו פון דער לייבאָר־פּאַרטיי און פון די טרייד־יוניאָנען (פּראָפ. פעראיינען). דעפּוטאַטען פון פּאַרלאַמענט — דער הויכער, דאַרער מענסטאַן, דער יונגער זייל פון דער לייבאָר־פּאַרטיי ביוון און די פייערדיגע מיס ווילקינסאָן — איינאייגעם מיט׳ן קאָמוניסט האַרי פּאָליט. דער צווייטער אינטערנאַציאָנאַל האַנד ביי האַנד מיט׳ן דריטען. צי איז דאָס אַ צייכען פון דער צייט?

עפּעס ענגליכעס האָט זיך אָנגעהויבען אין פראַנקרייך, בעת די לעצטע אונרוהען. דאָ אָבער ווירט מען דיזעלבע ערשיינונג ביי נישט קיין דראַ־מאַטישע פּאַסירונגען, ווייל דער „הונגער־מאַרש" איז נאָר אַן עפעקטפולע פּראָפּאַגאַנדע פון קאַמף מיט דער רעגירונג צוליב׳ן געזעץ וועגען די אַר־ביטסלאָזע.

פּאָליציי האָט זיך פערהאַלטען פּונקט אַזוי רוהיג, ווי די דעמאָנסטראַנטען. שפּאַצירענדיג פון איין טריבונע צו דער צווייטער, האָט מען געקאָנט הערען פיל פּיקאַנטע און נישט־פּאַרלאַמענטאַרישע ווערטלעך אויפ׳ן אַדרעס פון דער רעגירונג. בעזונ־דערס האָט מען געשפּאָט פון געוועזענעם חבר ראַמ־זיי מאַקדאָנאַלד.

די פּאָליציאַנטען האָבען אויפגעשטעלט די אויר־ערען, אָבער קיין זאַך האָט זיי נישט אַרויסגעבראַכט פון דער אָלימפּישער רוהיגקייט. ביידע צדדים האָ־בען, ווייזט אויס, בעשלאָסען זיך נישט צו פּראָוואָ־צירען. און דערפאַר איז די דעמאָנסטראַציע געווען אַ מוסטער פון דיסציפּלין, אַלץ איז פּאָרגעקומען לויט׳ן פּלאַן און אַלע זענען געווען צופרידען. די אָרגאַניזאַטאָרען — ווייל מ׳האָט זיי געלאָזט זיך אויסרעדען וויפיל זיי האָבען נאָר געוואָלט, די די־כערהייטס־מאַכט — ווייל די אָרדנונג איז נישט געשטערט געוואָרען. אויף 50 טויזענד בעטיי־ליגטע האָט מען אַרעסטירט ס. ה. דריי פּערזאָן און דאָס אויך אויסער דעם הייד־פּאַרק.

וועגען וואָס האָט מען גערעדט? דער הויפּט־לאָזונג, וואָס האָט זיך געטראָגען פון די טריבונעס, איז קודם כל געווען דער פעראייניגטער אַרבייטער־פראָנט אין קאַמף געגען קאַפּיטאַל און פאַשיזם. מ׳האָט אַטאַקירט דאָס ביידע געזעץ וועגען אַרבייטס־לאָזע, ווי אַן אַרויספאָדערונג, וואָס איז געוואָרפען געוואָרען דורך דער רעגירונג. מ׳האָט געשוואוירען סאָלידאַרישקייט מיט דעם פראַנצויזישען און עסטער־רייכישען פּראָלעטאַריאַט. מ׳האָט געמאַכט דעמאָנ־סטראַנטען אויף אַדרעס פון מאָסקווע. נאָך זיבען זע־גען די צוגען אָוועקמאַרשירט פון הייד־פּאַרק רוהיג און אין אָרדנונג, אַזוי ווי זיי זענען געקומען. (ס.פ.)

גרויסע יודישע באָדען-קניות אין צפון-א"י

ירושלים. (יט"א) אַ קאָנסאָרציום, וואָס איז געבילדעט געוואָרען דורכ׳ן אַמעריקאַנער ריכטער בערנאַרד א. ראָזענבלאַט, איב״ש. דזשאָזעף לעווי און אייניגע אַנדערע פינאַנץ־לייט, האָט דורכגע־פיהרט גרויסע ערד־קניות אין דיסטריקט חיפה טבריה פון די גיטער, וואָס זענען געבליבען בירושה נאָך דעם גראַף סעלים דזשעדזשיר פון אַלעקסאַנדריען. גראַף סעלים דזשעדזשיר האָט אין 1925 איינגעקויפט גרויסע ערד־שטחים אין צפון־א״י. בעת ער איז געשטאָרבען אין 1927, זענען זיינע א״י־גיטער גע־בליבען אונבענוצט. ערשט אויפ׳ן יסוד פון אַנ־אורטייל פון ענגלישען געהיימען מלוכה־ראַט (פּריווי־קאָונסיל) האָבען זיינע יורשים געקענט איבערנע־מען אין זייער רשות דעם ירושה־באָדען אין סעפּ־טעמבער 1933.

דער באָדען, וואָס איז איינגעקויפט געוואָרען געוואָרען דורך דעם דערמאָנטען יודישען קאָנסאָר־ציום בעשטעהט פון פאָלגענדע שטחים: 4000 דונאַם אין סמח (סאַמאַק). אַ שטח, וואָס גרייכט פון דער איזענבאַהן־סטאַציע ביז די גרענעצען פון דער קאָלאָניע דגניה, — עטליכע טויזענד דונאַם אויף דעם וועג חיפה—טבריה, — 140 דונאַם, וואָס פערבינדען די חיפה׳ער יודישע פאָרשטאָט הדר־הכרמל מיט דעם הר־הכרמל, — 200 דונאַם ביים קישון צווישען חימה און דעם גרויסען באָדען־קאָמפּלעקס פון קרן־קימת ביים מפרץ־חיפה (עמק־זבלון), — 100 דונאַם אויף דער גרעניץ פון בת־גלים, — און לסוף 450 דונאַם אין די גרעניצען פון דער שטאָט טבריה.

לאָדז
9 מערץ 1934

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז
9 מערץ 1934

ערב אַנאַרכיע?

פון לעאָ העניג

אייראָפּע איז אַצינד אין אַ מצב, וועלכער קען באַצייכנט ווערן אַלס ערב אַנאַרכיע.

אין אַזאַ רוהיגן, צערודערטן צושטאַנד, אין וועלכן אַלעס אוממעגליכסטע איז מעגליך געוואָרן, איז אייראָפּע שוין נישט געווען אין די לעצטע פאַר יאָהרהונדערטער. אַלעס איז מעגליך און איבעראַל ריכט מען זיך אויפן ערגסטן.

אַלעמענס בערווען זענען לויז געוואָרן און הענגען, ווי צוריסענע סטרונעס. אַ פּאַטאַלע אַפּאַטישקייט, און ווילענלאָזיגקייט הערשט איבעראַל.

קיין מאָראַלע ווערטן, מענשליכע לעבענס, מענשליכע ווירדע זענען אַצינד די ביליגסטע אַרטיקלען.

עס קענען אַצינד פאַרקומען די שוידערליכסטע אכזריות׳ן און מען זאָל נישט באַרגען זיי נישט פּראָטעסטירן, באַר מען זאָל זיי אויך אַזוי נישט פּראַגמאַטיש פאַרטיידיגען.

דאָס אייראָפּעאישע געוויסן איז קיינמאָל נישט געווען אַנ׳איבעריגער מפונק און לעבטענס, ד. ה. איצט, פאַר אונזערע אויגען האָט דאָס אייראָפּעאישע געוויסן אויך די פייגענבלעטער איינציגווייז אָנגעהויבן פערלירן. אין קולטורעלע אייראָפּעאישע מדינות, וועלכע פלעגן זיך באַצאַקן מיט זייער מוזיק, קונסט און פילאָזאָפיע קומען אַצינד פאַר אַכזריות׳ן, מאַסען־מאָרדען און פון פרויען און קינדער.

און די ציוויליזירטע פעלקער זעהען עס אַלעס גאַ, פּינטלען מיט די אויגען, און קוקן זיך מיט מורא אום: ס׳זאָלן חלילה ביי זיי אויך די שענדלעכע מעשים נישט אויסברעכען.

עפּעס אַזאַ פּאַטאַלע רעזיגנאַציע הערשט, דאַכט זיך, אַצינד איבעראַל, ווי פאַר אַ גאַטרליכער קאַטאַסטראָפע, וואָס מען קען זי נישט אָפּשטעלן, און מען קען פון איהר נישט אַנטלויפען: אַן ערד־ציטערניש; אַ באַרג גליטשט זיך אַראָפּ און דראָהט אייער הויז, אייער גאַס, אייער שטאָט.

וואָס קען מען טון? שטעהט מען און מען וואַרט. אין מען האָט מורא עפּעס צו טון: טאָמער וועט יעלכע עס איז אַקציע נאָך דערנעהנטערן די שרעקליכע קאַטאַסטראָפע.

דאָס איז, ווייזט אויס, די מענטאַליטעט פון די פאַר רעגירונגען, וועלכע זענען נאָך לעה פּתה נאָרמאַלע, דעמאָקראַטישע. מ׳האָט מורא זיך אַריינצומישען, טאָמער וועט עס נאָך מאַכען ערגער. ווערט דערווייל אַלץ ערגער און ערגער.

עס וואַקסען פּרעצעדענטע, אויף פּרעצעדענטען, שטומע הכשרים אויף די באַרבאַרישסטע פּעולות און אכזריות׳ן.

די פאַר נאָרמאַלע דעמאָקראַטישע רעגירונגען האָבען זיך נישט געוואָלט אַריינמישען „טאָמער וועט ווערען ערגער”. דער פעלקער־בונד האָט זיך נישט געוואָלט צופיל אַריינמישען, טאָמער וועט ווערען ערגער. און יאַפּאַן האָט געטון, וואָס זי האָט געוואָלט, און דייטשלאַנד האָט באַנוצט דעם ביישפּיל פון יאַפּאַן און איז אַרויס דעמאָנסטראַטיוו פונ׳ם פעלקער־בונד, און מוסאָליני האָט שוין געזאָגט, אַז מען דאַרף דעם פעלקער־בונד רעפאָרמירען.

אויב, אַז ס׳איז שוין איצט קיין פעלקער־בונד נישטאָ.

אַמאָל האָבען די גרויס־מאַכטען געוואָגט צו פּראָטעסטירען געגען די אכזריות׳ן פון טערקיי, צום ביישפּיל.

היינט האָבען זיי זיך מורא אַריינמישען, טאָמער וועט עס מאַכען ערגער. און, אַז היטלער האָט געקענט טון, וואָס ער האָט געוואָלט; און אַז דער „גרויסער” היטלער קאָן, קען שוין דער „קלייגער” דאָלפוס אויך.

און עס וואַקסען פּרעצעדענטען נאָך פּרעצעדענטען. ביז מען געוואוינט זיך צו די גרויזאַמסטע געשעהענישען און עקסצעסען.

די ווערען זוי געוועהנליכע נאָרמאַלע געשעהענישען, אויף וועלכע מען קען זיך שוין ריכטען איבעראַל, און צו די זיכערסטע און דעמאָקראַטישסטע מדינות אַפילו.

דאָס אומנאָרמאַלע ווערט און איבערעט נאָר נאָרמאַל, דאָס אויסערגעוועהנליכע — געוועהנליך. און ביי דעם וועט עס אַוודאי נישט בלייבען שטעהן. די אָפּגעשטעמפּטע מאָראַלישע געפיהלען וועלען דאַרפען נאָך שטאַרקערע עמאָציעס, איבערלעבונגען זיי אויפצורעגען, אויפצוועקען, אַז מען זאָל אַפּאַטיצאַנעלע פּאַרטייען פערטיליגען, אויסראָטען ווי אַ שונא בשעה אַ קריג, מיט הויבצער׳ס און אַרטילעריע, פאַרוואָס זאָל מען געגען זיי אויך נישט קענען נוצען אַעראָפּלאַנען, נישט קוקענדיג דערויף, וואָס מען קען זיך אַליין אויך און אין יוגנס מיט די בעגראַבען.

אַז ווי עס ווייזט אויס, פערליערען היינטיגע פּאָליטיקער יעדען סימן פון לייטישקייט, פון אַנשטענדיגקייט, ווען ס׳קומט צו אַ קאַמף מיט אַ פּאָליטישען שונא. „אַלעס איז כשר בשעת מלחמה”.

אַז דער הכשר איז שוין איבערגעטראָגען געוואָרן אויך אויפ׳ן געביט פון אינערליכע פּאָליטישע צאַנקערייען. אַמאָליגע דעמאָקראַטישע פּאָליטיקער און רעגירונגען פלעגען ציילען קעפּ, היינטיגע מאָדערנע פּאָליטיקער און רעגירונגען האַלטען בעסער פון האַקען קעפּ.

און מען האַקט, אויף וואָס דיי וועלט שטעהט.

און דער עולם איז שוין אַזוי צוגעוואוינט דערצו, אַז אַזעלכע ביזעס זענען שוין אַפילו נישט קיין סענסאַציעס. מען לייענט אין די צייטונגען וועגן די גרויזאַמסטע באַרבערייען און מען ווערט אַפילו נישט אויפגערעגט פון פיקאַנטע גערייכט פּראָצעסען.

דער נאָרמאַלער געוועהנליכער בירגער וואָס דאַכט זיך שוין גאָרנישט איבערראַשט ווערען. וואָס ער וועט זיך אויפכאַפּען און איין שעהנעם פריה מאָרגען און ער וועט לייענען אין זיין צייטונג, אַז שוין: ס׳איז אויסגעבראָכען אַ נייע וועלט־מלחמה; צי ער האָט ביי זיך אין דער היים אַ נייעם דיקטאַטאָר. אַז ייגע בערווען זענען שוין לויז און שלאַבעריג, זיין ווילענס־קראַפט אַטראָפירט. און מענשליכע לעבענס זענען אַצינד שפּאָט ביליג; נאָך ביליגער מענשליכע ווירדע.

מען האָט איהם אַזוי פיל, און אין די שוואַרצסטע פאַרבען, געמאָלט די נעכסטע וועלט־מלחמה, אַז ער האָט, שוין פאַר איהר קיין מורא נישט, אַז ער איז שוין צו איהר מכוּן ומזומן.

ער האָט זיך אַזוי פיל אָנגעלייענט וועגען די שרעקען פון דיקטאַטור, אַז ער איז שוין צו די גע־געוואוינט נאָך אידער ווי האָבען זיין שיקזאַל אַרי בערגעטראָטען.

אַזוי פיל דיקטאַטאָרען אַצינד אין אייראָפּע — און זיי האַלטען זיך און מעהרען — אַז ס׳האַלט אַן שמעקען מיט אַנאַרכיע, מיט׳ן אונטערגאַנג פון אַ גרויסער מענשליכער ציוויליזאַציע.

ויכּוח צווישן חסידים און מתנגדים

פון מנשה אונגער

צו דעם גרויסן ויכּוח צווישען די חסידים און משׂכּילים אין וואַרשאַ האָבען זיך געגרייט ביידע לאַגערען. די „משׂכּילים”, וועלכע האָבען אַלע גוט געקאַנט פּויליש, האָבען גערעכענט, אַז אין דעם ויכּוח וועט זיך זיי שנעל איינגעבען צו באַזיגען די חסידים, וועלכע האָבען שוואַך געקענט פּויליש. דאָך, כּדי צו זיין איינגאַנצען זיכער אין זייער נצחון, האָבען זיי אויסגעקליבען דעם בעוואוסטען רעפאָרמאַטאָר אַנטאָני אייזענבוים, וועלכער איז געווען דירעקטאָר פון דער וואַרשאַווער ראַבינער־שולע.

דער „חידושי הרי״ם” ווידער, דער פאָרשטעהער פון די חסידישע יידען אין וואַרשאַ, האָט מורא געהאַט אויף זיך אַליין צו בעהמען דעם ויכּוח מיט׳ן אַסימילאַטאָר, הגם ווענען די עיקר־פּראַגען האָט ער קיין שום פּחד נישט געהאַט. ער האָט געקאַנט מיט זיין חריפות און גאונישקייט צוברעכען באַלד ביים אָנהויב ויכּוח דעם פאָרשטעהער פון די משׂכּילים. דער „חידושי הרי״ם” האָט זיך אָבער געשראָקען, וואָס ער האָט נישט בעהערשט אַזוי גוט די פּוילישע שפּראַך, דאָס וואָלט געקענט שלעכט ווירקען אויפ׳ן אויסגעקליבענעם פאָרזיצער פון דעם ויכּוח, דער גראַף סטאַשיץ.

דער „חידושי הרי״ם” האָט אַרומגעוואַנדט אין וואַרשאַ אַ פּאַסיגען מענש, וואָס זאָל קאָנען פאַרטיידיגען די חסידים, ביז עס איז איהם געקומען אין געדאַנק צו הילף דער משומד חנא האַנע, וועלכער האָט געוואָלט פאַרטיידיגען די חסידים.

דער משומד חנא האַנע איז געווען אַ גאָר איבערעסאַנטער טיפּ. חנא איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1791 אינ׳ם שטעטעל קוזמיר ביי זיין פאָטער ר׳ יחזקאל האַנע, וועלכער איז געווען דער מגיד פון שטעטעל און אַ היסער חסיד פון „חוזה”, ר׳ יעקב־יצחק פון לובלין.

צו זעקס יאָהר האָט שוין חנא געלערענט ש״ס און פּוסקים. דער פאָטער פלעגט דאָס קינד מיט־נעהמען צום רבי׳ן פון לובלין, וועלכער פלעגט בע־וואונדערען זיין שאַרפען מוח. דער „חוזה” פלעגט אָבער זאָגען, אַז אַזאַ הכשיט דאַרף האָבען גרויס שמירה”. צו צעהן יאָהר איז חנא אַ חתן געוואָרען מיט׳ן גרעסטען גבירי׳ס טאָכטער פון זיין שטעטעל, און צו דרייצעהן יאָהר האָט מען איהם שוין חתונה געמאַכט.

חנא׳ס שווער איז געווען צופרידען פון זיין איידעם, וועלכער האָט פאַר איהם געשריבען אַלע בריף צו די פערשידענע פּריצים. אָבער כאָטש חנא האָט שוין געקאָנט אַ פּאָר שפּראַכען, האָט ער זיך ווייטער געפיהרט אַזוי פרום, ווי פריהער. ער איז ווייטער געפאָהרען צום רבי׳ן פון לובלין און זיך געהאַלטען צוזאַמען מיט די לובלינער חסידים. ביז איינמאָל, ווען חנא איז געווען אין לובלין, איז איהם איינגעפאַלען אָפּצוטון אַ שפּיצעל דעם רבי׳ן.

ווען דער רבי איז געגאַנגען אין מקוה אַריין, האָט זיך חנא אַריינגעכאַפּט אין רבי׳נס חדר מיוחד און האָט אַריינגעלעגט אַ בריוועלע אין דעם רבי׳נס ווייסער אטלאַסענער קאַפּאָטע.

דאָס בריוועל איז געווען געשריבען אויף פאַרמעט מיט גע׳כתיבה׳טע אותיות און פערזיגעלט מיט טריפּוואַקס אויף וועלכען עס איז געווען אויסגעקריצט דער שם־הויה. אויף דער אויסווייניגסטער זייט פון דעם בריף איז געווען אָנגעשריבען: „פּתקא מן שמיא לבּרי רחמאי יעקב יצחק” (אַ צעטעל פון הימעל צו מיין געליבטען זוהן יעקב־יצחק).

ווען דער „חוזה” האָט פרייטאָג־צונאַכטס קידוש געמאַכט, האָט ער דערפיהלט דעם בריף אין דער קעשענע. ער האָט אָבער זיך נישט וויסענדיג גע־מאַכט. באַלד נאָך קידוש האָט ער דעם בריף אַרויס גענומען פון קעשענע און איהם בעהאַלטען אין זיין טיש קעסטעל אַריין.

מוצאי־שבּת נאָך הבדלה האָט דער רבי אַריינגערופען צו זיך אַ פאַר געעהלטע חסידים, צווישען זיי אויך חנא׳ן, און זיי געוויזען דעם פערזיגעלטען בריף. חנא איז געווען זיכער, אַז ער האָט דאָ שוין אָפּגענאַרט דעם רבי׳ן, ווייל דער רבי האָט געמאַכט אַ תמימות׳דיגע מינע און געזאָגט צו זיי־ נע חסידים: „איהר זעהט, וואָס פאַר אַ רבי׳ן איהר האָט? בריף פון הימעל שיקט מען איהם איבער!”... הערנאָך האָט דער רבי פאַרזיכטיג געעפענט דעם בריף און האָט פאַרגעלייענט פאַר די חסידים דעם איבערגעלעגט:

„יעקב יצחק בני, אַתּה הוא מלכּא משיחא, תקע בשופר גדול ולך כּנוס את כּל היהודים להוליך אותם לארץ ישראל” (יעקב יצחק, מיין זוהן, דו ביזט דער מלך־משיח. בלאָז מיט אַ גרויסען שופר און געה קלויב־צונויף אַלע יודען, זיי צו פיהרען קיין ארץ־ישראל).

אויף די חסידים, וואָס האָבען געהערט דעם רבי׳ן לייענען דעם בריף, איז געפאַלען אַ געוואַלדיגער פּחד, נאָר בלויז חנא איז געשטאַנען און זיך קאַלט צוגעקוקט, וואָס דער רבי וועט ווייטער טון.

דער רבי האָט טאַקע גוט אַריינגעקוקט אין אַלעמענס פּנ׳ים׳ער און האָט געזאָגט „די חתימה פון אויבערשטען איז אַ פאַלשע. די חכמים זאָגען: „חותמו של הקבּ״ה אמת” — האָט זיך דער אויבער שטער געדאַרפט אונטערשרייבען: — „אמת” און נישט מיט׳ן שם! דאָס האָט אַוודאי נישט געוואוסט דער בעהאַלטענער אפּיקורס חנא — האָט דער רבי זיך שוין געווענדעט צו חנא׳ן — און געוואָלט מיר אָפּטון אַ שפּיצעל”.

נאָך דעם זעלבען אויפטריט איז חנא אַנט־לאָפען פון לובלין און שוין מעהר צום רבי׳ן נישט געפאָהרען. די חסידים האָבען זיך דערווייטערט פון איהם און ער האָט אָנגעהויבען אַלץ מעהר און מעהר צו לערנען וועלטליכע לימודים און איז אַלץ אַ־ען ער אַרויסגעטרעטען אַלס אַפּיקורס.

מיט אַ בריף פון פירשט טשאַרטאָריסקי איז חנא אָנגעקומען צום פּראָפעסאָר אַדאַם כמיעלעווסקי, וועלכער איז געווען בעקאַנט אַלס קענער פון דער העברעאישער ליטעראַטור. חנא איז דאָ אויפגענומען געוואָרען מיט אָפענע אַרעמס און איז באַלד געוואָרען צענזאָר ביים וואַרשאַווער „באַמיעסטניק” ער איז געוואָרען אַנ׳אָדם חשוב ביי אַלע רעגירונגס מענשען און האָט אַ סך טובות געטון יודען.

אַט צו דעם משומד חנא האָט זיך געווענדעט דער „חידושי הרי״ם”, ער זאָל אָנוועזענד זיין ביים ויכּוח, וואָס דער אַסימילאַטאָר אייזענבוים וועט פיהרען מיט׳ן „חידושי הרי״ם”.

דער דאָזיגער ויכּוח איז געפיהרט געוואָרען נישט זעהר ווירקזאַמליך. דער „חידושי הרי״ם” האָט נאָר געדאַרפט בעווייזען, אַז די טענות פון די מתנגדים געגען די חסידים זענען נישט קיין ריכטיגע, און ווייל דער בעשולדיגער פון די חסידים, אייזענבוים, איז געווען אַ שטיק עם הארץ אין יודישען דין, איז דעם „חידושי הרי״ם” לייכט געווען איהם צו בעזיגען.

אין פערלויף פון זיבען טענות געגען די חסי־דים האָט אייזענבוים פאָרגעוואָרפען, אַז די חסידים געוואוינען צו דעם המון נישט צו אַכטען די דינים פון דער תורה, און דאָס מוז שלעכט ווירקען אויף דער מאָראַל, ווייל, ווען אַ געוועהנליכער יוד זעהט, אַז מען מעג עובר זיין אויף איין דין, איז ער זיך שוין הערנאָך מתּיר עובר צו זיין אויף אַנדערע דינים ווי אַ שטייגער, גנב׳ענען און אַנגאַ׳ען, וואָס עס איז שעדליך נישט בלויז פאַר יודען, נאָר פאַר דער מלוכה און פאַרן פּוילישען פאָלק; די חסידים גלויבען אויך צופיל אין דעם צדיק, און דערפאַר ווערען זיי פערוואַנדעלט אין געצענדינער. די פערדלאָזען זייערע פאַמיליעס אויף גאַנצע וואָכען און ליגען אַפּ ביי די רביים, וועלכע ווירקען שלעכט אויף די חסידים און פערשטאַרקען אין זייערע הערצער דעם פאַנאַטיזם.

דער „חידושי הרי״ם” האָט די נאַרישע בעשולדיגונג צוקלאַפּט. קודם כּל, האָט ער אויפגעוויזען, אַז די חסידים זענען נישט עובר אויף קיין שום דין פון דער תורה, אדרבא, די משׂכּילים ערלויבען זיך צו טון אַזעלכע זאַכען, וואָס זענען געגען דעם יודישען דין.

די חסידים גלויבען טאַקע אין די צדיקים, אַז דורך זייערע תּפילות קאָן מען געהאָלפען ווערען. אָבער די צדיקים לערנען נישט קיין שום שלעכטע מידות די חסידים, נאָר אדרבא, איהרלען זיי אויס זייערע הערצער.

וואָס שייך פאַנאַטיזם, זענען די חסידים אויך גרויסע פאַטריאָטען.

נאָכ׳ן דאָזיגען ויכּוח האָט דער באַמיעסטניק אַרויסגעגעבען אַ דעקרעט, לויט וועלכען עס ווערט אָפּגעשאַפט די גזירה געגען חסידיזם.

די שמחה צווישען די חסידים, איז, פאַרשטענדליך, נאָכ׳ן נצחון פון „חידושי הרי״ם”, געווען אין לשער.

גערשוני דער רעוואָלוציאָנער און דער מענש

פֿון ש. ניגער

— 2. —

זאָט פֿאַרשטאַנען זיך, אַז זײַנע חברים און פֿאַרערער רעדן וועגן גערשונין, ווי וועגן אַ העלד, און עס איז זיכער געווען אין אים עפּעס העראָאישעס. אָבער כּדי אים צו פֿאַרשטיין און אָפּצושאַצן, גיכט נאָר צו באַוואונדערן, איז וויכטיק צו קענען די געוויינלעכע מענטשלעכקייט, ניט בלויז די העראָאישע שטריכן פֿון זײַן כאַראַקטער.

פֿאַר אָט דער געוויינלעכער „מענטשלעכקייט" זענען אויך דאָ אין דעם בוך אַ היבש ביסל דאַטען. זיי זענען צעזייט און צעשפּרייט איבער די פֿאַרשידענע אַרטיקלען און עס וואָלט גוט געווען זיי צונויפֿצוזאַמלען. צוליב דוחק אין פּלאַץ, וועל איך זיך מוזן באַגנוגענען נאָר מיט אַ טייל פֿון אָט די כאַראַקטעריסטישע שטריכן און פֿאַקטן. איך וועל אָנווײַזן אויף די פֿון זיי, וועלכע זאָגן עדות, אויף דער רײַכקייט און סתירה'דיקייט פֿון גערשונים פּסיכאָלאָגיע.

גריגאָרי גערשוני איז געווען אַ שטרענגער, אַ האַרטער, אַן „שטאָלענער", אַן „אײַזערנער" מענטש צו גלײַכער צײַט איז ער געווען ווייך, צאַרט, שיער ניט סענטימענטאַל.

ער איז געווען אַ רעאַליסט, אַ פּראַקטיקער און צוגלײַך אַ פּאָעט, אַ ראָמאַנטיקער, אַ פֿאַנטאַזיאָר.

זײַן שטאַרקן כאַראַקטער, זײַן „אײַזערנעם ווילן" האָט ער אַרויסגעוויזן ווען ער איז געווען נאָך אַ קינד, זיבן יאָר אַלט. ער האָט זיך אויסגעגליטשט און צובראָכן אַ פֿוס, „און ווען דער דאָקטאָר האָט גענומען איינבינדן דעם פֿוס אין ברעטלעך, האָט דאָס יונגל, ניט קוקנדיק אויף דער 'מורא'דיקער פּײַן, קיין איין קלאַנג ניט אַרויסגעגעבן, ניט וועלנדיק וויי טון דער מאַמען".

פֿון איין זײַט אַ גרייטקייט איבערצוטראָגן — און מאַכן אַנדערע איבערצוטראָגן — די גרעסטע יסורים און פֿון דער אַנדערער זײַט — אַ נישט ווילן וויי טון אַ באַהענטן און בכלל אַן אומשולדיקן מענטשן.

מדת הדין ומדת הרחמים אין איין פּערזאָן.

אָבער נישט נאָר אין דעם האָט זיך אויסגעדריקט די ווייכקייט און ווערשפּרעכלעכקייט פֿון זײַן נאַטור. עס זענען דאָ אַנדערע אַנטיטעזן.

אָט איז ער קלאָר, פּראַקטיש, ביז גאָר אויסגערעכנט, טרוקן — און אָט שרײַבט ער די „חרובֿ'ע האַמבע" אין פֿערזן און פּראָקלאַמאַציעס איז פּראָזע, וואָס איז פֿול מיט רעוואָלוציאָנער־ראָמאַנטישער און מליצה'דיקן פּאַטאָס, אָט איז ער גייסטיק ניכטער און — אָט שיכּור.

לײַדן, לעבנס זענען, דאַכט זיך, גאָרנישט פֿאַר אים, ער רעכנט זיך נישט מיט זיי. אָבער — „ביי קיין איינעם פֿון די העכסטע ערנסטע מאָמענטן אין זײַן לעבן האָט אים נישט פֿערלאָזט דעם געדאַנק וועגן זײַנע עלטערן, און די צייכנס פֿון זײַן ליבע צו זיי, ביי איניקע געלעגנהייטן, זענען אַזוי רירנדיק, אַז קיין בעסערע עדות דאַרף מען גאָרנישט, אַז אין דער נשמה פֿון דעם מורא'דיקן קעמפֿער האָט געשלאָגן אַ קוואַל פֿון צערטלעכקייט.

אָדער איז קאַמף און צערטלעכקייט, דאַס און ליבע נישט קיין סתירה? אפשר איז עס נאַטירלעך, אַז מען זאָל דעם פֿירער פֿון דער גרויסער טעראָריסטישער אָרגאַניזאַציע אין רוסלאַנד, פּלוצלונג, ווען ער איז געקומען קיין אַמעריקע, געפֿינען אין אַזאַ לאַגע, אין וועלכער מ. קאַץ האָט אים אַמאָל געפֿונען: „ווען איך האָב דערצײלט ער. געעפֿנט די טיר פֿון מײַן וווינונג, האָב איך דערזען, ווי אַ מענטש ליגט אויף דער פּאָדלאָגע און אַרום אים זענען מײַנע קינדער. איך גיב אַ קוק — עס איז גערשוני. איך בין געוואָרן בשתּומם. אויף אַזאַ יונגלישקייט האָב איך זיך נישט גערעכנט.

העראָאיזם — און יונגלישקייט. אפשר איז עס גאָרנישט קיין ווידערשפּרוך? פֿאַרקערט, אפשר פּאַרט זיך, דאָס גאָר?

רעוואָלוציע איז רעוואָלוציע, מיט רעוואָלוציע שפּילט מען זיך נישט. דאָ איז נישטאָ קיין אָרט פֿאַר סענטימענטאַליזם, אָבער... די מינסקער לאַנדס־לײַט — „די מינסקער — דאָס איז עפּעס אַנדערש, די מינסקער — דאָס איז אייגן בלוט", און דאָס פּנים האָט אַזוי פֿרײַנטלעך געשמייכלט".

די מורא'דיקע אָנגעשטרענגטקייט פֿון קאַמף, דאָס גרויסע געפֿיל פֿון פֿעראַנטוואָרטלעכקייט האָט, ווי אַ נאַטירלעכער קאָנטראַסט, געמוזט האָבן מיט זיך ברענגען פֿון ווייכקייט, פֿון הומאָר און איראָניע.

אַ מענטש, וואָס האָט געהערשט איבער אַנדערע, האָט געמוזט האָבן מאָמענטן, ווען ער האָט זיך אַליין געלאָזט בעהערשן פֿון עפּעס, מאָמענטן פֿון נאָכגיביקייט.

אַ צוריקגעהאַלטענער, אַן אײַנגעהאַלטענער, אַ שווײַגער, האָט ער געמוזט זיך צעפּעפֿענען און אַ שטראָם טאָן און אַ גאַס טאָן און פֿערפּלייצן און פֿערכאַפּן אונז מיט ברענענדיקע רייד, ווען עס איז געוועזן אַ „צײַט צו רעדן". עס האָט זיך דאָך געמוזט אָנזאַמלען ברען־שטאָף, פֿײַער, התלהבֿות, דבֿקות, עקסטאַז אין דער נשמה פֿון איינעם, וואָס ווען ער האָט געוואַרט אויף דער תּליה, איז „די אײַנציקע זאַך, וואָס אים איז געווען אומאַנגענעם, איז געווען דאָס, „וואָס דער הענגער גיט זיך דעם תּליון נישט איבער איין. אַמאָל רײַסט מען זיך אָפּ פֿון שטריק, אָדער מ'מאַטערט זיך אָן אײַדער מ'ווערט דערשטיקט. איך האָב געקענט קריגן אַלע ביכער, וואָס איך האָב געבעטן, אַלזאָ האָב איך בעקומען עטלעכע ביכער פֿון דײַטשע געלערנטע וועגן טויט פֿון געהאַנגענע, וועגן דער פּסיכאָלאָגיע פֿון די לעצטע מינוטן א. אַז. וו. אין דײַטשער פּראָפֿעסאָר רעכנט אויס ווי הויך די תּליה דאַרף זיין, ווי לאַנג די שטריק, אַז מען זאָל אויפֿן שטעל טויט ווערן. דאָס אַלץ האָב איך געלייענט מיט אַ קאַלטבלוטיקן אינטערעס, אַזוי ווי עס וואָלט געווען אַ גאַנץ געוויינלעכע, וואָכעדיקע זאַך. מען האָט מיר דערלויבט צו האָבן אַ טאָפּעל מיט אַ גריפֿעל, אום צו קענען פֿערברענגען די צײַט אין שרײַבן און מעקן. אַלזאָ, פּלעג איך דאָס רובֿ זיצן און מאָלן אַ תּליה מיט אַ געהאַנגענעם, ווערליג די ערקלערונג פֿון יענעם פּראָפֿעסאָר".

אַ נשמה, וואָס האָט אין זיך אַזאַ רויִקייט, מוז דאָך אַמאָל אויפֿשטורעמען.

אָבער — ווי פֿאַראייניקט זיך עס רויִע מיט שטורעם, העראָאיזם מיט קינדישקייט, אײַזערנער ווילן מיט ווייכקייט, טעראָר מיט סענטימענטאַליטעט, האַס מיט ליבע?

און וואָס איז מיט דעם סינטעז, אויף וועלכן עס ווינקען אַן כמעט אַלע, וועלכע שרײַבן וועגן גערשונין: „פֿלאַמענדיקער ענטוזיאַזם פֿון אַ גלויבן און קאַלטער, קלאָרער גאַנג פֿון אַ פּאָליטישן פֿירער", „אַ הייס האַרץ מיט אַ קאַלטן שכל"?

די אָנטיילנעמער אינ'ם זאַמלבוך קאָנסטאַטירן דעם פֿאַקט פֿון דער דאָזיקער פֿאַראייניקונג, פֿון דעם דאָזיקן סינטעז. ווי אַזוי דער דאָזיקער פֿאַקט איז רעאַליזירט געוואָרן, וואָס פֿאַר אַ סאָרט לעבן איז געווען אָט דאָס גערשוני־לעבן, וואָס האָט מיט זיך פֿאַרקערפּערט אָט די צונויפֿגיסונג פֿון געגענזעצלעכע כאַראַקטער־שטריכן — אויף דער פֿראַגע וועט קאָנען ענטפֿערן נאָר אַ קינסטלער, אַ ראָמאַניסט, וואָס זײַן טעמע וועט זיין: „גערשוני".

ער וועט שוין אויך דאַרפֿן פֿאַרענטפֿערן די מאָראַליש־פּסיכאָלאָגישע פֿראַגע, — די פֿראַג וועגן מילדקייט און גרויזאַמקייט אין איין פּערזאָן, די פֿראַגע פֿון ליבע, ווי אַ ציל, און מאָרד, ווי דאָס מיטל צום ציל.

אָבער אויך פֿאַר אָט דער רעטעניש וועט ער אין בוך געפֿינען מאַטעריאַל.

וואָרטשע הויזנצייַג ביים עקזאַמען!...

אָדער: סוחרים — אין חדר אַרײַן!

פֿון י. אַבערזשאַנעק

וואָס זאָגט איהר נישט, רבותי, צו מײַנע גליקן? מ'גייט דאָך מיך מאַכן פֿאַר אַן אינטעליגענט! כ'וועל דאָך מוזן האַלטן אַן עקזאַמען! פּונקט ווי להבדיל, אַ דאָקטאָר, אַן אַדוואָקאַט, אַן אינזשעניער, אַ מענטש מיט אַ דיפּלאָם — אויף צו פֿיהרן מײַן בודקע אין די האַליעס, וועל איך דאָך מוזן אָפּגעבן אַן עקזאַמען...

ס'איז נישטאָ וועגן ס'זאָל לאַכן כ'לעבן. איך, וואָרטשע הויזנצייַג וועל האַלטן אַן עקזאַמען! אויף מײַנע אַלטע יאָהרן וועל איך מוזן גיין אין חדר אַרײַן לערנען גראַמאַטיק, געאָגראַפֿיע און אָרטאָגראַפֿיע. ווערן צוריק אַ חדר־יינגל, אנשטאָט זאָרגן אויף אַ קוואַרטאַל דירה־געלד, אויף אַ ראַטע פּאָזשיטשקע, אויף צו פֿערשטופּן דאָס מויל דעם סעקוועסטראַטאָר, אויף אָפּצואָגן זיך פֿון די בעלי־חובֿות, וועל איך גאָר מוזן זיצן מאַכן די לעקציעס — ווי געפֿעלט אײַך די „זאַיענטשע" פֿאַר אַ סוחר פֿון די האַליעס!...

גיה איך טאַקע די וואָך אַרום אַ צעדולטער און טראַכט וועגן דעם נײַעם אינדוסטריע־געזעץ, ווי אַזוי וועל איך אויסהאַלטן דעם עקזאַמען? און וואָס וועט זײַן, אַז איך וועל חלילה נישט אויסהאַלטן דעם עקזאַמען? טאָמער וועל איך נישט אויסהאַלטן דעם עקזאַמען, וועל איך דאָך נישט בעקומען קיין קאָנצעסיע אויף מײַן הויזנצייַג־בודקע.

ליגענדיג אַזוי היינטיגע וואָך אויפֿ'ן געלעגער און לייענענדיג די צײַטונג וועגן דער „נײַער עקזאַמען גזירה", בין איך אײַנגעשלאָפֿן און האָב געזעהן, מײַן חלום:

איך ליג אין דער פֿריה אין בעט, וועקט מיך מײַן קליינער 6־יעהריגער בנאָק און צופּט מיך פֿאַר דער באָרד: טאַטעשי, ס'איז שוין שפּעט, וועסט פֿערשפּעטיגן אין דער שולע אַרײַן.

כאַפּ איך מיך אויף, וואַש מיך אָפּ, דאַווען אָפּ אויף דער גיך. מײַן ווײַב פּאַקט מיר אײַן די ביכער, גיט מיר מיט צוויי זעמעל מיט פּוטער מיט אַ געקאָכטע איי און אַ פּאָר גראָשן אויף באָנשעק, גיב אַ קוש מײַן ווײַב אין דער האַנד אַרײַן און גיה אין דער שולע אַרײַן.

אין דער גאַס איז אַ רוך, סוחרים און פֿאַבריקאַנטן לויפֿן מיט טעקעס אין די שולעס.

כ'קום אין דער שולע אַרײַן, אין מײַן „אָדדזשאַל" זעה איך אויף די בענק זיצן באַקאַנטע פּנימ'ער. אשר קאָהן זיצט און עבֿריגט די לעקציע, וואָס ער האָט נישט געמאַכט אין דער היים, אויף אַ צווייטער באַנק זיצט עטינגאָן איבער אַ „באַאוקאַ פּיסאַווני". פּיניע גערשאָווסקי אַרבייט אַרײַן אין אַ „טשיטאַנקאַ". פּיקעלני שוויצט ביי אַ „זאַדאַניע אַ פּשיקלאַדי". אברהם פּיאַסקאָווסקי קנעלט אין אַ „טשוויטשעניע אָרטאָגראַפֿיטשני". לעווענשטיין איז כּער מען אין אַ „זאַדאַניע". לעווענשטיין מוחל'ט זיך ביי אַ רעכענונג. אברהם אײַזנער שטעהט מיט אַ טייטעלצעל בײַ דער מאַפּע. מילנער מאַכט אַ „ראַבוטקע". קאָשמיערסקי צייכענט אויף דער וואַנד. ראובן זאַסמאַן שניצט מיט אַ מעסער. אַנדערע ווידער שפּרינגען אַרום איבער די בענק און ס'איז לעבעדיג און לוסטיג.

8 אַ זייגער קומט אַרײַן דער לעהרער, אַ יונגער שייגעץ מיט אַ פּערסען בעין „דאַ גוררי". אַלע „אוטשניעס" שטעהן אויף און ס'הייבט זיך אָן די לעקציע.

דער לעהרער קוקט נאָך די „זעשיטען" און רופֿט אויס יעדען בעזונדער:

— אָסקאַרקע, פֿאַרוואָס זענען נישט געמאַכט די לעקציעס?

— כ'בין געווען פֿערנומען אין „קאָנסום", האָב איך נישט געקענט מאַכן די לעקציעס.

— עטינגאָן, וואָס איז מיט דער זאַדאַניע?

— כ'האָב בעכטען אַרײַנגעשטעלט אַ בײַעם זאַץ אין דער שפּינערײַ.

— אײַזנער, וואו זענען די קייטען?

— כ'האָב זיי פֿערגעסן אַרויסצונעהמען פֿון דער קאַסע.

— זילבערשטיין, פֿאַרוואָס ביזטו נעכטען נישט געווען אין דער שולע?

— מײַן ווײַב איז געלעגן געוואָרן און האָט געבוירען אַ צווילינג.

האָט זיך דער לעהרער אויפֿגעקאָכט און גענומען שרײַען: וואָס עפּעס קימפּעטן אין מיטען דערינען? האָסט מיך געפֿרעגט, צי דו זאָלסט מאַכן אַ ברית? — זילבערשטיין, אין „קאַנט" אַרײַן!...

איך זיץ אין געהאַקטע וואונדען, ס'האַקט מיר אַ צאַהן אין אַ צאָהן, וואָס וועל איך טון, אַז דער לעהרער רופֿט מיך אויס, וואָס וועל איך ענטפֿערן, וואָס?

אַזוי ווי איך טראַכט, גיט ער אַ געשריי

— וואָרטשע הויזנצייַג!

דערהערט: „וואָרטשע הויזנצייַג" איז מיר געוואָרען קאַלט און וואַרעם.

האָב איך מיך געוואָלט אַרויסדרעהען, האָב איך אויפֿגעהויבן די האַנד אין דער הויך.

— וואָס פֿערלאַנגסטו וואָרטשע הויזנצייַג—האָט מיך געפֿרעגט דער לעהרער.

— שו—שו!.. — האָב איך געענטפֿערט.

— מ'ווייסט שוין די זשידאָווסקע שפּיצלעך, האָט זיך געבייזערט דער לעהרער. קום אַהער נעהנטער צו דער קאַטעדרע אָפּגעבן דעם עקזאַמען...

געהערט: עקזאַמען, איז מיר געוואָרן פֿינסטער פֿאַר די אויגען, נאָר אַ ברייה האָב איך געהאַט, האָב איך צוזאַמענגענומען אַלע מײַנע כּוחות און זיך געשטעלט צום עקזאַמען. הערט, יודען, ווי דער עקזאַמען איז צוגעגאַנגען. וואָס דער לעהרער האָט מיך געפֿרעגט און וואָס איך האָב געענטפֿערט:

— ווי הייסטו דו?

— וואָרטשע הויזנצייַג, הייס איך.

— ווי אַלט ביזטו?

— 59 יאָהר, נישט פֿאַר אײַך געדאַכט.

— וואו געבוירען?

— אין אַ בעט.

— וואָס קענסטו?

— מאַכען חובֿות.

— וואו האָסטו פֿריהער געלערנט?

— אין האַלצערנעם שטיבל אויף פּולנאַצנאַ גאַס.

— וואָס לייענסטו?

— דעם „נײַעם פֿאָלקסבלאַט".

— ביי וואָס רעכנסטו צו בלײַבן?

— בײַ די מערידען.

— זאָג מיר, וואָרטשע הויזנצייַג, וואָס דאַרף אַ סוחר האָבען?

— צוויי זאַכען.

— וואָס פֿאַר אַ צוויי זאַכען?

— אַ פֿינגער — צו שרײַבן וועקסלעך און אַ געזונד לונג־און־לעבער פֿאַר די סעקוועסטראַטאָרען.

— ווער זענען געווען די ערשטע סוחרים אויף דער וועלט?

— די בני יעקבֿ.

— ווי אַזוי?

— זיי האָבען די ערשטע פֿערקויפֿט יוסף'ן צו די ישמעאלים.

— ווער איז געווען דער ערשטער סוחר, וואָס האָט נישט געצאָהלט?

— משה.

— ווי אַזוי?

— שטאָטס געלד, האָט ער די מצרים געגעבען מכּות.

— ווער איז געווען דער ערשטער שמוקלער אויף דער וועלט?

— יהודה.

— ערקלער דאָס.

— ער האָט געוואָרפֿען אַן אויג אויף דער שניר....

— וועלכער טאָג אין דער וואָך איז דער בעסטער?

— זונטאָג.

— פֿאַרוואָס?

— מ'זעהט נישט דעם רעגענט און דעם קאָמאָרניק.

— צו וואָס דאַרף אַ סוחר שטרעבען?

— צו בעקומען אַ „נאַדזאָר".

— וואָס דאַרף אַ סוחר טון, אַז מ'קומט אים מאָהנען אַ חובֿ?

— נעהמען דעם בעל־דבר פֿאַרן קאָלנער און אים אַראָפּטראַסקען פֿון אַלע טרעפּען.

— דאַרף אַ סוחר חתונה האָבען?

— אומבעדינג!

— פֿאַרוואָס?

— ער זאָל האָבען אויף וועמען צו פֿערשרײַבען ס'געשעפֿט.

— פֿאַר וועמען דאַרף אַ סוחר זיך היטען ווי פֿון פֿײַער?

— פֿון אַ שאַצער פֿון דער שאַצונגס־קאָמיסיע.

— וועלכער סוחר בעקומט לײַכט קרעדיט?

— ווער ס'איז אַ פּרעזעס אין אַ קאָאָפּעראַטיווער באַנק.

— וואָס איז דאָס אַזוינס אַ סאָלידער סוחר?

— אַן אידיאָט!

— ווי רופֿט מען אַ סוחר, וואָס קויפֿט אויס פּינקטלעך אַ וועקסעלע?

— משוגענער!

— בראַוואָ! בראַוואָ! — האָט מײַן לעהרער מיר אַ קלאַפּ־געטון אויף דער פּלייצע, וואָרטשע הויזנצייַג, האָסט אויסגעהאַלטען דעם עקזאַמען. דו בעקומסט אַ „פּיאַנטקע" פּליוס"...

— מזל־טובֿ, ריוורטשעלע! בין איך אַרײַנגעפֿאַלען אין דער שטוב מיט אַ שמחה, כ'האָב בעקומען אַ „פּיאַנטקע פּליוס"... כ'האָב אויסגעהאַלטען דעם עקזאַמען... בין געלאָפֿען איבער דער שטוב און פֿון שמחה געפּאַטשט מיט די הענד: אַ פּיאַנטקע פּליוס, אַ פּיאַנטקע פּליוס!...

* * *

אַ שאָד, וואָס מײַן ווײַב האָט מיך איבערגעוועקט. וואָלט זי מיך נישט איבערגעוועקט, וואָלט איך דאָך שוין געווען נאָכ'ן עקזאַמען, וואָלט איך דאָך געקענט בעקומען אַ קאָנצעסיע אויף מײַן הויזנצייַג־בודקע אין דער האַליע — אַ שאָד, וואָס זי האָט מיך איבערגעוועקט!...

ווינטער

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער" פון יוד. קאלאניזאציע אין ראטנפערבאנד

פון פריץ הירשביין

לאנע האט נישט דערווארט, אז בערע קאזאַלסקי זאל שטעהן דרויסען פאר זיין טיר און זי אפוואַרטען. אמת, לעבען בעדען איז געשטאַנען דער אגראנאם, חבר לערנער, ביידע האבען צו איהר געקוקט מיט ליכטיגקייט אין די אויגען, — איז אבער אַלץ אומגעריסט אויסגעקומען די איצטיגע קעגענעניש.

„אפשר האט דער אגראנאם איהם אויסגעמוסר׳ט", האט לאנע א טראכט געטאן, „צי האט ער שוין מוחל געווען פאר נעהמען און א וועקפיהרן אינמיטען דער נאכט ביילקען און בחומ׳ען?"... דורך איהר גאנץ לייב האט א רייזעל געטאן א וואַרימקייט. ווי זי וואלט זיך אנגעטרונקען מיט שטאַרקען וויין; א רגע האט עס איהר געשווינדעלט אין די אויגען און זי האט געזוכט אנ׳ארט פאר איהרע אנגעשטיוועלטע פיס.

בערע האט געשפירט לאנעס אויפגערודערטען געמיט; אויב די ביידע האבען צווישען זיך קענען נישט גערעדט די גאנצע צייט זינט מען האט זיך אומגעקעהרט פון דער נסיעה פון די ייִדישע דערפער, איז דאס געווען פון זיין זייט די נקמה.

בערע האט בעשטימט איצט אליין אנצוהויבען:

— האסט דערצעהלט, לאנע, דעם חבר לערנער?

— יא, כ׳האב איהם דערצעהלט, אז מיר זענען פינף טעג ארומגעפאהרען איבער די יודישע צייטע דערפער.

— כאַ־כאַ־כאַ, נישט דאס האב איך געמיינט! איך מיין, וואס דו האסט ארויסגעגנב׳עט פון דארף דיין שוועסטער און מיין ברודער, אוועקגעפיהרט צו דער באהן און אוועקגעשיקט קיין כארקאוו. מיט דיין כאראַקטער האט דיך, לאנע, געפאסט, צו זיין א קאנטער־רעוואלוציאַנערקע.

לאנען האט עס צוגעבוימט. זי האט געלאכט פון פולען האַרצען; זי האט דערקענט אין בערען, אז ער האט געזוכט א געלעגענהייט אנצוהויבען רעדען מיט איהר.

— מיין נישט לאנע, — האט בערע ווידער געזאגט, — מיין נישט, אז איך בין אויף דיר ברוגז פארוואס דו האסט די צוויי בארעכים ארויסגעהאל־פען; פערקעהרט, איך זאג עס דיר פאר׳ן חבר לערנער אין די אויגען — מיר געפעלט עס... אזוי בעדארף האנדלען אונזערער א מענש. ער וויל איר בארויק — זאל ער!

— ער האט געוואלט זיך פערליבען און חתונה האבען מיט א בורושיקע, — האט לאנע מיט גע־לעכטער ווייטער גערעדט, — נו, האב איך איהם ארויסגעהאלפען.

— זעהסטו, לאנע, דאס האב איך נישט גע־וואלט זאגען. מיין ארט נישט פאר איהם. כאטש מיי־נער א ברודער, האב איך אויף איהם אנדערש גע־קוקט, דאס, וואס ער איז אוועק הארבייטען אויף א זאוואד, שאדט נישט. דארטען וועט ער ווערען א מענש. דערפאר, לאנע, בין איך גרייט דיר אפ־צודאנקען. ווייטער, וואס עס האט צו טון מיט א ווייב, מיט דיין שוועסטער... וואס איז א ווייב?

— דיין צייט וועט אויך קומען; וועסט אויך וויסען וואס א ווייב איז...

לאנע האט נאך עפעס געוואלט זאגען, נאר די ווערטער זענען איבעריג דערשטיקט געווארען. זי האט זיינע לעצטע רייד איבערגעטראגען אויף איהר אייגענעם חשבון. זי האט צונויפגעצויגען די בראָמען און זיך צוגעהערט צו די קולות, וואס האבען זיך געטראגען פון דער קאוואלסקי־שטוב. די שוי־בען זענען געווען איבעריג פערצויגען מיט שווע־רען טוי; דורך די פענסטער האט מען נישט געקאנט ארויסזעהן, ווער עס האט זיך אינעווייניג געפונען.

זלמן קאסאס שטים האט זיך דורכגעריסען צום דרויסען.

— ווינטער איז נישט זומער... זומער בין איך אליין געווען אנ׳אנדער מענש. איצטער איז פשוט נישטא אין וואס די הענט צו פערטשעפען; האב געמאלקען די קוה, האט זי גענומען און איך פערלאזען.

— אין אלע דערפער איז די אייגענע קלאג...

ווינטער איז נישט קיין פריינד פון יודישען איבער־וואנדערער, — האט לערנער יוי פאר זיך געזאגט.

— איהר חבר לערנער, בעדארפט אזוי נישט רעדען. ווינטער איז נישט קיין פריינד פון יודישען איבערוואנדערער... אוודאי, ווי אונזערע אמעריקאנער בעלי־טובות ווילען בעזעצען יודען אויף דער ערד, מאכען זיי פאר בעלי־גופים. וועט ווינטער צייט בלייבען פאר די פויערים זיך שלאגען קאפ־אין וואנט... די רעוואלוציע מיינט עפעס אנדערש. מאלט אייך אויס, חבר לערנער, ווען מיר וואלטען איצט דא געווען א קאלעקטיו, ווי קלייך מיר זע־בען נאך איצטער אין צאהל — וואלט שוין געווען פון וואס צו רעדען. וואלט שוין אפילו ווינטער אייך געווען לעבעדיג ביי אונז. אז א יעדער בע־זונדער גריזשעט זיין אייגענע לאפע, איז ווינטער טאקע ווינטער.

— איך בין מסכים — האט לערנער געקלאפט בערען אין פלייצע, — חבר׳טע לאנע איז מסתמא אויך מסכים. גאר גוט, נעהם און מאך איבער א מענשען אונטער אזעלכע שווערע בעדינגונגען.

— די בעדינגונגען זענען איצטער א סך גינ־סטיגער, חבר לערנער, פון סאמע אנהויב האט מען נישט געטארט אפטרעטען פון דער פארטיי־ליניע. איהר וועט זעהן, אז עס וועט דאך קיינעם נישט אויסמיידען דאס, וואס די רעוואלוציע וויל. אבער שפעטער וועט מען הערפאר דארפען בעצאהלען א סך טייערער... און דיר לאנע, וויל איך זאגען, איידער מיר געהען אריין אינעווייניג: מיין נישט, אז איך טראג אויף דיר א פעס פאר דיין שוועסטער, וואס איז אוועק מיט בחומ׳ען, כא־כא־כא, דאס איז דער מאמעס נחת. זי איז אריין אין יחוס, כא־כא־כא!

לאנע האט געהערט און זיך געחידוש׳ט, וואס בערע רעדט פארן אגראנאם אין די אויגען מיט אזא פערביטערטקייט. זי האט נישט געוואלט איבער־שלאגען; זי האט געוואלט, בערע זאל רעדען און סוף־כל־סוף זיך דערעדען צום אמת׳ן ענין, וואס איהם קוועטשט. איהר איז אבער נישט געפעלען געווען דער אופן, ווי ער האט דערמאנט זיין איי־גענער מאמען.

— פערלאז זיך אמאל אויף מאמעס, בערע; זיי האבען אויך א הארץ.

בערע האט צו זיך צוגעצויגען לאנען, זי אריינ־גענומען אין זיינע שווערע אָרעמס און געוואלט איהר וועה־טון. ער האט אבער נישט אויסגעווע־כענט, אז לאנען איז דער וועהטאג זיס, וועט ער וועט אפילו איהרע ביינדעלעך א קנאַק א־.

— דו הערסט פון מאמעס, — האט בערע אריינ־געקוקט אין לאנעס לאכענדיגע אויגען, — דו ווייסט שוין פון א מאמעס הארץ, קאנטער־רעוואלוציא־נערקע, דו... האסט דאך ווי א מאנסביל געשפאנט די פערד אין א קאלטער נאכט און אוועק מיט׳ן פארפאלק. דיין טאטע, וואלט ער געוועזען, ער איז א יודענע, כא־כא־כא! קומט אריין איבעריג, מען ווארט דארט אויף׳ן חבר לערנער.

— הלוואי וואלטען זיך וועלען מיט מיר דורכ־רעדען בערע, איידער חבר לערנער פאהרט אוועק. מיר האבען א סך, גאר א סך פון וואס צו רעדען. און עס וואלט נישט געשאדט, דער חבר לערנער זאל זיין דערביי.

ביי די ווערטער איז מען אריין אינעווייניג אין שטוב אריין. אין שטוב האט געהערשט א לי־בע־ווארימקייט. דער סאמאוואר אויפ׳ן טיש האט געפאהעט, און ווייל דרויסען איז געווען א נישט קשה׳דיג פראסטעל, האט דעריבער די פייכטקייט פערצויגען די שויבען ווי פארן פערפרוירען ווע־רען. דער עולם האט מיט זיך אליין גע־[illegible] די לופט; און די, וואס האבען שוין דאז ערשטע גלעזעל טיי אויסגעזופט, האבען מיט די הענד געווישט דעם שווייס פון שטערן.

זלמן קאסאי, וועלכער האט זיין קאפ און שיוע העכער אריינגעצויגען אין א שאפענעם טולופ אריין, ווי א טשערעפאכע שלעפט איהרע דרוסטענ־דיגע גלידער אין פאנצער אריין, — זיין הויכע גוף איז ווי קירצער געווארען מיט׳ן אנקומען פון ווינ־טער. אגב, מיט׳ן אנקומען פון זיין קיילען, אויך אזוי מגושמ׳דיג ווי ער, א בלאנד־גרויליכע מיט בלויע אויגען, — מיט איהר אנקומען האט ער זיך אפגעלאזען און נישט געקאנט מוחל זיין, פארוואס קרים האט א „סאמאַראַדנעם" ווינטער.

— איצטער זעהט מען שוין, אז די רוסישע צארען האבען נישט געהאט קיין שכל פאר קיין קאץ; בעהמען און אויסקלייבען אונזער קרים פאר זער־ווארימער מדינה. — פע! רעכט אויף זיי..

כאסיע אסטראווער, אט די גוטע מאמע, ביי דער זייט פון איהר שמעדלען, צו וועלען די קינ־דער האבען דערוויל נישט געוואלט קומען, — זי האט אפריהער אין דער שטיל געערובט אפ־ווישען א טרעהר און דערנאך זיך בעקלאגט, ווי גאר נישט מיט איהר אמאליגער שטים:

— ווער זאל זיך עס ריכטען, אז ווינטער וועט מען בעדארפען הייצען מיט׳ן ביסעל קוראי; האב מיר שוין די הענט צושטאכען און צוגראפעלט... ס׳ווערט ממש מיאוס דאס שטיקעל ברויט, ביז מען באקט עס אפ מיט די דאזיגע שטעכיגע דערנער און די פאר מיסטפלעצלעך... וואלט כאטש גע־ווען פאר וואס צו קויפען די דאזיגע שעפסענע מיסט־פלעצלעך, די קיזיאקעס, מיין איך.

מען האט כאסיען נישט געקאנט אויסרעדען פאר איהר בעקלאגען זיך. זומער, ווען דאס לעבען האט געשפרודעלט ארום און ארום, ווען איבעראייגע מיט׳ן פעלד איז מען אליין געוואקסען, איז כאסיע געווען די טרייסטערין; האט זי קיינעם נישט גע־לאזען פאלען מיט׳ן מוט. איהר האט שטארק וועה געטאן, פארוואס האט דווקא די יונגע גענומען און אנקלאפען אין שטאט אריין. אויסער ביילקען און בחומ׳ען, איז סימקע, כאטש צייטווייליג, אויך אוועק אין שטעטעל אריין און איהר טאטען, באטע קרעטש מער, איבערגעלאזט גאר אליין.

— איהר פערשטעהט, — האט כאסיע ווידער גערעדט, — אויב יונגע לויפען אהין, וואו עס איז ווארימער, טא, וואס זאלען מיר שוין זאגען.

(סוף זונטאג)

דיפטעריט

מעדיצינישע שמועסען
צוגעשיקט פון לאדזער „טאז"

פון ד"ר משה וואלפסאן

אין מיין לאנגיעהריגער ערצטליכער פראקטיק, האב איך מיך איבערצייגט, אז עס איז נישטא אויף דער וועלט נאך אזא קראנקהייט, פאר וועלכע על־טערן פון קליינע קינדער און בפרט מוטער׳ס זאלען זיך אזוי שרעקען, ווי פאר האלז־קראנקהייטען און עס איז כמעט נישטא קיין איין פאל, אז א דאקטאר זאל קומען צו א קראנק קינד און די דערשראקענע מוטער זאל דעם דאקטאר נישט איבערפרעגען איי־ניגע מאל, צי איז דאס האלזעלע ריין?

דער שרעק פאר האלז־קראנקהייטען איז ביי דער מוטער גאנץ פערשטענדליך און אויך נאטירליך, ווארום, אז דער האלז ווערט קראנק און איז פער־לעגט קאן דאס קינד נישט גוט אטעמען און קאן אויך נישט אראפשלינגען קיין עסען און דאס אלץ פערפינסטערט דער מוטערס הארץ מיט שרעק און רחמנות אויף דעם קינד וואס קוועלט זיך נעבעך אין יסורים, דער וויכטיגסטער גרונד אבער פאר וואס מען שרעקט זיך פאר האלז־קראנקהייטען איז דער, אז אונטער האלז־קראנקהייטען זענען דא איני־גע טאקע זעהר געפעהרליכע, וועלכע ווערען אויך דערקאנט נישט ווי אמשנעלסטען און מען הויבט נישט אן באלד ריכטיג קורירען, קאן דאס ברענגען דעם קינד פיל שאדען. איינע פון די דאזיגע קראנק־הייטען איז דיפטעריט מיט איהר זעהר געפעהרליכע פארם קרופ.

אזוי ווי אלע אנשטעקענדע קראנקהייטען ווערט די קראנקהייט דיפטעריט ארויסגערופען דורך א ספעציעלע באקטעריע און דאס איז אגב דעם דאקטאר די מעגליכקייט צו אונטערשיידען די קראנק־הייט פון אנדערע, ווייניגער געפעהרליכע האלז־קראנקהייטען, וועלכע זענען צו איהר זעהר ענליך און מען נעמט מיט א שטיקעל וואטע אביסעל מא־טעריע פון האלז און שיקט דאס אוועק אין לאבא־ראטאריום צו אונטערזוכען קאן מען שוין באלד וויסען צי מען האט צו טון מיט דיפטעריט, אדער מיט א געוועהנליכער אנגינע. צוליב וואס דאס איז וויכטיג צו וויסען, וועלען מיר זעהן אביסעל שפעטער

לויט דעם אויסזעהן איז דיפטעריט זעהר ענליך צו א געוועהנליכער אנגינע, ווייל עס זענען דא אנגינעס, וועלכע האבען אין האלז אויך נאלאטען, אדער אזעלכע ווייסע, אדער געלבליכע פלעקען און זעהען אויס זעהר ענליך צו דיפטעריט. די מעדי־ציניסע וויסענשאפט האט פעסטגעשטעלט איניגע סימנים, וועלכע לאזען די קראנקהייט אונטערשיידען, עס זענען דא זאגאר ערפאהרענע עלטערע מוטערס, וועלכע גלויבען, אז זיי פערשטעהען זיך אויף דעם, איך רעכען אבער, אז אין אזא ערנסטע און געפעהר־ליכע קראנקהייט, דארפען מען זיך נישט פערלאזען אויף מבינות פון אונבערופענע מענשען און מען מוז אויסנוצען די מיטלען, וועלכע די וויסענשאפט האט דערצו געגעבען, אזוי ווי עס איז געפעהרליך נישט צו דערקענען א דיפטעריט אין האלטען איהם גאר א געוועהנליכע אנגינע, אזוי איז אויך נישט גוט פאר דעם קראנקען קינד אויב עס ווערט פעסטגע־שטעלט דיפטעריט דארט, ווי עס האנדעלט זיך וועגען א געוועהנליכער אנגינע.

די קראנקהייט דיפטעריט איז לויט איהר כא־ראקטער א ספעציעלע ענטצינדונג פון האלז, דאס הייסט פון די מאנדלען, די קראנקהייט קען אבער ארונטערגעהען נידריגער אין גארגעל אריין און דאס איז טאקע די געפעהרליכקייט פון דער קראנקהייט, ווייל עס קאן זיך אינגאנצען פער־שליסען דער גארגעל און דאס קינד קאן חלילה דערשטיקט ווערען, אין דעם בעשטעהט טאקע דאס, וואס מען רופט קרופ און פאר וואס אלע שרעקען טאקע פאר איהר, דער צווייטער געפעהרליכער מא־מענט פון דיפטעריט בעשטעהט אין דעם, אז די באקטעריען פון דיפטעריט האבען אין זיך אזא גיפט, וועלכע רופט ארויס א שטארקע אפשוואכונג פון הארצמוסקעל און אויך פאראליזע פון פערשיעדענע גלידער, אלזא נאך דיפטעריט קאן אויף אלעניגע צייט פערבלייבען הערץ־שוואכע אדער אפשוואכונג פון די פיס, אדער פון די הענד.

די אלע געפעהרליכע ערשיינונגען קאן מען פער־מיידען ווען מען דערקענט די קראנקהייט ווי אמ־שנעלסטען און מען הויבט זי אן טאקע ווי אמ־שנעלסטען צו קורירען, ווייל די גיפטען פון דער קראנקהייט ווירקען זעהר שנעל אויף׳ן ארגאניזם צום גליק פאר די קינדער האט די וויסענשאפט אין די לעצטע יאהרען ערפינדען געגען דער קראנק־הייט זעהר א גוטען מיטעל, אנ׳איינשפריצונג פון סוראוויצע, וואס איז דאס אזוינס?

אין וואס בעשטעהט אייגענטליך די היילונג מיט סוראוויצע? עס איז בעוויזען געווארען, אז ווען א מענש ווערט אמאל קראנק אויף אנ׳אנשטע־קענדע קראנקהייט און געהט פון דער קראנקהייט ארויס, ווערט ער שוין מייסטענס אויף דער קראנק־הייט מעהר נישט ליידען. אין דער וויסענשאפט ווערט דאס אנגערופען, אז מען האט געגען דער קראנקהייט אנ׳אימוניטעט. די סיבה פון דעם אי־מוניטעט איז די, אז אין בלוט פון דעם קראנקען ווערען געבילדעט אזעלכע שטאפען, וואס בעקעמפען די קראנקהייט. אזעלכע שטאפען קאן מען אויך קינסטליך בילדען, ווען מען שטעקט אן א חיה מיט א קליינע צאהל באקטעריען און מען נעמט נאך א געוויסער צייט דאס בלוט פון דער חיה, וועלכע ווערט אויף א געוויסע ארט פארבערייטעט, כדי מען זאל עס קאנען איינשפריצען א קראנקען מענשען, דאס איז טאקע די סוראוויצע, וועלכע מען בענוצט אין די איינשפריצונגען געגען דיפ־טעריט, שארלאך, געהירן־ענטצינדונג און פיל אנ־דערע קראנקהייטען.

די סוראוויצע געגען דיפטעריט איז איינגע־פיהרט געווארען אין יאהר 1894 און פון דאן אן האט זיך פערקלענערט די געפעהרליכקייט פון דער קראנקהייט. אויב פריהער ווען מען האט נישט געהאט די איינשפריצונגען, איז די שטערבליכקייט געווען 50 פראצענט, דאס הייסט, אז יעדע צווייט קינד, וואס איז קראנק געווארען אויף דיפטע־ריט האט געמוזט שטארבען. געהערט איצט א טויט פאל פון דיפטעריט צו זעלטענהייטען און די שטער־בליכקייט איז געפאלען ביז 5 פראצענט.

איך האב פריהער בעמערקט, אז מיט פעסט־שטעלען א דיפטעריט דארף מען דאך זיין פארזיכ־טיג און נישט אנגעהמען די קראנקהייט דארט, וואו עס איז דא בלויז אנ׳אנגינע. איך וועל דא יעצט ערקלערען פארוואס איז אזוי און פאר־וואס טאר מען נישט מאכען קיין איינשפריצונג דארט, וואו עס איז נישטא קיין דיפטעריט. די איינשפריצונג געגען דיפ־טעריט, וועלכע איז פאר דעם קראנקען קינד ממש א ברכה מן השמים, קאן אמאל ארויסרופען אין ארגאניזם פון קראנקען געוויסע פערענדערונגען, וועלכע זענען פאר איהם נישט אין גאנצען גלייכ־גילטיג אין פארם פון וויספקעס, שמערצען אין די גלידער א. א. וו. בעזונדערס, שווערע קראנקהאפ־טע ערשיינונגען רופט ארויס די איינשפריצונג דאן, ווען דאס קינד האט נישט לאנג פאר דעם שוין געהאט אזא איינשפריצונג.

ווען מיר וועלען מאכען צום ביישפיל אנ׳איינשפריצונג ביי נישט קיין זיכערע דיפטעריט און אין א פאר וואכען, ארער חדשים שפעטער, וועט דאס קינד קראנק ווערען אויף אנ׳אמת׳ע דיפטעריט קאן די איינשפריצונג ביי דעם קינד ארויסרופען שווערע פערענדערונגען. עס זענען באזונדערליך אויך דא מיטלען, וועלכע פערהיטען אויך פון די שטע־רונגען און ווען א דאקטאר פעראַרדענט א קינד אנ׳איינשפריצונג פון סוראוויצע, פרעגט ער גע־וועהנליך, צי דאס קינד האט די לעצטע פאר חדשים נישט געהאט קיין איינשפריצונג.

פון דעם אלעם, וואס איך האב דא פאר געשטעלט, זעהען מיר, ווי וויכטיג עס איז פון איין זייט שנעל פעסטצושטעלען יעדע פאל פון דיפטע־ריט און ווי עס איז אויך וויכטיג נישט צו מאכען קיין איינשפריצונג דארט, וואו עס איז נישטא קיין דיפטעריט.

מיר זעהען, אז הגם די קראנקהייט דיפטעריט איז זעהר אנ׳ערנסטע, און איז פערבונדען מיט פיל געפאהרען, דאך האט דער מענשליכער גע־ניוש ערפינדען א מיטעל ווי זי צו קורירען און אזוי ארום צו פערקלענערען די געפעהרליכקייט.

אין די לעצטע יאהרען איז ערפינדען געוואר־רען א מיטעל נישט נאר די דאזיגע קראנקהייט צו קורירען, נאר אויך פון דער קראנקהייט זיך אפצו־היטען. עס ווערען געמאכט אזעלכע ספעציעלע איינ־שפריצונגען, וועלכע ווערען אויך ביי אונז אין שטאט מאסענוויז דורכגעפיהרט ביי שול־קינדער א קינד, וואס האט בעקומען אזא איינשפריצונג איז אויף א לאנגע צייט געזיכערט פון קראנק צו ווע־רען, אפילו ווען עס געפינט זיך צווישען אזעלכע קינדער, וועלכע זענען אנגעשטעקט מיט די באק־טעריען פון דער קראנקהייט. עס איז דעריבער זעהר וויכטיג, אז עלטערען פון קינדער זאלען זיך נישט בעמיהען אויסצומיידען אין שולע די אימ־פונגען געגען דיפטעריט, געדענקענדיג, אז מיט דעם פערהיטען זיי די קינדער פון א געפעהרליכער קראנקהייט און זיך אליין פון פיל שרעק און אומ־נויטיגע אויסגאבען אויף איינשפריצונגען.

האָפענונגסלאָזע לאַגע פון יודען אין ליטע

מען ווערט דערשטיקט אין געטאָ, און נישטאָ וואוּהין זיך אַרויסצורייסען

פון יעקב לעשצינסקי

די יודען אין ליטע זענען אין אַ שרעקליך געדריקטער שטימונג. עס דריקט זיי נישט אַזוי די געגענווערטיגע שלעכטע לאַגע אין לאַנד, ווי בעצוג צו יודען, ווי די מורא פאַר'ן מאָרגען, פאַר דער באַהענטער צוקונפט.

די ליטווישע יודען זעהען, ווי עס ענטוויקלען זיך אין לאַנד פאַר זייערע אויגען נייע ערשיינונגען, וועלכע שטעלען אין געפאַהר די עקזיסטענץ די פּרנסות פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע וועלען גאַר אינגיכען אַרויסשטויסען די יודען פון אַלע זייערע בעשעפטיגונגען.

ערשטענס איז פּיזיג אויסגעוואַקסען די מאַשין פון דער מלוכה, די צאָהל בעאַמטע און אַנגעשטעלטע פון מלוכה־ און שטאָטיש אונטערנעהמונגען.

די אַמאָליגע קאָוונער גובערניע האָט געהאַט אַביסעל מעהר פון צוויי טויזענד בעאַמטע. איצט זענען פערהאַן בעאַמטע און אַנגעשטעלטע פון מלוכה־ און שטאָטישע אונטערנעהמונגען 28 טויזענד — 12 אָדער 13 מאָל מעהר. און דאָס ערקלערט זיך נישט נאָר מיט דעם, וואָס די דאָזיגע גובערניע איז געוואָרען אַ זעלבסטשטענדיגע מלוכה און מוז האָבען מעהר בעאַמטע, נאָר אויך מיט דעם, וואָס די דאָזיגע מלוכה איז געוואָרען דער גרעסטער אייגענטימער און דער גרעסטער אונטערנעהמער.

דאָס גאַנצע פאָלקס־פערמעגען פון ליטא בעטרעפט אַרום 120 מיליאָן דאָלאַר אין גאָלד. פון דעם געהערט אַ גאַנץ דריטעל דער מלוכה. 95 פּראָצענט פון די ליטווישע וועלדער געהערען דער מלוכה. און די רעגירונג געהט אַלץ מעהר און מעהר אַליין צו פיהרען די אַרבייט אין די וועלדער.

האָלץ־האַנדעל איז אַמאָל געווען איינס פון די בעסטע געשעפטען, און דאָס איז געווען כמעט אויסשליסליך אַ יודיש געשעפט. פון יאָהר צו יאָהר געהט דאָס איבער אַלץ מעהר צו דער מלוכה און יודען ווערען אַרויסגעשטויסען.

בכלל זענען פערהאַן אויף 28 טויזענד בעאַמטע אפשר אַ פּאָר הונדערט יודען, אויב מען זאָל רעכענען די יודישע לעהרער, וועלכע לערנען אין יודישע שולען. אָט זענען איניגע ביישפּילען:

אין דער קאָוונער שטאָט־פערוואַלטונג אַרבייטען ביז 500 בעאַמטע און אַנגעשטעלטע. פון זיי זענען יודען נאָר 15 אָדער קוים 3 פּראָצענט — ניין מאָל ווייניגער פון דעם פּראָצענט יודען אין שטאָט.

אין ווילקאָווישקי מאַכען אויס די יודען גאַנצע 50 פּראָצענט אין דער שטאָט — רעגירונג האָבען די יודען 7 בעאַמטע פון 19. דאָס איז שוין אַ הויכער פּראָצענט. אָבער פון 109 בעאַמטע איז שטאָט חוץ דער שטאָט־רעגירונג, ווי פּאָליציי, געריכטען, מלוכה־באַנק און דאָס גלייכען איז קוים פערהאַן איין און איינציגער יוד.

אין שאַוועל מאַכען די יודען אויס נישט מעהר פון 20 פּראָצענט. דאָס איז אַ ריין־ליטווישע שטאָט, פונדעסטוועגען איז דאָרטען דאָ אַ יודישער וויצע־בירגערמייסטער (געהילפס־מער), וועלכער זיצט שוין אין זיין אַמט גאַנצע 13 יאָהר.

אָבער אויף 140 בעאַמטע און אַנגעשטעלטע ביי דער שטאָט זענען דאָ קוים 5—6 יודען אָדער אַ וועלכע דריי פּראָצענט. אין דער שטאָט בכלל זענען פערהאַן ביז 900 בעאַמטע און מלוכה־ אָדער שטאָטישע אַנגעשטעלטע. יודען זענען צווישען זיי פערהאַן קוים 20, אָדער 2 פּראָצענט — צעהן מאָל ווייניגער פון דעם פּראָצענט יודען אין שטאָט.

עס איז אייגענטליך גאַרנישט אָבצושאַצען, וויפיל יודען פערלירען דורך דעם, וואָס זיי זענען כמעט ווי נישט פערהאַן אין דער מלוכה־מאַשין. דאָ געהט נישט אין דער פּרנסה פון די פּאָר טויזענד יודען, אויף וועלכע מיר האָבען אַ רעכט, לויט'ן פּראָצענט יודען אין לאַנד. עס איז אַ סך אַ ברייטערע און אַ סך אַ טיפערע און פערוויקעלטערע פּראַגע. ווען עס זיצען נישט קיין יודען אין דער מלוכה־באַנק און אין איהרע פּראָווינציאַנעלע אָבטיילונגען, ווירקט עס אויף'ן קרעדיט, וואָס ווערט אַרויסגעגעבען צו יודען און נישט־יודען. ווען עס זענען קיין יודען נישטאָ אין האַנדעלס־מיניסטעריום, שפּילט דאָס געוויס אַ גרויסע ראָלע ביים אַרויסגעבען ערלויבנישען צו עקספּאָרטירען און אימפּאָרטירען, אַרויסגעגעבען צו יודען און נישט־יודען. ווען עס איז פאַראַן אַ גרויסע דעה אין עקאָנאָמישען לעבען, שפּילט דאָך די מלוכה־מאַשין אַ ריזיגע ראָלע.

יודען פיהלען איצטער ווי שרעקליך, ווי ממש טראַגיש עס ווערט אַפּט די לאַגע, ווייל זיי, די פערטרעטער פון האַנדעל און אין אַ גרויסער מאָס אויך פון דער אינדוסטריע, פעהלען אין די קאַנצעלאַריעס, אין די רעגירונגס־ביוראָס, וואו עס ווערען אויסגעאַרבייט די אַלע פּראָיעקטען, פּלענער פון רעגולירען גאַנצע ווירטשאַפטס־צווייגען, פערוואַנדלען זיי אין רעגירונגס אָדער קאָאָפּעראַטיווע אונטערנעהמונגען.

מען וואָלט געקאָנט מיינען, אַז יודען קאָנען נישט קיין ליטוויש. לאָזט זיך אויס, אַז דער ערשטער ליטווישער ווערטער־בוך, וואָס אָהן איהם קאָן זיך נישט בעגעהן קיין איין מיניסטער, איז געמאַכט געוואָרען פון אַ יוד מיטן נאָמען סירעק און אויב דער דאָזיגער יוד רעכענט זיך פאַר'ן בעסטען קענער פון דער ליטווישער שפּראַך, זענען פערהאַן נאָך צעהנדליגער יודישע אינטעליגענטען, געלערנטע און געבילדעטע, וועלכע רעדען נישט ערגער ליטוויש פון די ליטווינער.

דער יוד איז נישטאָ אין ליטע נישט אין אוניווערזיטעט, נישט אין געריכט, נישט אין טעאַטער, נישט אין די רעגירונגס־ און שטאָטישע אונטערנעהמונגען. ער איז אָבגעטיילט פון דער אַרומיגער געזעלשאַפט און קאָן מיט איהר נישט צוזאַמענוואַקסען, און אַזוי ווי די יודישע בעפעלקערונג אַליין קאָן נישט פערנוצען אַלע איהרע אינטעליגענטע כחות, קאָן נישט געברויכען אַזוי פיל דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען, זשורנאַליסטען, געלעהרטע, אַרטיסטען, פיהלט זיך שוין אַ שרעקליך־דערשלאָגענע שטימונג, אַ האָפענונגסלאָזיגקייט און אויסזיכטסלאָזיגקייט.

מען ווערט פּשוט דערשטיקט אין דער געטאָ און עס איז נישטאָ וואוּהין זיך אַרויסצורייסען.

דער סמאַלאַזש

פון לעבענסשטייגער אויף אַלטשטאַט

פון יוסף טורקא

— 2 —

אין אָווענד האָט הער סמאַלאַזש זיך דערשפּירט זעהר שוואַך, ממש מורא געהאַט צו זיין אַליין, האָט ער אָנגעצונדען דעם בליצער, געוועהנליך אַרויפגעדרייט דעם פלאַם, און איז ווידער אַראָפּ פאַר דער טיר.

עטליכע מאָל שפּאַנט ער איבערן טראָטואַר הין און צוריק. אַלטשטעטישע פּאָרלעך שפּאַצירען אַנטקעגענאיבער ביים פּאַרקאַן פון גאָרטען, איב'ם שאָטען פון די יונגע ביימלעך — עס טראָגט זיך פון זיי אַ געדיכטער געפילדער, אַ טראַטעווען, ווי פון טויזענטער פּיס איבער אַגעטערן אַנדערען, אַז סענדערן איבעלט עס; ער האָט פיינט האַרמידער, לאָזט ער זיך גיין צו דער טהאָמוואַ־סטאַציע: אפשר קומט זי ראַצע.

עולם טראָגט זיך נאָך דאָ פאַרביי. סאיז איהם אויך דאָ נישט ניחא צושטיין און וואַרטען ביז ראַצע וועט אַראָפּגיין פון אַ וועלכען טראַמוואַי. עפּעס אַזויפיל אויגען קוקען אויף איהם! אַזאַ בייזע גלאָצעניש, גלייך עת וואָלט נישט געווען דער אייגענער הער סמאַלאַזש פון ראָגאָווע הויז אויך... אַלטשטאָט! ער שפּירט זיך געענגט, כּאָרנישט איז איהם נישט ליב, האָט ער זיך צוריקגעצויגען אַהיים, אין שטוב אַריין.

ער האָט באַלד העלער געמאַכט אין שטוב, שטאַרק אַרויפגעצויגען דעם פלאַם — היימליכער זאָל זיין — און זיך אַוועקגעזעצט אַפּרוהען. אַ רגע אויט ער באַלד הורהען.

שפּעטער איז ראַצע געקומען.

זי איז געווען אין איהר לייכטען, קאָווערקאַסטענעם מאַנטעל; און איהר איז גאָרנישט געווען קענטיג דער אומרוה פון אַ מאַמען, וואָס האָט אַ זוהן אַ קראַנקען. זי איז אַריין אַ זיכערע און געהעריג צו סענדערן מיט איהר ווייבליכער, געוואוינטער שטים אַזוי, אַז סענדערן איז באַלד געוואָרען גרינגער און ליכטיגער.

סענדער האָט געשוויגען. אין דעם האָט ער איהר סתם אַזוי אַ פרעג־געטאָן.

— און וואָס הערט זיך ראַצע?

— שוין... ס'איז שוין אַלדאָס־גוטס.

ראַצע האָט געגעבען צו פערשטעהן סענדערן, אַז מען האָט איהם, וועלעלען הייסט עס, בעדאַרפט בעזאָרגען מיט אַלץ, כדי ער זאָל נישט ברויכען לאַנג ליגען צו בעט. איצט, מילא, מוז ער ליגען. און ס'איז נישטאָ אין שטוב קיינער, וואָס זאָל מיט איהם אומגיין. קעטע איז אויף זומער־וואוינונג און זי, אַ מאַמען — טוט דאָך איהר וויי...

— וואָס סענדער, האָסט היינט קיין מיטאָג נישט געהאַט? נישט געוואוסט, וואָס ס'איז געשעהן נישט געדאַכט זאָל עס זיין!

ראַצע האָט זיך גענומען פאַריע. זי איז אַרומגעגאַנגען אין די שטובען אַ פרישע, ווי זי וואָלט ערשט אויפגעשטאַנען אַנ'אויסגערוהטע און געגרייט אויף דער מאַשין טיי צו ווערמען.

און סענדער איז שטום געווען, שטיל, פּונקט ווי ער וואָלט אַ קלאַפּ־געקריגען איבערן שאַרפען שכל זיינעם, און ער האָט זיך געשטיקט ווי אין אַ שווערען קאָשמאַר.

* * *

אויף מאָרגען האָט מען ביי סענדער סמאַלאַזש ווידער צעעפענט די צוויי האַלבע בלינדע טירען, ס'איז ווייטער געווען די זעלביגע איינגעשטעלטע, מנוחה'דיגע בעוועגונג ווי פריהער.

איטליכעס מאָל, אַז ס'איז געקומען אימיצער, האָט ער אָפּגעשפּאַרט די ערשטע בלינדע האַלב־טיר געמאַכטען, ביים הענטעל, וואָס היינטער דער טיר. אַזוּ אינעווייניג, ביים הער סמאַלאַזש, האָט זיך געהערט אַ קלינגען.

מען האָט געעפענט די גלאָז־טיר. יעדער האָט פריהער מיט רעספּעקט איבערגעלייענט דאָס גראַווירטע מעש־בלעכעל „סענדער סמאַלאַזש" און איז דרך־ארץ'דיג אַריין אין די צימערן מיט די טונקעל־טאַפּעטירטע ווענט און גלאַנציג פּראָטאַרירטע פּאָדלאָגעס, פון וועלכע עס טראָגט זיך אַ דינער, אָנגענעהמער ריח פון פּאַפּיר און טערפּענטין־זאַלבען.

ווי לאַנג סענדער סמאַלאַזש האָט זיך געשפּירט ביי די כוחות צו פיהרען די געשעפטען, אויפהאַלטען דעם מעהל־סקלאַד, ברענגען, פון דער פירמע מעהל, האַנדלען מיט רוסלאַנד, איז סמאַלאַזש געווען איינער פון די אָנגעזעהענסטע בריונים אויף אַלטשטאָט, אַ גרויסער גביר צווישען גבירים. האָט אָבער אָנגעהויבען צו געהן אין ענין געשעפט נישט גלאַט, נישט עהרליך — מ'האָט בעדאַרפט אַ דרעהטון, זיך קענען קערעווען, האָט סענדער סמאַלאַזש אַראָפּ געלאָזט די פליגעל, דערפיהלט זיך שוואַך. די זקנה איז אָנגעשטאַנען — און ער האָט פערקויפט דאָס געשעפט.

— היינט איז יאַשע ווייס סוחר...

סענדער סמאַלאַזש רעדט שטיל, ווי ס'וואָלט ביי איהם געווען אַ זיסער, אַ ביטערער סוד אַט־אָ דאָס, וואָס ער האָט אָפּגעלאָזט זיין געשעפט און געבליבען לסוף אַנ'עובר ובטל. קוים וואָס ער קריכט טרעט אויף דער ערד ווי אויף ווייכע אייער. די פּאָדעשוועס טוען איהם וויי, זיצט ער על פּי רוב אין שטוב אויף אַ ווייך געבעטען שטוהל און בעהמט אויף יודען, באַבערדטע, מיט פּאַצעטישע און סוחרישע גראָבע שטעקענס מיט זילבערנע קעפּ און מאָנאָגראַמען.

אַ גאַנצען טאָג האָלט מען אין איין גיין צו סענדער סמאַלאַזש. ס'קומען אַלץ סוחרים, ציהען הינטער דער האַלב־טיר ביי דער דראָהט, קלינגט עס אינעווייניג, ווי קינדער וואָלטען זיך גערייסען אויף די העלזלעך. און אַ גאַנצען טאָג האַלט מען אין איין שמועסען און מען רויכערט שווערע ציגאַרען און אַלץ: געלט... געלט...

סענדער סמאַלאַזש דיסקאָנטירט וועקסלען, קונדישע וועקסלען, זיצט אויף פּרנסה פון פּראָצענט און טאָג־טעגליך פליסען אַריין פרישע געלטער, און ברענגט מען משכונות אויף אַ פּאָר גילדען, איז עס ווייט נישט אַזוי חשוב: ער ווייסט דאָך, אַז מען קאָן גאָרנישט איבערהאַנדלען דערפאַר. ס'מוז דאָ אָפּליגען אַ שמיטה, ביז מען קומט עס אויסלייזען פאַר אַ שיבוש,

און ער קווענקעלט זיך:

— כ'האָב גאָרנישט קיין געלט. בעכטען האָט בען מיר געהאַט'שבת, צאָהלט דאָך נישט דער בעל־חוב; זונטאָג אַוודאי נישט. מילא, האָב איך ערשט אויסזיכטען און ווילסטו, קום אַריין שפּעטער.

* * *

סענדער סמאַלאַזש פיהלט זיך מיד. טעג איינם זומער פערציהען איהם פיינליך דעם לאַנגען, אָדער דיגען האַלז, ליגט ער אויף דער קושעטקע און שפּירט תמיד אַ ווייטאָג אין די שלייפען, און דער מוח, ער איז שווער, שרייענדיג פּוסט. סענדערן פאַלט נישט איין אַפילו אַ טראַכט צו טון וועגען זיינע אַל־עסקים, די פערשידענע מאַניפּולאַציעס מיט די „אַפּע בעט" און גע'חתמ'עטע און זשירירטע געלטער, וואָס ער האָט „אַרומדרייען" אין גאַס; וועגען די ווערט־פּאַפּירען און וועקסלען, וואָס ליגען ביי איהם אין ביוראָ־שופלאָדעל פערשלאָסען אויף אַ סעקרעטנע שלעסעל. הער סמאַלאַזש טראָגט אַ גרויסען בינט קליינע, בלאַנקענדיג ווייסע שליסעלעך אויף אַ קייטעלע און עס דאַכט זיך איהם טיילמאָל, אַז דערין, אין דעם בינט שליסעלעך, ליגט דער אייגענטליכער סוד פון זיין לעבען; רק דערויף שטיצט זיך דער סך הכל פון זיין קיום, די בכבוד'ע עלטער.

אין שטוב פיהלט זיך אויך עפּעס אַ שווערע דושנגקייט. זי פאַלט, דאַכט זיך, פון סופיט אַראָפּ, פון דעם געדיכט־ווייסען קאַלעך, עס שפּירט זיך טיף־זומער. אין די פאַרטאָגען הערט טאַקע סענדער אַ ראַסלען פון לייטער־וואָגענס מיט הויכע סטויגעס היי אין זיי. איבער דער פּוסטער, דרעמלענדיגער גאַס הערט זיך דער אומהיימליך־גרילצענדיגער רעדער־רויש, אַז אַ גרויל גייט אַדורך די אַלטע ביינער. הער סמאַלאַזש קען דאַן שוין נישט שלאָפען. ער געהט אַראָפּ אין די גאַטקעס, רייבט זיך אויס מיט די רויטע, ביינערדיגע פינגער די אויגען־ווינקלען — שטענדיג זענען זיי צו ביסלעך פערראָפּעט — איז סענדער געדענקט שטאַרק אין דעם — רייניגט ער, פּוצט, גלייך ער וואָלט געוואָלט טיף איבערצייגט אין דער גרויסער וויכטיגקייט דערפון.

און דערנאָך הויבט זיך אָן זיין טאָג.

טעג ליגען ווי אַ שווערער באַלאַסט איבערן קאָפּ. סענדערן דערמאָנען זיך ימים־טובים, שווערע טעג פון ווינטער: ער פיהלט בחוש, אַז ע' איז אין ירידה, נישטאָ ביי איהם דער הייסער, ברייטער ווילען, דער דראַנג זיך צו פאָרען און כסדר איבערטראַגען דאָס ווייב, אַז זי זאָל זיך גרייטען, נאָר גרייטען אויף יום־טוב, אויף ווינטער, סענדער סמאַלאַזשן איז ווי אַפּגעלאָפען דאָס בלוט פון די אָדערן און זיי שטייען איהם בלאָע ווי די מילצען און ווי די טעג פון אַ קאַלעמוטנעם, שפּעטען נאָך סוכות.

* * *

ביי סמאַלאַזשן האָט מען אָנגעקלונגען. ס'איז געווען באַגיבען. האָט ער זיך געחידושט: וואָס פאַראַ עסק האָט מען עס צו ב'אים אַזוי פריה? דער לאַנגער וואַנטזייגער ווייזט ערשט זיבען, לאָזט ער אַראָפּ די פיס פון בעט און קריכט צו אין די שטעקלאַטשען צו דער טיר, ער שרייט אַרויס:

— קטאָ טאַם?

הערט ער פון אויסענווייניג אַנ'איינגעהאַלטען קול פון אַ יונגען מאַנסביל:

— כ'האָב צום הער סמאַליאַזש אַ בריף.

— גוט, גוט, קומט שפּעטער.

ער איז צוריק אַריין אין שלאָפצימער, ראַצע האָט פויל צעעפענט די אויגען, אָנגעקוקט סענדערן, ווי זי וואָלט איהם עפּעס געפרעגט וועגען דעם נישט גוט געהערטען שמועס אין קאָרידאָר — זאָגט ער:

— אַ יונגערמאַן דאָ געווען. אַנ'עסק מיט אַ בריף עפּעס...

די וואָכען זענען ביי סענדערן לייריגע, די לעצטע צייט האָט גורם געווען אַ משובה'דיגען שטילשטאַנד „אויפ'ן גאַס". די שלעכטע צייט פערשטייט ער אויף כל־ערליי אופנים, ער גיט צו צו דעם פערשידענע פירושים, הגם ער האָט נישט קיין איבעריגע השגה, וואָס עס הערט זיך אין דער פּאָליטיק און ווייסט נישט, וועלכער אבר פון האַנדעל אָדער אינדוסטריע כ'איז אייגענטליך פּאַראַליזירט. ער לייענט נישט מעהר ווי די אָרטיגע טאָג־צייטונג, אינטערעסירט זיך מעהרסטענס מיט דער שטאָט, לייענט אַנאָנסען און זוכט אַדורך וואָרט ביי וואָרט די בייעסטע מיטיילונגען וועגען מבול פון הייזער־פערקויף און פּראָטעסטען, אויף ווערט־פּאַפּירען. דאָס האָרץ פּישטשעט איהם, לייענענדיג אָט די ידיעות און ער קאָן נישט תופס זיין פאַרוואָס באַכינסקי, למשל, קען נישט איינהאַלטען דאָס באַלעבאַטעשאַפט פון זיין געביידע.

— באַכינסקי, באַכינסקי, דער גרויסער עושר!

אַנטקעגען ראַצען איז איהם אויך עפּעס גאָר נישט ביתאָדיג: ראַצע דרייט זיך אַרום אין די שטובען ווי אַ צעבלוטיגטע. ער ווייסט, אַז ראַצע איז אַ ריהרעוודיגע, זי טראָגט שטענדיג היימליכקייט און ליכטיגקייט איז הויז אַריין; זי איז קיינמאָל נישט אַרומגעגאַנגען פאַר די ימים־טובים אַזאַ געפּלעפטע. דאָס פּנים איז איהר געוואָרען ליימיג, בלאַס און זי רעדט ווייניגער ווי תמיד.

סענדערן ווערט דערפון מעהר אומעטיג. די שטוב רוהט. זעלטען ווען ס'הערט זיך אַ קלונג הינטער דער בלינדער האַלבער טיר, און אַז מען קלינגט, קומען מעהרסטענס היימישע, אייגענע, נישט אין געשעפטס־ענינים.

און די טעג שלעפען זיך פּאַמעליך, שווער.

אַרום מיטאָג־צייט האָט זיך געוויזען צו סענדערן עפּעס אַ פּראַנטעל. ער איז געווען אין א בעטען העלען אַנצוג, אויף דער נאָז פּענסנע און אויף דער רעכטער האַנד זייגער איז געהאַנגען אַ פּאַצעטישער רויהר־שטעקען.

סענדער קוקט איהם אָן מיט א פרעג אין בליק יענער זאָגט נישט דרייסט:

— כ'וויל האָבען דעם כבוד פון אייך אַביסעל געלד צוקריגען.

קוקט סמאַלאַזש איהם אָן מיט פערוואונדערונג:

— וואָס הייסט!?

— פּשוט, כ'דאַרף בעקומען אַ גרויסע אויסצאָהלונג פון מיינע אונטערנעהמער... כ'בין מייסטער אין אַ פאַבריק...

שטייט סענדער און טראַכט:

— זענט איהר אַזוי געקוועלט?„ און די פאַבריקאַנטען?

— זיי האָבען נישט דערווייל... — שטאַמעלט ער, — דער קריזיס... מיין ווייב איז קראַנק, ברוך איך האָבען נויטיג... — ציהט דער יונגערמאַן די ווערטער און בעוועגט זיך נישט, נישט קיין ריהר מיט די פיס, גלייך ער וואָלט געליימט געוואָרען פון רעספּעקט האַלטען.

— האָט אייך אימיצער דאָ אַריינגעשיקט

— הם,.. אַוודאי, ראָזענבערג.

— אַזוי — שוי... אַהאַ, מיט זייבעם אַ וועקסעל

— סענדער קלערט אַביסעל, רייבט זיך דעם שטערן און גיט צו: — ווייסט איהר וואָס? איך האָב דאָך ווייל נישט קיין געלד! קומט אַריין מאָרגען, אַ בערמאָרגען, וועלען מיר שמועסען. איהר פּע־שטייט איי אַ געשעפט איז עס הייסער, וויכטיגער הייסט ע...

דעם הער סמאַלאַזש, דערעסט שוין דאָס שווענעניש, די כמורנעקייט פון ראַצען און פון די דושנע שווערע טעג, וואָס ליגען איהם ווי טאָרבעס אויף די אויערען און קלאַפּען, פּוסטעווען אַן אַ טומעל מוח.

בעשליסט ער צופאָהרען אויפ'ן דריטען טאָג אויף קור קיין בוסק. שוין דאָס צווייטע יאָהר אין דעם קריזיס, ווי ער פאָהרט נישט קיין אויסלאַנד אויף קוראַציע.

העלפט איהם ראַצע פּאַקען די צוויי גרויסע וואַליזעס, און ער גייט אַרום אין די צימערען פון יענער זיכערקייט, מיט וועלכער עס זענען בעשאַנקען מענשען, וואָס זענען קיינמאָל נאָך נישט געטן געוואָרען.

איהם בערוהיגט דאָס געפיהל, אַז ס'וועט אַ ביי ראַצען פון די שטובען גאָרנישט חסר־גיין, אַז געשעפטען ריסען כלל נישט איין און אַז די בעטוועלען איהם אויך דאָסמאָל זיין לרפואה צו די רעוומאַטען אין די הולע, טרוקענע ביינער די פיס.

פיניעלע מזיק
גיט לשון

— בראוואָ! בראוואָ! אַב איך דערלעבט אַ ביקומע אין די ווילקער גרויסע יאַטן! זיי עבן שוין יעץ ניש הובן אזא שוואוילטוג. זיי עבן יעץ מוזן גיין ביקאַמע מיט אונז, קלייגע באַלישער יאַטן, אין גרידער אַראַן.

אי, אַב איך אין זיי דערלעבט אַ ביקומע! גאַנצע קיאַקערס זענע זיי, די גרויסע, זיצן אין דער היים און אונז, קליינע יאַטן, שיקן זיי אין גרידער אַראַן. זאָלן זיי אַכעט פערשופער׳ט ווער׳ן אזוי ווי איבץ קליינע יאַטן. צ׳וילץ זאַן סאָכרים, קלייגע פויערים אַעס האַלב טראַף, איוורע, אַ שטיקל ביגלש, מאַגוווער זאַן די סעדרע, כאַפן געשמיסן און טאַמער עלן זיי ניש קענע די סעדרע, עט זיי דער רעבע מאַכן אַ פעקל אַכעט — אַי אַב איך דערלעבט! אַביקומע אין די גרויסע ווילקער יאַטן!

קיבעצאַרניקא

פערלעגענהייט — ווען אַ פעלעטער פון ביכער ליגט צו דעם קאָפּ צו זיין פערלאַי.

• • •

מעהר־ווער׳ט — וואָס אַ ביר׳גער ווער׳ט פאַר וואַהלען.

• • •

פעראייז־מירעל — אַ מירעל אין די יאָרען וואָס גייט נאָך פעראייניגונג.

• • •

קנעפעל — וואָס אַ יוד וויל זיין ביי נאַטשאַלסטוואָ.

• • •

צווייפעל — וואָס קיין בהמה האָט נישט.

• • •

אורמענשען — זייגער מאַכערס.

• • •

פריה ורביה — אַנ׳אַנגענעהמע פלכט.

אַזוי איז עס!

פאַרהאַנען פערשידענע „איזמען": ציוניזם, פאַל קיזם, סאָציאַליזם, קאָמוניזם און אַנדערע „איזמען", קיין שום „איזם" איז אָבער נישט אזוי פאָפולער, ווי אידיאָטיזם.

ביי א „פול-טשארני"

— איז דאָס אמת, אז די ברונעקעט זענען מעהר געסאַדאַרנע פון די בלאַנדינקעס?

— כ׳ווייס נישט דערפון. מיין פרוי איז שוין פרידע געווען, און קיין גרויסע אונטערשייד האָב איך נישט געזעהען.

דוד האמבורגער
צו זיין 25-יעהריגען יובל

דוד האַמבורגער, רבותי,
קינסטלער איז נאָך אַלע זאַכען
זיין „סענדער בריניצער", למשל,
וועט איהם קיינער נישט נאָכמאַכען.

פינף־און־צוואַנציג יאָהר פערדינסט
מאַלענטירט איז ער נישקשה,
עפעס פעהלט איהם, דאָס איז זיכער
דאָס איז, ברידערלעך, פרנסה.

צו זיין יובל אַט דעם שעהנעם
קומט, ווען די גרויסע מאַסע
און דער עיקר — נישט „בגפו",
אויספערקויפט זאָל זיין די קאַסע...

אַ מתנה — פון גראַף קאַלי.

אַנ׳עצה
פאַר יונגע שרייבער

אין דער רעדאַקציע קומט אַריין אַ יונגער שרייבער מיט אַ פרעטענזיע, פאַרוואָס מ׳שרייבט נישט וועגען זיין בוך.

— פאַל מיך, האָט דער רעדאַקטאָר גענומען, טוט איהר דאָס אייגענע, וואָס די רעדאַקציע טוט.

— למשל,?

— שרייבט איהר אויך נישט.

נקמה אין דער צייטונג

— איז דאָס אמת, אז איער פרוי האָט איהר בעקומען דורך אַ צייטונגס־אַנאָנסע?

— אמת.

— נו, זענט איהר צופרידען?

— דאָס קאָן איך איך נישט זאָגען. איינס קאָן איך איך נאָר זאָגען, אז איך האָב אַן פערער צו לייענען די צייטונג.

א גוטער סימן
דער האָניג־חודש אין זאקאפאנע

דער היגער דענטיסט צאָהנשטעכער איז נאָך דער חתונה געפאָהרען מיט זיין יונגע ווייבע קיין זאַקאָפּאַנע. אין פענסיאָנאַט זאָגט צו איהם די פרוי:

— ווייסט וואָס? לאָמיר זיך אָנרופען פאַר אַנ׳אַלט פאַרפאַלק, צי וואָס זאָלען מענשען וויסען, אז מיר זענען אין האָניג־חודש.

גוט, האָט צאָהנשטעכער מסכים געווען. זעצענדיג זיך צום טיש, זאָגט צאָהנשטעכער צו דער פרוי:

— אַ סוף, אַלטע שקאַפע, ריהר דיך שוין!..

דער כּוח פון רעקלאמע

— איהר האַלט, אַז אַ רעקלאַמע אין דער צייטונג ברענגט נוצען?

— זיכער! מיט עטליכע טעג צוריק, האָב איך געגעבען אַנ׳אַנאָנס אין דער צייטונג, אז איך זוך אַ נאַכט־סטרוזש פאַר מיין געשעפט, און נאָך די זעלבע נאַכט, האָבען גנבים אויסגעלעדיגט מיין קראָם.

— נו, וואָס איז גוט געווען?

— ס׳איז גוט געווען: כ׳האָב אָפּגענומען אַ סעקוראַציע...

אויף דער נאוואמיעסקא

בעל־חוב: פאַניע שלעפער, אויב איהר ווענט מיר נישט שוין איצט בעצאָהלען דעם חוב, וועל איך פאַר אייער׳ע בעלי־חובות דערצעהלען, אַז איהר האָט מיר בעצאָהלט.

דריי פעלקער

אין דייטשלאַנד איז פערבאָטען אַלץ, וואָס איז נישט דערלויבט.

אין ענגלאַנד איז דערלויבט אַלץ, וואָס איז נישט פערבאָטען.

אין פראַנקרייך איז דערלויבט אַלץ, וואָס איז פערבאָטען.

אויף א פורים־באַל
פאַר אַ וואוילטעטיגען צוועק

אויף אַ פורים־באַל פון אַ היגער וואוילטעטיגער אינסטיטוציע איז צווישען די געסט געווען אַ בעקאַנטער היגער כלל־טוער. ער האָט פאַרבעטען אַנ׳עלטערע פרוי צום טאַנצען.

ביים טאַנצען זאָגט די פרוי: פאַניע ג. איך בין איבער גליקליך, וואָס אזא אַנאַניסטאַנשט ווי איהר, האָט מיך פאַרבעטען צום טאַנץ.

— איהר פערגעסט, אַז ס׳איז אַ וואוילטעטיגער באַל — האָט ג. געענטפער׳ט.

פאר דער ווילקער שוהל

יוד (צו אַנ׳אָרימאַן): וואָס איז דאָס? בעטעט זענט איהר געווען בליבר און הייבט זענט איהר לאָהם?

אָרימאַן: כ׳האָב מיך געטוישט מיט אַ קאָלעגע אַ לאָהמען: הייבט איז דער לאָהמער בליבר, און איך בין אַ לאָהמער.

דער דאקטאר מוז זיך צופאסען צום מאגען

דאקטאר: די מעדיצין וועט איהר בעזמען דריי מאָל טעגליך פאַר׳ן עסען.

קראַנקער (אַנ׳אָרבייטסלאָזער): ביין, די מעדיצין איז נישט פאַר מיר. איך דאַרף האָבען אַ מעדיצין צו בעזמען איינמאָל אין טאָג פאַר׳ן עסען. איך עס זעהר זעלטען.

א בעשיידענע מעדעל
וויל אַ בעשיידענעם אַמט

רייכער בחור (צו דער כלה): העך מיין אוצר, וואָס וואָלסטו געוואָלט זיין ביי מיר נאָך דער חתונה, פרעזידענט צי וויצע־פרעזידענט?

כלה: כ׳וויל נישט אזעלכע הויכע אַמטן. כ׳וויל אַ בעשיידענעם אַמט.

בחור: וואָס?

כלה: קאַסירערין!

אנ׳„אדוואזשנע" מעדעל

קלאָגט זיך איין מעדעל פאַר דער צווייטער:

— כ׳זאָג איהם, פאַנע סטעפע, נאָך 10 אָוענד איז אונמעגליך אַדורכצוגעהען אַליין די בעריקאָווער גאַס; אויף יעדען טריט און שריט פערטשעפען מיך אַנדערע יונגעליים.

— ביי מיר, זעהען זי, קאָן דאָס נישט פאַסירען — האָט געזאָגט די צווייטע.

— פאַרוואָס?

— ווייל איך געה באַלד מיט׳ן ערשטען...

א זעלטענער זכרון

צום גראַף קאַלי געהט צו אַ פרעמדער בערשוין און רופט איהם אַריין אַ ברייטען שלום־עליכם.

— אַלטער פריינד! וואָס מאַכט איהר עפּעס? ווי געהט עס אייך געזונד? שוין 43 יאָהר איך נישט געזעהען.

— אזא גוטען זכרון האָט איהר? האָט איהם געפרעגט דער גראַף.

— נו, יאָ. איך בין איצט אַלט 43 יאָהר און האָב איך בין איצט קיינמאָל נישט געזעהען.

דער קונדס

● הומאר

● סאטירע

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 59 — פרייטאג, דעם 9 מערץ 1934

ער שטעלט זיך צום עקזאמען...

בעאמטער: פאַניע פּראָפּעסאָזשע, דער גרינצייג־הענדלער פון יונדעל פּילצערס פּלאַץ וויל אָפּגעבען דעם האַנדעלס־עקזאַמען...

פאליטיק פון וואר

וואס הערט זיך אין דער פאליטיק? דאס מאל מוזען מיר דיפלאמאטיש ענטפערן: עס איז שטיל.

איז דאך די קשיא, פאר וואס איז עפעס, אין מיטען דעריבען שטיל געווארען אין דער תירוץ — דיפלאמאטיע.

מיר שווייגען אויך.

די פראקטיק האט אונז אבער געוויזען, אז באך א לענגערע שטילקייט, שפרינגט ארויס עפעס א שטור־מיש געשעהעניש.

אין פראנקרייך — סטאוויסקי־סקאנדאל און אין עסטרייך — דאס בלוט־באד, וועלען אויך גע־קומען באך א לאנג שטילעניש.

אין דער שטילקייט ווערען צוגעגרייט די איבער־ראשונגען אין דער וועלט־פאליטיק. מען דארף נישט מיינען, אז דיפלאמאטען זיצען מיט פער־ליגטע הענד. זיי ארבייטען געבעך שווער און ביטער. א שטיקעל דיפלאמאטיע אין איין לאנד, ווערט, בישט איינמאל, אויסגעפיהרט גאר אין אנ־אנדער לאנד.

אזוי איז עס, אזוי טוען מיר, דיפלאמאטען. מיר זאגען א פיין געזינדעל, בישטא, וואס צו זאגען.

אנווייזונגען פאר אונזערע דיפלאמאטען

אלע אונזערע עסקנים, פעראוארגער, דעפוטאטען, ראטמענער, דאזארעס און אנדערע טשאקערס דארפען זיך האלטען ביי דעם כלל:

— טראכט, וואס דו זאגסט, זאג קיינמאל נישט וואס דו טראכסט.

ווי אזוי „שטימט" מען אין דייטשלאנד?

ספ. פאר'ן „קונדס"

אין דייטשלאנד איז איצט איינגעפיהרט א נייער „שטים"־סיסטעם:

די פערזאמעלטע קומען זיך צוזאמען אין א זאל, וואו ס'איז נישטא קיין איין שטוהל צום זיצען. דער פרעזעס לייגט פאר א פארשלאג, און דערנאך זאגט ער צו די פערזאמעלטע:

— קאמעראדען, ווער ס'איז פאר דעם פאר־שלאג, זאל שטעהען בלייבען, ווער ס'איז געגען — זאל זיך אוועקזעצען.

אזוי ווי ס'איז נישטא אויף וואס צו זיצען, ערקלערט דער פרעזעס:

— אלזא, דער פארשלאג איז אנגענומען איינ־שטימיג.

וויכטיג פאר סוחרים

אין צוזאמענהאנג מיט'ן נייעם אינדוסטריע־געזעץ, לויט וועלכען סוחרים וועלען מוזען אויסזאל־טען עקזאמענס, מאכען מיר בעקאנט, אז מיר האָבען געעפענט א ספעציעלע

קנאבען־שולע

פאר סוחרים פון אלע בראנזשעס.

מיט אכטונג

די האנדעלס־קאמער אין לאדז.

ברידער־הילף

וואס לאדזער גבירים פערשטעהען

צו א רייכען גביר קומט אריין דייגער אנ־ארימער ברידער און פערטרויט זיך פאר איהם:

— הער אויס, אדאלף, איך בין רואינירט. גאר דו אליין קענסט מיר העלפען! ווארום גאר זעלבסט־מארד איז אומשטאנד...

— אהא, כ'פערשטעה שוין, — האט איהם דער רייכער ברודער איבערגעריסען — דאס הייסט, דו ווילסט, כ'זאל דיר בארגען מיין רעוואלווער...

אונזער חזן בארנע קידושמאכער

פון ב. קאווגער

איך בין נישט אזא חזן ווי אלע אנדערע חזנים, רבותי! אנדערע חזנים ליבען זיך צו שרייען, צו רעקלאמירען, זיך צו בערימען, שרייבען ארטיקלען וועגען זיך אין די צייטונגען — אבער איך בין נישט פון די דאזיגע חזנים. איך האס דאס, איך האב עס פיינט ווי חזיר. איך וועל בעסער ווערען אויס חזן איידער זיך רעקלאמירען.

באך א מעלה האב איך: איך האב פיינט אריבער־צורייסען אנדערע חזנים און זיך אליין לויבען ביז'ן הימעל אריין דאס איז ביט מיין טבע.

וואס אנבעלאנגט וועגען זיך, קען איך אייך גאר זאגען אט וואס:

„רבותי! לאזט זיך נישט בלאפען פון אנדערע חזנים! זיי פערשפרעכען אייך א סך און גיבען אייך א מכת! נישטא קיין איין לייטישער מענש צווישען די היגע חזנים, סאמע זשוליקעס!

ווי געזאגט, ליגט נישט מיין טבע אונטערצו־רייסען אנדערע חזנים. אבער ווען איך זאל וועלען, וואלט איך געהאט צו זאגען וועגען די גאנצע מיאוסע חבורה, גאר איך וויל נישט: איך האלט פון דעם כלל: „טשעפע מיך נישט און איך וועל דיך נישט טשעפען". ווען נישט דער כלל וואלט איך אייך בער־ציילען ווי צווי מאל צוויי איז פיר, אז צווישען אלע היגע חזנים איז נישטא איינער א ערעכטער. נישט זיי קענען עברי, נישט זיי פערשטעהען טאטש, נישט זיי האבען שטימען. גאר נישט. אמת'ע דרעגגער! אפילו מיט זייערע פרויען לעבען זיי אויך נישט ווי עס פאסט זיך פאר חזנים.

וואס איך בין אויסען, איז בלויז צו לאזען וויסען די יודען וואס געהען אין שוהל און ווילען הערען א גוטען חזן, אז איך האב זיך פיינט צו רעקלאמירען.

דאס אלעס וואס איך בין אויסען, ווייטער זאלען זיי זיך אלע שלאגען קאפ אן וואנד!

רבותי! נאך עטליכע ווערטער און איך וועל זיין פארטיג:

אויב איהר ווילט הערען א אמת'ן חזן, נישט קיין געבלאפטען, גאר א חזן וואס האט צו זיך קיין גלייכען נישט אויפ'ן גאנצען ערד־קוגעל, וואלט איהר מיך קומען הערען! מיין שטימע איז א פלייט, מיין האלז — א פידעל, מיין גארגעל — א צימבעל און איך אליין בין א גאנצער ארקעסטער, אז איך דאווען, פאלען מענשען ווי פליגען.

ווי געזאגט, וויל איך זיך נישט רעקלאמירען גאר אזוי ווי איך האלט שוין אין שרייבען, וועל איך בלויז זאגען דאס, וואס עס מוז געזאגט ווערען:

אנדערע חזנים זאגען פרעמדע שטיקלעך, גע'גנב'עטע, און איך זאג אייגענע, פון מיין אייגענעם קאפ, אדער איך מאך איבער געוויסע זאכען פון גנב'ענען האב איך פיינט!

למשל, ביי מיר איז פערהאן א „מכלכל חיים" איז ער אין גאנצען גענומען פון דער אייערע „קאר־מען"; ווייטער האב איך א „זכרנו לחיים" איז ער גע־נומען פון „אאידא", אפילו מיין כוהנים פאלען אין אריגינעל.

אנדערע חזנים זאגען אייך צו 80 משוררים און גיבען אייך 12, און איך זאג אייך גאר נישט צו און וועל אייך געבען הונדערט מיט צוואנציג. אלע אפערע זינגערס!

יודען! קומט צו מיר, ווייל איך קום צו אייך! דאווענט ביי מיר ווייל איך דאווען ביי אייך. האט מיך ליב, ווייל איך האב אייך ליב. זייט מיט מיר שטאלץ, וועל איך זיין שטאלץ מיט אייך! קויפט בילעטען און גענוג!

רבותי ווי איך האב אייך שוין אפאר מאל גע־מערקט, האב איך זיך פיינט צו רעקלאמירען. גאר זאגען זאג איך אייך, אז אלע חזנים פון פוילען מעגען פאר מיר די כפרה ווערען! זיי זענען נישט ווערט מיין קלענסטען נאגעל! שוסטערס זענען זיי נישט קיין חזנים!

הכלל, רבותי, ווי איהר זעהט, בין איך נישט פון די חזנים וואס לאזען זיך אריינשפייען אין דער קאשע.

ווייטער האב איך נישט וואס צו זאגען. איך האף, אז איהר וועט מיך „אונטערשטיצען" און קו־מען דאווענען אין מיין שוהל, וואס האט א גרויסען נאמען, אלע טראמווייאען וועלען אייך אהין ברענ־גען. ברענגט אויך מיט אייערע פרויען!

פון מיר, אייער בעליבטער חזן בארנע קידוש־מאכער.

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

שבת הגדול: זאגט מיר פאניע קורצער פרייטאג וואס איז די מעשה, וואס אונזער אויפערן־מיניסטער בעק האלט אין איין ארומפאהרען?

קורצער פרייטאג: פארוואס זאל ער נישט פאה־רען, ער פאהרט דאך בחנם אויף דער באהן.

שבת הגדול: טאקע? אזא מאגנאט פאהרט אויך גאפע?

אויפ'ן לאדזער שטייגער

זי הייסט סאניע און ער הייסט דוד.
ער איז א יתום און זי — א יתומה.
ער איז שעהן און זי באך שענער.
ביידע ווילען חתונה האבען; ביידע ווילען זיך קעקענען.

און אז מען וויל, בעקענט מען זיך.
זונטאג האט ער זיך מיט איהר צום ערשטען מאל בעקענט.

מאנטאג האט זיין ליבע געפלאקערט ווי א פייער־דיל.

דינסטאג שרייבט ער צו איהר:
„כ'בעט דיך, קום צו מיר; איך ליב דיך אהן א שיעור".

מיטוואך פליהט ער שוין צו איהר, נישט צו־פוס, מיט א אויטא. א גליקליכער, א שראלענדיגער.
דאנערשטאג רעדט ער צו איהר מאמע.
פרייטאג רעדט ער מיט איהר טאטען.
שבת מאכט מען א חופה. מען שפילט, מען טאנצט, מען עסט, מען ווינשט זיך מזל טוב; מזל טוב! מזל טוב!

זונטאג —
דאס פארפאל שטעהט ביים רב.
ער האט א חטא; זי האט א חטא.
מאנטאג זענען ביידע שוין גע'גט.
דינסטאג טוען ביידע וואנדערען
ער זוכט אנ'אנדערע
און זי —
זוכט אנ'אנדערען...

ביז מנחה למעריב

ערשטער יוד: דו ווייסט, מענדעל, איך טראכט אויף פסח צו פאהרען קיין ארץ־ישראל!
צווייטער: וויפיל קאסט דאס?
ערשטער: גארנישט.
ערשטער: טראכטען קאסט דאך קיין געלד.

מען מאכט אונז פאר אינטעליגענטען...

פון גראף קאלי

לאדזער הענדלער, לאדזער קרעמער,
טאנצען זאלט איהר, שפרינגען, לאכען,
גאר פאר „הויך־אינטעליגענטען"
וויל מען אייך בעגראנדע מאכען...

וואס איהר זאלט נישט טון אצינדער
סיי אין האנדעל, אין פראפעסיע,
מוזט איהר פריהער זיך בעזארגען
מיט געהעריגער קאנצעסיע...

סיי דער קרעמער, סיי דער קצב,
סיי דער שניידער, סיי דער שוסטער,
מוז איצט האבען קוואליפיקאציעס
מינדעסטענס, פון א מיניסטער...

די וואס האנדלען איצט מיט בייגעל
אוי, א קלאג צו זייער צרה!
וועלען מוזען, חוץ די בייגעל
זיך בעזארגען מיט מאטורע...

די וואס שטעהט מיט באני־קערען
און זי האנדעלט אין די גאסען,
א דיפלאם וועט מוזען וויזען
פון א וועלכע זיבען קלאסען...

די וואס האנדעלט מיט א פישעל
אדער מיט א פערטעל הין
מוז איצט האלטען אג'עקזאמען
כאטש אויף דאקטאר־מעדיצין...

די וואס האנדלען אין דער האליע
מיט רעטאך, ציבעלע, ציקאריע
מוזען פריהער זיך בעקענען
מיט איינשטיינס רעליאטיוו טעאריע...

ווען מ'בעצאהלט „אויף שטיק"

אונטערגעהערטער געשפרעך אין דער „אובעזפיעטשאלניע"

— נו, וואס פעהלט אייך?

— כ'בעט אייך, פאניע דאקטאושע, עפעס א קרענק פאר 10 גר., ווייל מעהר האב איך נישט.

דאקטאר אונטערזוכט א קראנקען, פלוצים לעגט ער אוועק די סלוכאווקע און זאגט צום קראנ־קען:

— איהר מוזט צוצאהלען נאך 20 גר. ווייל א חוץ די לונגען־ענטצינדונג, האב איך ביי אייך פעסטגעשטעלט א הארץ־פעהלער און א פערגרעסער־טע לעבער.

— פאניע דאקטאושע, מיט מיין קינד איז גע־שעהען אנ'אומגליק.

— זעהר גוט, אבער פריהער מוזט איהר איינ־צאהלען 10 גר.

— ווי אזוי? דאס קינד האט דאך טאקע אראפ־געשלינגען די 10 גראשען...

אין דער פאטשעקאלניע זאגט א פרוי צום קאפ:

קענער פרוי איז גוט, זי קאן זיך פאוואלען אויף דריי קרענקען מיט איינמאל, און איך קען מיר אויף איין קרענק אויך נישט פאוואלען.

די ליבע פרוי

מאן (צו דער פרוי): איך פערשטעה, אז דו וואלסט געוואלט זיין די אלמנה פון בעלגישען קעניג

פרוי: אך, וואס רעדסטו? כ'שווער דיר ביי אלעם הייליגען, אז כ'וואלט געוואלט זיין אנ'אלמנה גאר נאך דיר, מיין ליבער...

ביים „שויען"

זי: איך בין אלט 20 יאהר און האב שוין דאלאר.

ער: אפשר איז עס פערקעהרט?..